

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Науково-навчальний центр прикладної інформатики

ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

МАТЕРІАЛИ
X Міжнародної науково-практичної конференції

*11–12 листопада 2016 р.
м. Київ*

Київ
Інститут інноваційної освіти
2016

УДК 37(470+571)(063) (Укр)
ББК 74
А43

*До збірника увійшли матеріали наукових робіт (тези доповідей, статті),
надані згідно з вимогами, що були заявлені на конференцію.*

*Роботи друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу.
Автори беруть на себе всю відповідальність за зміст поданих матеріалів.
Претензії до організаторів не приймаються.
При передруку матеріалів посилання обов'язкове.*

*Відповідає п. 12 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого
звання старшого наукового співробітника Затвердженого Постановою Кабінету
Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567.*

А43 **Актуальні проблеми педагогічної науки : Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 11–12 листопада 2016 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. — Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2016. — 88 с.**

Матеріали конференції рекомендуються учнівській молоді, молодим вченим, науковим працівникам, викладачам, здобувачам вищої освіти, аспірантам, докторантам, студентам вищих навчальних закладів тощо.

Відповідальний редактор: *І.В. Козак*
Коректор: *П.А. Нємкова*

Матеріали видано в авторській редакції.

УДК 37(470+571)(063) (Укр)

© Усі права авторів застережені, 2016
© Інститут інноваційної освіти, 2016
© Друк ФОП Москвін А.А., 2016

Підписано до друку 16.11.2016. Формат 60х84/16.
Віддруковано з готового оригінал-макету.
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Literaturnaya. Ум. друк. арк. 5,12.
Зам. № 1611-1. Тираж 50 прим. Ціна договірна. Виходить змішаними мовами: укр., рос., пол.

Виготівник. ФОП Москвін А.А. Поліграфічний центр «Copy Art».
69095, Запоріжжя, пр. Леніна, 109. Тел.: +38-050-961-66-67.
Партнерство «Нова Освіта»: e-mail: novaosvita@gmail.com; сайт: www.novaosvita.com.ua

Видання здійснене за експертної підтримки
Науково-навчального центру прикладної інформатики НАН України
03680, Київ-187, просп. Академіка Глушкова, 40.

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Л.І. АРАБАДЖИ,

аспірант Мелітопольського державного університету імені Богдана Хмельницького

ГЕНЕЗИС ПОНЯТТЯ КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Сучасний розвиток вітчизняної освіти набуває певних змін у зв'язку з Болонською системою навчання. Ключовою фігурою реформування сучасної освіти є розвиток особистості в різних аспектах існування та розвитку суспільства (культурного, духовного, відповідального, грамотного, толерантного, успішного, самостійного та ін.) Для вирішення цієї проблеми зміст освіти набуває певних напрямів, один з яких компетентнісний підхід у навчанні. Педагогічна наука має у своєму арсеналі обґрунтування основних ознак сучасного змісту освіти до яких належить компетентнісна спрямованість [5, с. 34].

У Державному стандарті базової та середньої освіти представлені завдання та вимоги щодо освіченості учнів на основі сукупності компетентностей, визначені основні науково-педагогічні підходи розвитку сучасної освіти, де пріоритетними є особистісно зорієнтований, компетентнісний та діяльнісний підходи.

Компетентність — набута у процесі навчання інтегрована здатність учня, що складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці [7].

Але в науковій та педагогічній літературі існує проблема відсутності чітко визначеного поняття «компетентність», що ускладнює процес реалізації формування понять, визначених у компетентностях.

Вчені неоднозначно висловлюють думку про це поняття. Найчастіше отожднюють його з вже відомими класичними прототипами - знання, вміння та навички. Поняття компетентність виникло ще в 70-х роках у США і тлумачилось, як високі професіональні якості людини. Мабуть, використовуючи його у педагогіці є сенс виховувати професійного випускника школи. Це поняття розповсюджено у різних сферах життєдіяльності людини і має деякі пояснення. За словниковими джерелами чітко простежується, що поняття «компетентність» зарубіжного походження.

В перекладі з німецької *kompetent* і французької *competent* компетентний - це здібний, знаючий, обізнаний, авторитетний у який-небудь галузі [11].

1. Компетентність — володіння учнем відповідною системою взаємопов'язаних смислових орієнтацій, знань, умінь і способів діяльності стосовно певного кола об'єктів реальної дійсності, необхідних для здійснення особистіс-

ної та соціально значимої продуктивної діяльності, яке передбачає його особистісне ставлення до неї й до предмета діяльності [1, с. 42].

2. Компетентність - «коктейль» навичок, властивих кожному індивіду, в якому поєднуються кваліфікація в строгому сенсі цього слова, соціальна поведінка, здатність працювати в групі, ініціативність і любов до ризику [2, с. 9].

3. Компетентність - це спосіб існування знань, умінь, освіченості, сприяючий особистісної самореалізації, знаходженню вихованцем свого місця у світі, внаслідок чого утворення постає як високомотивовані і в справжньому сенсі особистісно - орієнтоване, що забезпечує максимальну затребуваність особистісного потенціалу, визнання особистості оточуючими і усвідомлення нею самої власної значущості [3, с. 12].

4. Компетентність — це особистість в певній ситуації через мобілізацію когнітивних, афективних, вольових якостей, умінь і досвіду [4, с. 9].

5. Компетентність — це можливість практичного використання здобутих знань і вмінь з метою розв'язування життєвих і соціальних завдань. [6, с. 35].

6. Компетентність - це змістовні узагальнення теоретичних і емпіричних знань, представлені у формі понять, принципів, закономірностей, практикоорієнтованих положень і процедурних (методичних) приписів [8, с. 39].

7. Компетентність - актуальна, сформована особистістю якість яка ґрунтується на знаннях, інтелектуально і особистісно обумовлена соціально-професійна характеристика людини [9, с. 20-26].

8. Компетентність — це специфічна здібність, яка дає змогу ефективно розв'язувати проблеми, що виникають у реальних життєвих ситуаціях [7, с. 9].

10. Компетентність тлумачиться Дж. Равеном, як життєвий успіх у соціально важливій галузі [12, с. 253].

11. Компетентність - це широке інтегративне поняття, що характеризує узагальнену здатність особистості до вирішення життєвих і професійних завдань завдяки наявним в неї знанням, умінням і досвіду [13, с. 4].

12. Компетентність - якість людини, певного рівня освіти, що виражається в здатності на його основі до успішної (продуктивної, ефективної) діяльності з урахуванням її соціальної значущості і соціальних ризиків, які можуть бути з нею пов'язані. Компетентність - є основа діяльності фахівця. Знання, вміння, навички є елементи (компоненти) різних видів компетентності випускника [14, с. 24-25].

13. Компетентність — використання надбаних знань, умінь і навичок [15].

Наведені визначення поняття «компетентність» є своєрідним доказом використання цього поняття у професійної діяльності людини. Цей факт не може перешкоджати використовувати це поняття в освіті. Набування учнем компетентностей у школі, середньо-спеціальній освіті чи вищій сприятиме становленню компетентної людини в певній галузі.

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволив визначити поняття «компетентність». Отже, компетентність — це здатність реалізувати сукупність знань, умінь, навичок, життєвий досвід у певній діяльності.

Компетентність — сукупність знань, умінь, навичок, життєвий досвід, реалізований у певній діяльності.

Література

1. Бабенко О. Біологія і хімія в сучасній школі : науково-методичний журнал для вчителів біології та хімії. — №5, 2005. — 42 с.
2. Байденко В. Компетенции в профессиональном образовании (к освоению компетентного подхода) // Высшее образование в России №11, 2004 С.3-13
3. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика №10 2003 С.8-14
4. Бондар С. Компетентність особистості - інтегрований компонент навчальних досягнень учнів // Біологія і хімія в школі №2 2003 С.8-9
5. Величко Біологія і хімія в сучасній школі : науково-методичний журнал для вчителів біології та хімії. - №1, 2014. С.34-38
6. Гурняк І. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні хімії // Біологія і хімія в школі: науково-методичний журнал для вчителів біології та хімії. - №5, 2009 С.35-37
7. Елькін М.В. Формування професійної компетенції вчителя // М.В. Елькін. — Х.: Вид. група «Основа», 2013.- 112с. — (Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 5(125))
8. Зеер Э., Заводчиков Д. Идентификация универсальных компетенций выпускников работодателем // Высшее образование в России 2007 №11 С.39-45
9. Зимняя И.А. Компетентностный подход. Каково его место в системе подходов к проблемам образования // Высшее образование сегодня №8 2006 С.20-26
10. Кабінет міністрів України постанова від 23 листопада 2011 р. № 1392 Київ. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, 135 с.
11. Крысин Л.П. Иллюстрированный толковый словарь иностранных слов / Л.П.Крысин. — М.: Эксмо, 2008. — 864 с.
12. Равен, Дж. Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация [Текст] / Дж. Равен. — М.: Когито — Центр, 2002. — 396 с.
13. Образование в XXI веке. Повышение квалификации и подготовка кадров в образовании. Сборник научных трудов [Текст] / Под ред. В.П. Симонова. М.: Международная педагогическая академия, 2009. — 128 с.
14. Татур Ю.Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста // Высшее образование сегодня №3 2004 С.20-26
15. Хомский, Н. Аспекты теории синтаксиса [Текст] / Н. Хомский. — М.: Московский университет, 1972. — 258 с.

CROSSOVER LEARNING APPROACH

Learning at scale offers opportunities for connectivity between learners from different nations, cultures and perspectives. The opportunity now is to understand how to create and manage courses that encourage productive discussion on controversial topics. Connectivity not only covers learning between people, but also across locations. Flipped classrooms allow students taking courses in conventional schools and universities to learn the basic principles of a subject by watching videos and reading instructional text online, then meeting with tutors on campus to explore and discuss the topic in greater depth. In crossover learning, students may start an investigation in class, initiated by a teacher, then continue it outdoors or at home, using mobile devices such as smart phones to collect data and evidence that are then shared and presented back in class. These are specific kinds of seamless learning, connecting learning experiences across locations, times, devices and social settings. A policy of bring your own devices not only supports these teacher-managed forms of connected learning, but also allows students to follow their own lines of research and collaborative learning inside and beyond the classroom.

All this activity online and in the physical world could suggest a future for education that is hugely dynamic and mobile. That may be one vision. But knowledge also comes from reflection and contemplation. The engine of learning is a continuous cycle of engagement and reflection, with our activity in the world — as we explore an environment, perform an experiment, or read a book — producing new information that must be assimilated with existing knowledge. This provides both the enrichment and the mental conflict that are sources for reflection and understanding, perhaps leading to discussion and plans for further investigation. This cycle of productive learning appears in school classrooms (where teachers encourage reading, reflection and discussion), the science lab (through experiment, note taking and synthesis of data), and field or museum trips (where students form an inquiry question, collect data in the field, then reflect on the findings at home or in the classroom). By learning the skills of structured argumentation, students can explain their reflective processes to others, thus engaging in a collaborative process of experimentation and discussion. This is part of a process of learning to learn. Assessment for learning can help each learner to reflect on current learning difficulties, find relevant resources and overcome difficulties. At its most effective, this kind of formative assessment fits into the cycle of learning, providing feedback on how well new information has been learned and giving pointers to new learning activities that will fill gaps in knowledge. Learning analytics, which enable data on processes and outcomes of learning to be used to improve the quality of teaching, offer a means for educators to reflect on how they teach and on the ways in which they design for learning. More broadly, schools and universities can introduce a process of

institutional learning, with everyone, including students, using idea-sharing software such as IdeaScale to reflect on successes and failures, and propose ideas to improve the quality of education.

Embodied learning, adaptive teaching, and analytics of emotions are three trends highlighted in *Innovating Pedagogy 2015*. This annual report explores new forms of teaching, learning and assessment that are having an impact on education worldwide.

Mike Sharples, Professor of Educational Technology at the Open University and lead author of the report, said “Last year’s report identified massive-scale social learning as the main emerging trend. This year, the focus is on personalized learning and adaptive teaching. We continually use our bodies to learn and remember. Becoming more aware of our emotions and movements can help in processing information, gaining knowledge, and building empathy. A challenge now is to combine the power of learning together with teaching that adapts to each person’s abilities.”

Learning in informal settings, such as museums and after-school clubs, can link educational content with issues that matter to learners in their lives. These connections work in both directions. Learning in schools and colleges can be enriched by experiences from everyday life; informal learning can be deepened by adding questions and knowledge from the classroom. These connected experiences spark further interest and motivation to learn. An effective method is for a teacher to propose and discuss a question in the classroom, then for learners to explore that question on a museum visit or field trip, collecting photos or notes as evidence, then share their findings back in the class to produce individual or group answers. These crossover learning experiences exploit the strengths of both environments and provide learners with authentic and engaging opportunities for learning. Since learning occurs over a lifetime, drawing on experiences across multiple settings, the wider opportunity is to support learners in recording, linking, recalling and sharing their diverse learning events.

We spend our lives learning yet choose to label particular sections more formally using terms such as ‘kindergarten’, ‘school’, ‘university’, ‘qualifying’ or ‘professional development’. Such distinctions are becoming less useful as formal aspects of learning are interlinked with the informal learning experiences that occur during museum visits, afterschool and hobby clubs, or internships. Connected technologies, new approaches to assessing and recognising learning, and new insights into the value of informal learning are combining to blur the familiar distinctions. This section looks at the ways we can connect formal and informal learning experiences, benefiting from the crossover between them.

As well as being valuable in their own right, informal learning experiences can also enhance students’ academic pursuits. Learning outside school supports the development of skills and dispositions that help students do better within school. A simple example of crossover from formal to informal learning is the museum visit, an experience which has obvious educational aspects but which varies depending on its structure and purpose. For example, setting formal aims focused on gather-

ing evidence linked to subject-based questions will guide the actions of student visitors and connect the visit to the curriculum.

On the other hand, creating space in the formal curriculum for students to pursue individual themes based on their interests can enable informal experiences to influence curriculum topics and tasks. Authentic experiences with a subject, for example through an internship or mentoring role, can also encourage persistence in the pursuit of related careers. A more coordinated approach involves organisations such as museums, youth and hobby clubs partnering with schools and universities to develop learning materials aligned to the local curriculum.

The concept of crossover learning can also be applied to the ways in which we think about learning as a whole and the scope for adjusting how formal and informal combine to influence attitudes and motivation for learning at all ages. Increasingly, educators, policymakers, and researchers view learning as taking place across settings and contexts, in a ‘learning ecosystem’. This perspective has coincided with a rise of interest in, and opportunities for, crossover learning, helping learners to connect experiences gained throughout the learning ecosystem. Research on linking informal and formal learning therefore covers aspects that help us consider learning in different ways, such as learning design, activity design, rethinking assessment and recognition, and the ways in which methods and technology can help to transfer information and experience across settings.

The concept of crossover learning refers to a comprehensive understanding of learning that bridges formal and informal learning settings. A shift towards crossover learning requires adjustments in curricular planning and assessment techniques through competency-oriented learning outcomes and recognition of diverse, informal achievements with badges.

References

1. Entwistle, N. (2003), Enhancing teaching – learning environments to encourage deep learning, Excellence in Higher Education, Ed. De Corte, London, Portland Press.
2. Lebrun, M. (2002), Théories et méthodes pédagogiques pour enseigner et apprendre : quelle place pour les TIC dans l’éducation, Bruxelles, De Boeck Université.
3. Sharples, M., Adams, A., Alozie, N., Ferguson, R., FitzGerald, E., Gaved, M., McAndrew, P., Means, B., Remold, J., Rienties, B., Roschelle, J., Vogt, K., Whitelock, D. & Yarnall, L. (2015). Innovating Pedagogy 2015: Open University Innovation Report 4. Milton Keynes: The Open University.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

А.С. АРІЩЕНКО,

аспірантка кафедри педагогіки

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН У СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ВИШАХ: ДОСВІД США

На сьогодні рівень інвалідизації жителів планети сягає показника в понад мільярд осіб або 15 %. В Україні чисельність осіб із інвалідністю становить 2 788 226 осіб або 6,1 % від загальної чисельності населення нашої держави. З огляду на ці цифри актуальними є питання впровадження інклюзії, інноваційних моделей соціально-педагогічної підтримки і навчання учнів із особливими потребами у вітчизняних закладах освіти, зокрема у вишах. Проте, реально в Україні функціонують одиничні інклюзивні вищі навчальні заклади (Львівський національний університет ім. Івана Франка, Університет «Україна»), які створюють можливості навчання для студентів із особливостями психофізичного розвитку.

Інклюзивне навчання студентів у ВНЗ передбачає розширення участі та усунення бар'єрів у реалізації можливостей навчання, спрямованих на розвиток та соціалізацію осіб із особливими потребами в сучасному суспільстві. Важливим кроком у реалізації цих можливостей є розробка універсального дизайну (УД). Концепція універсального дизайну для навчання є новою для вітчизняних ВНЗ, однак серед викладачів коледжів та університетів США універсальний дизайн в освіті набуває все більшої популярності, вони розглядають його як концептуальний і філософський фундамент, на якому можна побудувати модель викладання й навчання, яка є інклюзивною, справедливою і налаштована на створення доступних навчальних матеріалів [3, с. 18].

У Центрі з питань універсального дизайну в Державному університеті Північної Кароліни (North Carolina State University – NCSU) команда архітекторів, дизайнерів, інженерів визначили сім принципів УД, щоб забезпечити керівництво в розробці продуктів і навколишнього середовища: 1) рівноправне використання; 2) гнучкість у використанні; 3) просте та зручне використання; 4) сприйняття інформації незалежно від сенсорних можливостей користувачів; 5)

толерантне ставлення до помилок; 6) мінімум фізичних зусиль; 7) наявність необхідного розміру і простору.

В основному сім принципів УД сприяли забезпеченню доступності будівель та середовища, однак за останнє десятиліття американські освітяни адаптували ці принципи в сфері освіти. У 2001 році дослідники С. Шоу, С. Скотт і Дж. Мак-Гір опублікували дев'ять принципів універсального дизайну для викладання в вишах (Universal Design for instruction) [4]. Ці дев'ять принципів включають сім принципів УД? розроблених дослідниками університету Північної Кароліни, і два нових принципи:

1. Рівноправне використання. Доступ до інформації курсу, навчальних планів, представлених у різних форматах (друковані, на диску й он-лайн).

2. Гнучкість у використанні. Використання різних методів навчання — словесних, наочних, практичних.

3. Просте та зручне використання. Чіткі, зрозумілі інструкції незалежно від досвіду, освіти, мовного рівня та віку користувачів.

4. Сприйняття інформації незалежно від сенсорних можливостей користувачів. Використання відео з субтитрами або сурдоперекладом для тих, хто не може чути, або для тих, хто погано сприймає інформацію на слух.

5. Толерантне ставлення до помилок. Забезпечення поточного та безперервного зворотного зв'язку протягом усього курсу.

6. Мінімум фізичних зусиль. Забезпечення студентів конспектами, які мають труднощі при цьому.

7. Наявність необхідного розміру і простору. Забезпечення доступності робочого місця.

8. Спільнота студентів. Створення різних умов для навчання, наприклад, використання електронної пошти, сайтів, соціальних мереж, або чатів.

9. Навчальна атмосфера. Включає положення в програмі, у яких визначено прагнення відповідати потребам викладання, і готовність студентів до взаємодії.

УДВ — це проектування для середньостатистичного студента, проектування інструкції для потенційних студентів, які мають широкий діапазони щодо можливостей, інвалідність, вік, рівень читання, стиль навчання, мова, раса та етнічна приналежність. Що стосується студентів із інвалідністю, УДВ кидає виклик викладачам, щоб вийти за межі дотримання стандартних вимог, активно розробляти доступний курс та інтегрувати практику так, щоб інші студенти отримували користь [1]. Мета УДВ — це оптимізація процесу навчання студентів із широким спектром характеристик, шляхом застосування принципів УДВ у всіх аспектах навчання.

Близька, але більш конкретна концепція забезпечення рівного доступу всім учасникам навчального процесу є універсальний дизайн для навчання (Universal Design for Learning). УДН служить основою для розробки навчальних програм, які дозволять усім людям отримати знання, навички та підвищити мотивацію до навчання. УДН включає різноманітні опори для навчання, мінімізуючи наявність бар'єрів у навчальному плані, зберігаючи при цьому високі стандарти успішності для всіх. Центром прикладних технологій розроблено три

принципи УДН: 1) численні засоби представлення інформації, що дають учням можливість отримання інформації та знань різними способами; 2) численні способи висловлювання, що надають учням альтернативні способи демонстрації знань; і 3) численні способи заохочення, зацікавлення студента, і вмотивування їх до навчання. Навчальний план, як це визначено в літературі, присвячений дослідженню УДН, складається з чотирьох частин: навчальні цілі, методи, матеріали та оцінка. УДН призначений для розширення доступу до навчання шляхом зменшення фізичних, пізнавальних, інтелектуальних і організаційних бар'єрів у навчанні, а також створення інклюзивного середовища [2].

Використання принципів УД у процесі організації навчання знижує необхідність забезпечення спеціальними послугами студентів із обмеженими можливостями. Наприклад, у випадку, коли необхідні послуги перекладача жестової мови для студента, який є глухим, застосування універсального дизайну в плануванні курсу забезпечує повний доступ до інформації для більшості студентів і зводить до мінімуму необхідність у спеціальних послугах фахівців. Це, у свою чергу, свідчить про вигідність використання УД з економічної точки зору. Слід також підкреслити, що організація навчального процесу з урахуванням принципів універсального дизайну надає переваги не тільки студентам із особливими потребами, а й звичайним студентам.

Література

1. Burgstahler S. Universal Design in Higher Education : From Principles to Practice / S. Burgstahler, R. Cory. — Harvard Education Press, 2008.
2. Hall T. E. An introduction to universal design for learning : Questions and answers // Universal design for learning in the classroom : Practical applications / T. E. Hall, A. Meyer & D. H. Rose (Eds.). — New York : Guilford Press, 2012. — P. 1–8.
3. Schelly C. L. Student perceptions of faculty implementation of universal design for learning / C. L. Schelly, P. L. Davies, C. L. Spooner // Journal of Postsecondary Education and Disability. — 2011. — № 24 (1). — P. 17–30.
4. Scott S. Universal design for instruction : A new paradigm for adult instruction in postsecondary education / S. Scott, J. McGuire, S. Shaw // Remedial and Special Education. — 2003. — № 24. — P. 369–379.

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

О.В. ЖУРБА,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики
викладання навчальних предметів комунального закладу
«Житомирський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти» Житомирської обласної ради

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

В статті розглядаються особливості інтерактивного навчання дорослих в системі післядипломної педагогічної освіти. Охарактеризовані інтерактивні методи, які доцільно застосовувати в освіті дорослих.

Ключові слова: навчання дорослих, післядипломна педагогічна освіта, інтерактивне навчання, форми навчальної діяльності.

Постановка проблеми. Сучасна освіта зорієнтована на інтелектуальний і творчий розвиток особистості, яка здатна за допомогою сформованих компетентностей, ефективно реалізовуватись в сучасному світі, брати активну участь у житті громадянського суспільства, навчатись упродовж усього життя. Тому завданням післядипломної педагогічної освіти є організація такого навчального процесу, який готує адаптованого до проблем сучасного суспільства педагога, розвиває його фахові компетентності для ефективної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах.

Навчання дорослої людини має здійснюватись на засадах андрагогічного підходу, який передбачає урахування інтересів і запитів людини, її життєвого і професійного досвіду, партнерської взаємодії всіх суб'єктів навчального процесу. Інтерактивне навчання найбільшою мірою відповідає психологічним особливостям і педагогічним закономірностям навчання дорослих. Таке навчання розвиває в дорослих учнів уміння критично мислити, приймати самостійні рішення, вирішувати конфліктні ситуації, закріплювати теоретичні знання на практиці.

Стан дослідження. Питання впровадження інтерактивного навчання в системі післядипломної педагогічної освіти досліджували Т. М. Гавлітіна, Л. І. Даниленко, В. І. Ковальчук, Л. Д. Крамаренко, Л. Б. Лук'янова, Л. Я. Набока, В. Ф. Паламарчук, О.І. Пометун, С. О. Сисоева та ін.

Сучасні зміни в житті суспільства, динамічне зростання обсягу і складності знань і умінь, необхідних для професійної діяльності, суттєво впливають на процес навчання дорослих. Потреби, мотиви, професійні проблеми відіграють провідну роль у процесі навчання; дорослий прагне самостійності, самореалізації, самоуправління в усіх сферах життя, включаючи й навчання; дорослий володіє досвідом, який можна використати як у ході його навчання, так і у навчанні колег.

При виборі методів роботи у ході підвищення кваліфікації педагогів Т.М.Гавлітіна рекомендує враховувати наступні принципи:

- актуальність — те, про що говориться під час навчання, повинно мати відношення до професійного або приватного життя (дорослі погано сприймають абстрактні теми);

- участь — активна участь у навчальному процесі та безпосереднє застосування нових знань і навичок на практиці (особливо у професійному навчанні громадянських і особистісних навичок);

- повторення — закріплення в пам'яті та перетворення набутих навичок у звички;

- зворотний зв'язок — інформація про те, наскільки відбувся рух уперед, що дозволяє скорегувати свою поведінку з метою досягнення відмінних результатів [1, с.5].

Як вважають Л. І. Даниленко, В. Ф. Паламарчук: «чим вищий рівень професійної компетентності фахівця, тим більшою має бути частка інтерактивних форм і методів роботи з ним у навчальному плані курсів підвищення кваліфікації» [2, с.21]. При інтерактивному навчанні, наголошує С. О. Сисоєва, всі учасники навчального процесу взаємодіють між собою, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії колег і свою власну поведінку, занурюються у реальну атмосферу ділового співробітництва з розв'язання низки проблем відповідно до їх інтересів, потреб і запитів [3, с. 47].

Інтерактивна взаємодія, підкреслює О. І. Пошетун, виключає як домінування одного учасника навчального процесу над іншими, так і однієї думки над іншою. Інтерактивне навчання орієнтоване на реалізацію пізнавальних інтересів і потреб особистості, тому особлива увага приділяється організації процесу ефективної багатосторонньої комунікації [4, с. 9].

Мета статті полягає у визначенні особливостей інтерактивного навчання в системі післядипломної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Навчання дорослих висуває певні вимоги до викладачів, які повинні стати консультантами, модераторами, фасилітаторами, які мають не лише ґрунтовні професійні знання, але демократичний стиль спілкування, готовність забезпечити індивідуальний підхід до кожного слухача.

Інтерактивна модель навчання передбачає застосування технологічного підходу, тобто застосування інтерактивних технологій, загальною ознакою яких є принципи інтеракції: багатостороння комунікація, взаємодія і взаємонавчання, кооперована навчальна діяльність з відповідними змінами ролі і функцій як слухачів, так і викладачів. Кожна з інтерактивних технологій навчання містить чітко спланований очікуваний результат навчання, окремі інтегративні методи і прийоми, що стиму-

люють процес пізнання, та розумові і на-вчальні умови, форми, засоби й процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів. Інтерактивні методи є частиною інтерактивних тех-нологій навчання і разом з цілями, відповідно з структурованим змістом та за-собами навчання складають інтерактивну модель.

Визначають технології опрацювання дискусійних питань («прес», обери позицію, дерево рішень, аналіз ситуацій, дискусії, дебати тощо), технології кооперативного навчання (робота в парах, робота в малих групах), технології колективного та колективно-групового навчання (ротаційні трійки, акваріум, ажурна пилка, два — чотири — всі разом тощо), технології ситуативного моделювання (симуляція, імітація, рольова гра тощо)[5].

Одним із важливих засобів удосконалення педагогічної майстерності вчителів є організація і проведення дискусії — публічного обговорення якогось спірного питання. Важливим у дискусії є не демонстрація того, що знають і вміють її учасники, а пошук істини, прагнення пізнати більше, зрозуміти сенс проблеми, толерантно ставитись до поглядів один одного.

Наведемо приклад з практичного заняття для вчителів історії на курсах підвищення кваліфікації у Житомирському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти. Тема заняття «Методичні умови проведення практичних робіт на уроках історії», після вступного слова викладача про засади побудови шкільної навчальної програми з історії, проводимо дискусію «Чи доцільно проведення практичних робіт на уроках історії з 5 класу?». Всі вчителі навчальної групи беруть активну участь у дискусії. Після закінчення дискусії, слухачі об'єднуються в декілька груп і моделюють практичне заняття з історії для учнів 5-класу. Кожна група представляє своє заняття, педагоги його активно обговорюють. В кінці заняття проводимо рефлексію пізнавальної діяльності, шляхом виконання вправи «Незакінчене речення». Слухачі висловлюють свою точку зору на проблему, яка розглядалась на занятті «Для мене сьогодні важливим було...».

Тренінг — це форма навчання, що орієнтована на відпрацювання й закріплення ефективних моделей поведінки, максимально активну участь слухачів, взаємний обмін досвідом та використання ефективної групової взаємодії. На тренінгу «Організація пізнавальної діяльності учнів в процесі навчання» педагоги, виконуючи різноманітні інтерактивні вправи, знайомляться з методичними умовами проведення сучасного компетентнісного, особистісно зорієнтованого уроку.

Проведення педагогічних дебатів сприяє розвитку у слухачів вмінь аналізувати інформацію, наводити аргументи, відстоювати свою точку зору. Тема дебатів завжди є твердженням сформульованим приблизно так, як формулюються питання на референдумах. Наприклад, «Покарання дітей у родині: це виховний процес чи порушення прав дитини?». Перша команда посідає стверджувальну позицію — доводить тезу за допомогою аргументів і спростовує аргументи протилежної сторони. Команда заперечення виступає проти тези й аргументів, запропонованих командою ствердження. Час виступу кожного учасника дебатів чітко регламентовано.

Цікавою груповою формою інтерактивного навчання є метод кейсів — використання у навчанні конкретних ситуацій. Кейси — це навчальні матеріали, в яких сформульовані практичні проблеми, що передбачають колективний або індивідуа-

льний пошук їх вирішення. Матеріали кейсів мають бути актуальними, проблемними, цікавими для обговорення.

Важливою формою роботи, вважаємо, виконання педагогами творчих проєктів під час навчання на курсах підвищення кваліфікації вчителів в Житомирському ОІППО. Слухачі розробляють і презентують колегам колективні групові проєкти над якими працювали протягом місяця. Наприклад, вчителі історії виконували такі проєкти: «Методичні засади опрацювання пам'яток архі-тектури та образотворчого мистецтва на уроках історії», «Методика форму-вання картографічних вмінь на уроках історії», «Формування аксіологічної компетентності учнів на уроках історії в 9 класі»: вчителі географії: «Формування предметних компетентностей на уроках географії», «Роль географічно-го краєзнавства у формуванні ключових компетентностей учнів» та інші.

Основні вимоги до створення проєкту:

- наявність освітньої проблеми, над якою будуть працювати вчителі
- дослідницький характер пошуку шляхів розв'язання проблеми;
- творча активність учасників;
- використання інтерактивних методів роботи над проєктом;
- педагогічна цінність проєкту.

Така форма роботи з вчителями дозволяє їм швидше адаптуватись до нових умов роботи, переосмислити завдання освіти, підвищити свою професійну компетентність.

Висновки. Отже, інтерактивне навчання в системі післядипломній педагогічної освіти буде ефективним за умови, якщо воно: зорієнтоване на вирішення конкретних професійних проблем вчителів; базується на життєвому до-свіді слухачів з максимальним його використанням, здійснюється в неформальній, атмосфері взаємодії, взаєморозуміння та взаємоповаги всіх учасників навчального процесу.

Застосування інтерактивного навчання викликає інтерес до занять, сприяє виникненню позитивної мотивації, зростанню професійної майстерності педагогічних працівників.

Література

1. Гавлітіна Т. М. Проблеми методики навчання дорослих [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://goipppo.org.ua/upload/iblock/71b/gavlitna-t.m.problemny-metodykynavchannya-doroslykh.doc>.
2. Даниленко Л.. Зміст післядипломної освіти в інноваційному полі перетворень / Л.Даниленко, В.Паламарчук // Післядипломна освіта в Україні. — 2008. — №1. — С.16 — 22.
3. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / О.С. Сисоєва; НАПН України. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. — К.:В.Д. «Екмо», 2011. — 324с.
4. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. — Київ., 2007. — 144с.
5. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : [наук.-метод. посібник] / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. — К. : Видавництво А.С.К., 2004. — 192 с.

ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНИХ МАТЕМАТИЧНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Стаття присвячена аналізу методичної системи навчання математики та формуванню і оцінці професійних математичних компетенцій студентів економічних спеціальностей. Проаналізовано сумісну цілеспрямовану діяльність викладача і студента при формуванні математичних компетенцій та визначено рівні оволодіння компетенціями.

Ключові слова: компетентність, математична компетенція, електронні освітні ресурси, професійна математична компетенція.

Постановка проблеми. В умовах перетворення середньої професійної освіти продовжується обговорення питань, які стосуються ефективності роботи цієї системи і необхідності змін з метою підвищення якості освіти у контексті вимог ринка праці. В цій статті розглядається питання аналізу методичної системи навчання математики студентів економічних спеціальностей. Роздуми та висновки з цих питань можуть бути застосовані в інших предметних галузях.

Стан дослідження. Будь-яка методична система навчання може бути побудована на підставі структурної моделі, яка визначає цілі, зміст, методи, форми і засоби навчання. Для визначення цілей навчання у контексті актуального компетентного підходу введемо у розгляд термін «професійна математична компетенція економіста» [3], під яким розуміють складний феномен, що виражає здібність/підготовку випускника до адекватного застосування математичних методів у професійній діяльності з метою ефективного її забезпечення. Компетентність — широке поняття, яке відображає не тільки засвоєні знання, уміння і навички спеціаліста, але і його здібність до їх реалізації у своїй професійній діяльності на підставі розвитку необхідних особистих якостей, високої мотивації інтелекту. Компетентність трактують, як якість особистості, сформованої у результаті засвоєння компетенції [4]. Таким чином, метою навчання студента-економіста є формування професійних математичних компетенцій.

Виклад основного матеріалу. Компетенції, як комплекс вимог, можуть бути визначеними, наприклад, за результатами професіографічного дослідження. Аналіз професіограми призводить до наступного висновку. Професійна математична компетенція економіста (ПМКЕ) уявляє собою систему взаємопов'язаних компонентів: змістовного, професійно-спрямованого, технічного, інтелектуального і мотиваційно-цільового [1].

Основу цієї системи складають змістовні компетенції — здібність/підготовку випускника до оперування фундаментальними математичними знаннями, уміннями і навичками. Об'єм цих знань визначається змістом робочих програм, затверджених навчальним закладом. Змістовні компетенції знахо-

дять прояви у володінні теоретичними і практичними основами математики, у навичках розв'язання математичних задач.

Професійно спрямована складова, розуміємо її як здібність/підготовку до реалізації змістовного компонента у вигляді професійно-значущих умінь та навичок, має прояви у володінні студентами економіко-математичними, математико-статистичними і економетричними методами, а також навичками і методами математичного моделювання.

Технічний компонент, основою якого є здібність/підготовка студента до використання комп'ютерної техніки і технологій. Технічні компетенції проявляють себе у засвоєні навичок обробки математичної інформації з використанням комп'ютерної техніки і застосуванням спеціальних математичних і статистичних програм для вирішення професійних задач.

Інтелектуальний компонент — здібність/підготовка до прояву математичного мислення, яка виражається відповідністю спеціаліста наступним вимогам: володіти математичною мовою (свідомо застосовувати математичні терміни, символи); мати розвинене логічне, абстрактне, аналітичне мислення; проявляти математичну інтуїцію у різних ситуаціях.

Мотиваційно-цільовий компонент являє собою прагнення до реалізації пізнавальних потреб та інтелектуальних можливостей; володіння навичками організації самоосвіти (неодмінна умова професійного зросту); розуміння значення математики у професійній діяльності.

Процес формування професійних математичних компетенцій у студентів економічних спеціальностей будується на сумісній цілеспрямованій діяльності викладача і студента. (Табл. 1)

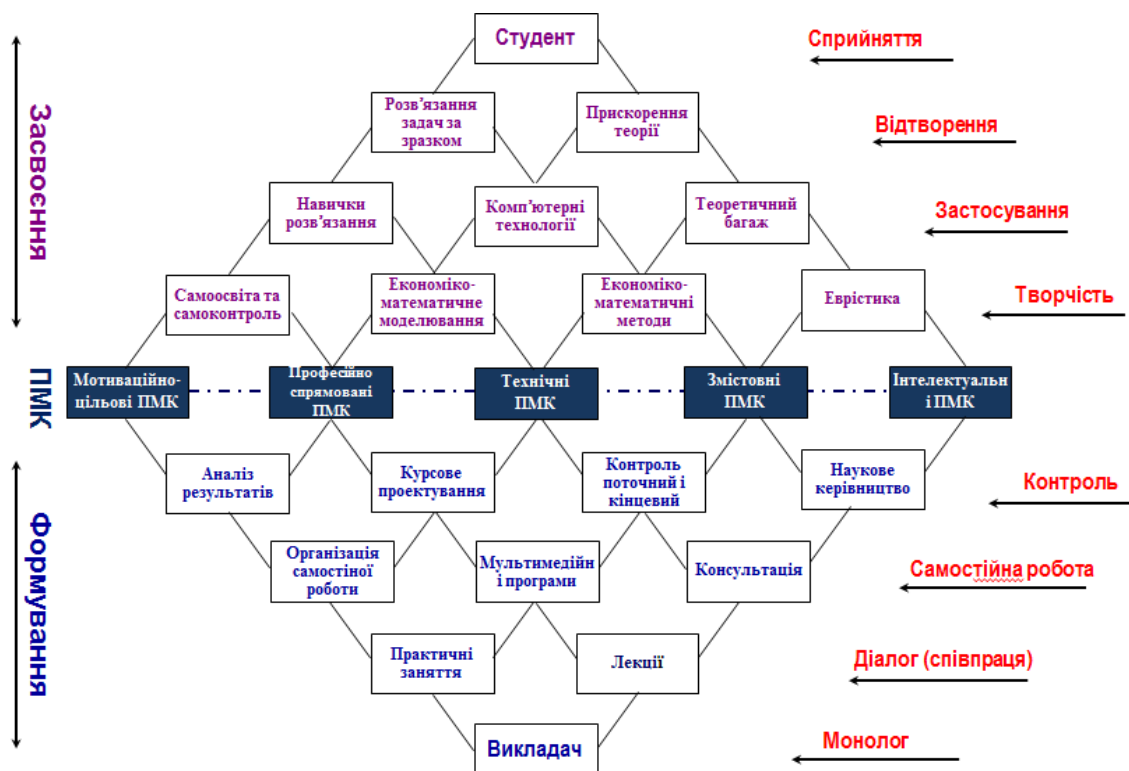

Табл. 1. Симетрична модель формування професійних математичних компетенцій

Проблема цілеспрямованого формування професійно-математичних компетенцій у студентів економічних спеціальностей не може бути вирішена у рамках традиційних систем математичної підготовки. Основним аргументом такого висновку є складність ситуації у переході до дворівневої освіти, яка загостила протиріччя між зростаючими проблемами якості освіти і скороченням учбового часу. Потрібно знаходити нові підходи, які вимагають суттєвих змін методичної системи. Зрозуміло, що нові можливості відтворюють себе у сфері застосування сучасних інформаційних технологій. Поява нових засобів навчання повинна супроводжуватися застосуванням нових методів. В доповнення до класичних засобів навчання доцільним та актуальним є використання електронних освітніх ресурсів (ЕОР).

У сучасному розумінні ЕОР являє собою не сукупність окремих програмних продуктів дидактичного, енциклопедичного або прикладного значення, а системний об'єкт комплексного значення, предметно-орієнтовне інтерактивне середовище, універсальний засіб і метод організації підтримки учбового процесу різних форм та рівней. Компоненти цього електронного комплексу можуть бути розміщені на зовнішніх носіях, або на сервері комп'ютерної мережі. Структура ЕОР складається з наступних компонентів:

1) організаційний компонент, в склад якого входять навчальний план, робоча навчальна програма, методичні рекомендації з вивчення дисципліни, перелік питань до екзамену;

2) змістовний компонент, в який входять інформаційні ресурси, що підтримують виконавчий етап дидактичного процесу, а саме:

електронний конспект лекції;

комплект матеріалів до візуальної підтримки лекційних занять;

практикум з рішеннями задач і завдання для самостійного опрацювання;

практикум з розв'язання математичних, економіко-математичних і статистичних задач з використанням персональних комп'ютерів.

3) контрольний компонент, в який входять тестові завдання з курсу дисципліни;

4) довідково-інформаційний компонент, який містить: таблиці, формули, історичні довідки, зноски на сайти;

5) науковий компонент — включає найбільш цікаві реферати, доповіді на студентських наукових конференціях, задачі студентських олімпіад з рішеннями, роботи учасників математичного гуртка.

Вивчення дисципліни пропонується оцінювати досягненням наступних рівнів оволодіння компетенціями: сприйняття, відтворення, застосування, творчість (табл. 2).

	Змістовні компетенції	Професійно-спрямовані компетенції	Технічні компетенції	Мотиваційно-цільові компетенції	Інтелектуальні компетенції
Відтворення	Може відтворювати учбовий матеріал	Може відтворювати дії (розв'язує приклади за зразком)	Володіє навичками використання програм для розв'язання математичних задач	Ознайомлений з цілями вивчення дисципліни, програмою курсу, вимогами	Проявляє здібності вербальної адаптованості у математичній сфері
Сприйняття	Розуміє учбовий матеріал	Розуміє, може пояснити ціль і інтерпретувати результати математичних розрахунків	Розуміє основи функціонування і реалізації алгоритмів розв'язання математичних задач	Усвідомлює необхідність математичної освіти і самоосвіти для професійної діяльності	Визначає клас по сукупності ознак та виділяє головне з другорядного
Застосування	Може застосовувати інформацію у стандартних ситуаціях	Може здійснювати математичні дії у стандартних варіантах	Розв'язує професійно-прикладні задачі з використанням спеціалізованих програм	Реалізує мотиваційні засоби в активній учбовій діяльності	Може проводити аналогії, бачити взаємозв'язок понять, порівнювати, систематизувати
Творчість	Може аналізувати, синтезувати, оцінити інформацію	Може аналізувати, синтезувати, оцінювати дії	Створює програми для використання в професійних і методичних цілях	Планує і організовує процес самоосвіти (участь в науковій діяльності)	Виконує роздуми, під час яких будуються нові судження

Табл.2. Критерії оцінки рівня засвоєння професійних математичних компетенцій

На рівні відтворення студент запам'ятовує та намагається відтворити навчальний матеріал. Це може бути робота на семінарських заняттях (обговорення теоретичних питань), розв'язання типових задач, підготовка до поточного контролю (відповідне розуміння вимог). Студент вчиться застосовувати комп'ютерні програми (наприклад, для побудови графіків функцій, роботи з матрицями, статистичними пакетами і т.і.), засвоює навички редагування математичної інформації. Під час роботи у студента формуються навички наукового викладення теоретичного матеріалу (математична мова), розвивається логічне мислення. На цьому етапі учбової діяльності студент активно використовує електронний освітній ресурс: підручник, практикум, тестові завдання.

Рівень сприйняття допускає осмислення матеріалу, що вивчається. Студент повинен досягти розуміння теоретичних положень та висновків, суті методів розв'язання задач, основ функціонування та реалізації алгоритмів. Йому необхідно виробити уміння інтерпретації отриманих результатів розрахунків. Вміє визначити тип задачі, можливі методи рішення. Викладач здійснює консультації, допомагає в організації самостійної роботи студентів. На даному етапі також використовуються електронні ресурси: підручники, методичні розробки та інше. Відзначимо, що сприйняття не є другорядним по відношенню до відтворення, це швидше паралельні види розумової діяльності, що мають на меті досягнення однієї цілі.

Висновки. Вміння застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях — ознака наступного рівня оволодіння професійними математичними ком-

петеціями. Критерії його досягнення: уміння самостійно доводити нескладні теоретичні ствердження на підставі вивчених визначень, теорем і т.і.; навички математичного моделювання економічних завдань; вміння розв'язувати задачі з практичним змістом за допомогою вивчених методів, в тому числі із застосуванням комп'ютерних програм. Таким чином, студент може проводити аналогії, бачити взаємозв'язок понять, порівнювати, систематизувати [5]. Реалізує мотиваційні установки у активній навчальній діяльності.

Найбільш високим рівнем засвоєння компетенцій є рівень творчості, у основі якого — спроможність студента до проведення міркувань, у ході яких будуються нові судження. Тут вимагаються здібності до аналізу, синтезу, оцінки інформації. Практично це реалізується під час розв'язання задач підвищеної складності, виконанні наукової роботи, участі в олімпіадах та конференціях. Під керівництвом викладача або самостійно студент може використовувати науковий компонент електронного ресурсу.

Рівень сформованості професійних математичних компетенцій у студента розраховується на підставі оцінок рівня засвоєння кожної складової.

Завдання, які мають прикладну спрямованість, формують у студентів стиль мислення, уміння оцінювати початкові умови, прогнозувати кінцевий результат дослідження, порівнювати та аналізувати різні ситуації, контролювати правильність отриманих результатів, оцінювати ступінь їх обґрунтування [2].

Література

1. Болюбаш Н.М. Теоретичні засади формування професійної компетенції майбутніх економістів / Н.М. Болюбаш // Наукові праці: Науково-методичний журнал. — Вип. 99. Т. 112. Педагогіка. — Миколаїв: Видавництво ЧДУ ім. П. Могили, 2009. — с. 88-95.
2. Камінський Б.Т. Проблема інтеграції дитячих комплексів у цілісну педагогічну систему / Б.Т.Камінський // Наукові записки: збірник наукових статей Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. — 1999. — Ч.2. — с. 63-69.
3. Севастьянова С.А. Формирование профессиональных математических компетенций у студентов экономических вузов: дис. кандидата педагогических наук. — Самара, 2006. — с. 50-62
4. Фролов М.Ю., Матохин Д.А. Компетентностная модель как основа оценки качества подготовки специалистов // Высшее образование сегодня. — 2004. - №8. — с. 34-41.
5. Атаханов Р.А. Математическое мышление и методика определения уровня его развития. /под редакцией Давыдова В.В. — М.: Рига, 2000. — с. 128-136.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

УДК 378:1

Н.М. ВОВНЕНКО,

викладач спеціальних дисциплін, Вінницький коледж будівництва і архітектури
Київського національного університету будівництва і архітектури

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВЕБ-РЕСУРСІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА

Стаття присвячена висвітленню сутності та змісту впливу сучасних веб-ресурсів на процес підготовки молодшого спеціаліста. Проаналізовано стан розвитку інформаційних систем та веб-ресурсів при створенні якісно нової системи організації професійної підготовки студентів вищої освіти.

Ключові слова: інформатизація освіти, інформаційно-комунікаційні технології, електронне навчання, навчальні програмні продукти, електронні навчальні матеріали.

Постановка проблеми. Одним з основних завдань сучасного інформаційного суспільства є проблема підготовки висококваліфікованого фахівця з урахуванням останніх тенденцій розвитку галузі виробництва. З огляду на сьогоднішній день, напрям розвитку країни, який передбачає інтеграцію України до Євросоюзу, вимоги до професійного рівня фахівців будуть постійно зростати. Особливою мірою це стосується насамперед веб-ресурсів, без використання яких вже важко уявити існування суспільства.

Стан дослідження. Характерною рисою сучасного суспільства є інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, одним із важливих напрямів яких є Інтернет-технології. Останнім часом Інтернет-технології стали відігравати ключову роль не тільки в бізнесі, інформаційно-аналітичній діяльності, а і в освіті. Їх активне використання у навчанні стало можливим завдяки появі та інтенсивному розвитку технологій веб-ресурсів. Тому розвиток та застосування веб-ресурсів є ключовим моментом при підготовці сучасного фахівця.

Виклад основного матеріалу. Використання веб-технологій помітно зростає в усіх сферах людського життя, зокрема це стосується сфери освіти. Однією з головних причин посиленої уваги педагогів до проблеми впровадження веб-технологій є зручність та простота використання наявних інструментів для пошуку, створення та використання освітніх веб-ресурсів (ОВР). Використовуючи ОВР, можна суттєво підвищити ефективність навчального процесу, активізувати навчально-пізнавальну та самостійну діяльність учнів.

У процесі своєї діяльності учителю доводиться вирішувати завдання, пов'язані з пошуком наявних ОВР, аналізом їх на доцільність використання у

навчальному процесі та створення власних. В першу чергу це стосується вчителя інформатики, оскільки саме його професія невід’ємно пов’язана з використанням веб-технологій. Підготувати компетентного фахівця, здатного ефективно використовувати ОВР з відповідної галузі знань, вирішувати різні завдання за допомогою сучасних веб-технологій — важливе завдання вищої, освіти.

У процесі використання інформаційних і технічних засобів навчання, зокрема веб-технологій, що сприяють розвитку творчої діяльності, особливого значення набуває створення якісно нової системи організації професійної підготовки студентів, яка має озброїти майбутніх фахівців уміннями використовувати отримані знання у різноманітних ситуаціях професійної діяльності та застосовувати отриманий досвід для саморозвитку і самовдосконалення. Це потребує принципово нового змісту, форм і методів підготовки з метою формування особистості студента, здатного самостійно і творчо мислити.

Використання освітніх веб-ресурсів повинно стати для педагога одним з пріоритетних засобів самоосвіти, адже нові інформаційні технології дозволяють вирішувати складні та творчі завдання як викладачу, так і студенту. Крім того, головною перевагою якісних освітніх веб-ресурсів є забезпечення індивідуальності навчання, що дає змогу студенту вивчати матеріал в зручному для нього темпі, проводити різноманітні дослідження, здійснювати тренування для набуття практичних навичок та вмінь, організовувати самоконтроль.

Впровадження веб-технологій у навчальний процес та підготовка учителя до їх використання розглядається у ряді праць українських та закордонних авторів. Окремі аспекти багатогранної проблеми використання та створення ОВР досліджено у працях Н.Р.Балик, Л.І.Білоусової, Л.В.Брескіної, В.П.Вембер, О.М.Гончарової, Л.Е.Гризун, А.П.Забарної, В.Б.Івасика, І.С.Іваськова, А.Ю.Кравцової, О.Г.Кузьмінської, Н.В.Морзе, В.П.Олексюка, С.А.Ракова, О.В.Резіної, І.В.Роберт, З.І.Сейдаметової, С.О.Семерікова, Є.М.Смирнової-Трибульської, Ю.В.Триуса, О.І.Шиман. Водночас певні питання залишаються дискусійними і потребують більш поглибленого вивчення. Аналіз науково-педагогічної літератури дає змогу зробити висновок, що у вищих навчальних закладах ще недостатньо уваги приділяється використанню ОВР, а це є суттєвою перешкодою для впровадження сучасних веб-технологій у сферу освіти і створення освітнього веб-простору.

Процеси інформатизації освіти, що відбуваються в нашій країні, диктують необхідність введення науково-обґрунтованих методів і методик використання засобів інформаційних технологій у фахову діяльність педагогічних працівників. На жаль, у вирішенні цього питання думки вчителів і навіть викладачів вищих навчальних закладів розділилися: для одних комп’ютер став засобом, що допомагає реалізувати і удосконалити процес навчання, для інших — великим невідомим, до якого ставляться з недовірою і страхом [3]. Проблема комп’ютерної грамотності та інформаційної культури вже стала однією з провідних тем науково-дослідної роботи. Підготовка фахівців до роботи в сучасному інформаційному просторі має ґрунтуватися на положеннях про значення феномена інформації для розвитку особистості і цивілізації, творчий характер інформаційної про-

дукції, що зумовлює багатоваріантну плюралістичну сутність інформаційного простору, поліфункціональний вплив інформаційних джерел на особистість, необхідність виховання грамотного реципієнта інформаційного простору. Потребує негайного вивчення не тільки впровадження інформаційних технологій, а й виховання грамотних споживачів інформаційної продукції, отриманої за допомогою комп'ютерних засобів [4].

Під електронними освітніми ресурсами розуміють навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі та представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації навчально-виховного процесу, в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами.

До основних типів таких ресурсів належать:

- електронні підручники;
- системи тестування;
- інформаційно-пошукові довідкові системи;
- засоби математичного та імітаційного моделювання;
- засоби автоматизації професійної діяльності;
- інтерфейси до лабораторій віддаленого доступу.

Одним із важливих чинників для створення та використання в системі освіти веб-ресурсів є інформаційна компетентність педагога. Освітні веб-ресурси повинні мати високий рівень виконання, належне художнє оформлення, характеризуватися повнотою матеріалу, якісним методичним забезпеченням і технічним виконанням, відповідати дидактичним принципам логічності та послідовності подання даних [2]. Освітні веб-ресурси можуть бути збережені на будь-якому електронному носії або розміщені у веб-просторі локальної чи глобальної мережі.

Виділимо основні переваги навчання студентів на базі веб-ресурсу:

- Доступність (доступ до ресурсу можливий з будь-якого комп'ютера, що має вихід в Інтернет);
- Відкритість (гіпертекстова система подачі інформації дозволяє студенту самостійно визначати послідовність вивчення навчального матеріалу);
- Візуалізація навчального матеріалу (за допомогою засобів технології мультимедіа, можна за необхідністю вбудовувати в навчальний матеріал ілюстрації, анімацію, відеоролики, озвучувати інформацію, вбудовувати елементи тесту тощо);
- Інтерактивність ресурсу (інтерактивні форми інформаційної взаємодії, розміщені на веб-ресурсі, дозволяють студентів вибирати умови пошуку, відбору та завантаження навчальної інформації).

На сучасному етапі розвитку системи освіти викладач не тільки використовує освітні веб-ресурси, але й самостійно їх розробляє. Для цього викладачеві попередньо необхідно вирішити завдання підбору потрібної навчальної інформації, що буде представлена на веб-ресурсі, та методики її використання сту-

дентом [1]. Далі необхідно забезпечити високу якість веб-ресурсу на всіх етапах — починаючи від проектування та завершуючи впровадженням їх в навчальний процес.

Зміст веб-ресурсу повинен задовольняти дидактичним принципам науковості змісту, інтерактивності, систематичності, інтегрованості у навчальний процес, наочності, доступності, передбачати як індивідуальну, так і групову роботу. При розробці веб-ресурсу необхідно забезпечити також динамічність, конкретність та повноту змісту, чітко його структурувати. Доцільно розміщувати не тільки текстову, але й графічну інформацію, аудіо та відео-матеріали.

Важливою складовою розробки веб-ресурсу є сучасний дизайн, який має забезпечувати легкість для читання інформації, Дизайн веб-ресурсу повинен бути естетичним та ненав'язливим, містити помірну кількість графіки та анімації, які мають доповнювати та ілюструвати зміст.

В технічній частині створення веб-ресурсу необхідно забезпечити підтримку його перегляду поширеними браузером, функціональність, простоту навігації, високу швидкість завантаження.

Таким чином, освітні веб-ресурси (портали, сайти) передбачають інформаційно-презентаційну, консультативну, інформаційно-методичну, просвітницьку, навчальну підтримку діяльності суб'єктів взаємодії, відкривають нові можливості взаємодії з студентами та дозволяють:

- інтерактивно донести інформацію до аудиторії незалежно від її територіального місцезнаходження;
- оперативно висвітлювати діяльність веб-ресурсу на основі публікації новин, оглядів, каталогів видань, а також наукових, методичних і практичних матеріалів;
- використовувати сучасні засоби спілкування, як-от: електронна пошта, інтерактивні конференції, форум — та ефективно організувати службу підтримки порталу;
- активізувати участь педагогічних працівників та студентів в Інтернет-олімпіадах, конкурсах, конференціях.

Висновки: Освітні веб-ресурси повинні стати для педагога одним з пріоритетних засобів і способів самоосвіти; вони є ефективним організаційним елементом системи освіти, адже нові інформаційні технології впливають на всі компоненти освіти: зміст, методи та організаційні форми навчання, дозволяють вирішувати складні та актуальні завдання педагогу для забезпечення його інтелектуально-творчого розвитку.

Література

1. Гончарова О.М. Вимоги до організації особистісно-орієнтованого навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zavantag.com/docs/2053/index-37097-1.html>

2. Винарчук Т. М. Роль і значення освітніх Веб-ресурсів у забезпеченні безперервної освіти педагога [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vipysku/10/statti/vinarchyk_t.htm;
3. Морзе Н. В., Глазунова О. Моделі ефективного використання інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій навчання у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/e-journals/ITZN/em6/content/08mnvshi.htm
4. Стеценко Г.В. Проектування та використання освітніх веб-ресурсів майбутніми учителями інформатики. //Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія №2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: Збірник наукових праць /Педрада. — К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2008. — №6(13). — С.53-58.

УДК 378

Т.В. ІВАНОВА,

викладач спеціальних дисциплін, Вінницький коледж будівництва і архітектури
Київського національного університету будівництва і архітектури

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ БУДІВЕЛЬНИКІВ

У статті розглянуто вплив сучасних інформаційних технологій на організацію навчально-виховного процесу при підготовці майбутніх будівельників. Проаналізовано вплив інформаційних технологій на професійну освіту та впровадження системи різнорівневої підготовки спеціалістів у будівельній галузі.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інформатизація освіти, професійна освіта, інформаційно-технічна підготовка, інформаційна культура.

Постановка проблеми. На основі проведеного аналізу зроблено важливий висновок про те, що інтеграція професійних знань майбутніх будівельників є надзвичайно важливою компонентою професійної підготовки. Знання практично всіх ключових дисциплін базуються на знаннях з інших дисциплін, і лише глибоке розуміння комплексу всіх дисциплін може забезпечити роботу на належному рівні. На жаль, на сьогоднішній день практика далека від теоретичних вимог, а розробка принципів інтеграції професійних знань майбутніх будівельників знаходиться на первинній стадії.

Стан дослідження. Для прикладу ми проаналізували ситуацію на сьогоднішньому ринку, яка вказує на те, що працівникові будівельної галузі необхідно володіти знаннями також інших дисциплін, таких як основи комп'ютерної техніки та інформатики.

Використання нових інформаційних технологій в навчально-виховному процесі на сьогоднішній день займає особливе місце в професійній освіті. Практично в кожній виробничій галузі сучасні комп'ютерні технології здатні значно спростити, а в деяких випадках і замінити елементи технологічного процесу. Сьогодні ця тематика є предметом досліджень багатьох науковців, зокрема питанням впровадження інформаційних технологій займалися такі автори як Л. Васіна, Р. Гуревич, М. Кадемія, Г. Кедрович, Г. Козлакова, О. Костів та

В. Черняхівський, І. Мархель, Д. Рупняк і В. Юзевич, Р. Собко, Д. Чернишов. Як зазначать дослідники, значення комп'ютерних технологій в процесі професійної освіти зростає одночасно із підвищенням ступеня впровадження досягнень науково-технічного прогресу в кожному галузь виробництва.

Професійна освіта, як зазначає Р. Собко, має свою специфіку, яка передбачає розробку спеціальних методик навчання з використанням ЕОМ у професійній підготовці. Постійна орієнтація на виробництво — це головна особливість професійної освіти. Сучасне виробництво, яке постійно ускладнюється, веде до виникнення нестандартних ситуацій, необхідності вирішувати складні творчі завдання та вимагає об'єднання фізичних та інтелектуальних зусиль фахівця. Розробка змісту, методичного забезпечення і організація інформаційно-технічної підготовки в професійних навчальних закладах спрямована на вирішення проблеми навчання комп'ютерних технологій у професійній підготовці. На основі знань нових інформаційних технологій, одержаних у школі, розробляються також основні напрями інформаційно-технічної підготовки в системі професійної освіти. Знання і вміння, які пов'язані з обробкою цифрової і текстової інформації на базі інтегрованих інформаційних і комунікативних мереж, з технікою автоматизованого управління і регулювання у процесі виробництва, при вимірюваннях, а також під час експлуатації оснащення на базі мікропроцесорної техніки та автоматичними системами конструювання і проектування — ось те, на що слід звернути головну увагу [5, с. 66].

Одним із шляхів розв'язання проблеми інформатизації освіти є впровадження системи різнорівневої підготовки спеціалістів у галузі застосування комп'ютеризованих технологій. На кожному рівні можна виокремити обсяги підготовки за навчальними програмами, які визначають: вивчення загальних можливостей використання комп'ютерної техніки в конкретній професійній галузі, застосування комп'ютерних засобів до постановки навчальних завдань, визначення і постановку професійних завдань і створення нових проектів програмного забезпечення професійного призначення. Кожний рівень передбачає вивчення конкретного навчального матеріалу, поглиблення і розширення знань з інформатики, прикладної математики, комп'ютеризованих технологій і систем.

Дидактичними можливостями того чи іншого засобу навчання є природні, технічні й технологічні властивості об'єкта, ті його сторони, аспекти, котрі можна використовувати з дидактичною метою в процесі навчання. Дидактичними можливостями інформаційних технологій під час освоєння інших дисциплін є такі [1, с. 177]: передавання та прийом інформації (тексту, графіки тощо) від користувача до користувача (з комп'ютера на комп'ютер); підготовка, редагування й обробка будь-якого тексту; зберігання і систематизація інформації; завантаження інформації в мережу з жорсткого або гнучкого диску; перенесення інформації з мережі на жорсткий або гнучкий диски; синхронний обмін інформацією з іншим користувачем; демонстрація текстів, графічної інформації на екрані дисплея, що забезпечує групову участь в обговоренні та інтерпретації інформації; підключення до баз даних для отримувачем необхідної інформації тощо.

Під час організації навчання на основі інформаційних технологій доцільно дотримуватися таких правил: послідовність дій на комп'ютерній техніці має бути чітко сформульована в інструкції, а математичний зміст матеріалу — доступний розумінню студентів; завдання повинні містити достатню кількість інформації; дидактичний матеріал, який використовуватися в завданнях, повинен мати професійне спрямування, бути цікавим і доцільним; необхідно забезпечити справедливий і об'єктивний контроль результатів; завдання варто чергувати за складністю математичного матеріалу, який до них входить, або характером розумових дій, а за змістом математичного матеріалу вони мають задовольняти принцип: від простого до складного, від конкретного до абстрактного.

Очевидно, що поняття „інформаційна культура” генерується двома фундаментальними поняттями — культура та інформація, відтворюючи їх взаємозв'язок і взаємовплив. Ми погоджуємося з визначенням А. Коломієць [2, с. 17], що інформаційна культура — це інтегроване особистісне утворення, яка є системою ціннісних орієнтацій, знань, вмінь і навичок формування потреби в інформації з усієї сукупності інформаційних ресурсів, відбору, оцінювання, збереження знайденої інформації, інтегрування, структурування та створення нової інформації. Актуальною стала проблема правильної дидактичної оцінки інформаційної продукції, яку може дати лише педагог з високим рівнем інформаційної культури. З огляду на перенасиченість її в сучасному суспільстві, складність і різноманітність інформаційних технологій він має володіти високим рівнем інформаційної культури. Інформаційна культура розглядається як системотвірний чинник професійної культури, що перетворює її у відкриту, самодостатню систему. Ця система саморозвивається і саморегулюється. У свою чергу, інформаційна культура є підсистемою професійної культури.

Використовуючи комп'ютерну техніку, можна активно залучати студентів до навчального процесу, істотно впливаючи на мотивацію навчання, розширюючи набори навчальних задач, з'являється можливість оцінити ефективність розв'язку, в тому числі, і несподіваного, ефективність обраної стратегії та здійснювати постійний контроль за правильністю розв'язання. Без комп'ютера це не завжди під силу, особливо при великій кількості допустимих розв'язків. Також ми вважаємо, що використання комп'ютерної техніки дозволяє якісно змінити контроль за діяльністю студентів, забезпечуючи при цьому гнучкість управління навчальним процесом. Інколи викладач не в змозі перевірити правильність розв'язання всіх задач всіма студентами одночасно. Але використання комп'ютерної техніки дозволяє перевірити всі відповіді, причому часто самими студентами, і в багатьох випадках не лише зафіксувати помилку, але й досить точно визначити її характер, що допомагає вчасно усунути причину, яка обумовила появу помилки [4].

За О. Муравським, комп'ютеризація професійної школи повинна здійснюватись на трьох рівнях, які відповідають трьом циклам дисциплін: загальноосвітньому, загальнотехнічному та спеціальному. На кожному з цих рівнів необхідно врахувати профорієнтаційну та професійну спрямованість навчання, щоб уникнути переважання профорієнтаційної ролі самого комп'ютера (пере-

творення ЕОМ на об'єкт профорієнтації, а не її засіб). Таким чином, можна забезпечити необхідними дидактичними засобами і навчальною технікою учасників навчально-виховного процесу та реалізувати програму забезпечення комп'ютерної грамотності майбутніх робітників [3].

Висновки. Викладачі, які застосовують інформаційні технології, мають знати апаратне забезпечення сучасних комп'ютерів; системне програмне забезпечення; засоби автоматизації традиційних видів діяльності (різні редактори, бази даних, бази знань, експертні інформаційні системи, системи штучного інтелекту, електронні таблиці); мультимедійні технології і, якщо дозволяють технічні можливості, технології „віртуальна реальність”; програмні засоби навчального призначення; навчальне демонстраційне устаткування, у тому числі засоби введення і маніпулювання текстовою і графічною інформацією; телекомунікаційні засоби.

Література

1. Васіна Л. С. Інформаційні технології у навчанні математики майбутніх радіотехніків / Л. С. Васіна // Проблеми освіти : наук.-метод. зб. — К. : Наук.-метод. центр вищої освіти, 2004. — Вип. 39. — С. 172—178.
2. Коломієць А. М. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів : автореф. дис... д-ра пед. наук : 13.00.04 / АПН України; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. — К., 2008. — 42 с.
3. Муравський О. П. Мультимедійні технології у ПТНЗ будівельного профілю / О. П. Муравський // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. — К. ; Вінниця, — 2002. — С. 470—476.
4. Рум'янцева К. Є. Інформаційні технології навчання як засіб організації творчої діяльності майбутніх економістів / К. Є. Рум'янцева // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. — К. ; Вінниця, — 2006. — С. 228—229.
5. Собко Р. М. До проблеми інтегрованого навчання бакалаврів з використанням комп'ютерної техніки / Р. М. Собко // Професійна підготовка бакалаврів у закладах другого рівня акредитації : гуманізація та гуманітаризація навчального процесу : зб. наук. пр. — Харків : Книж. вид. „Каравелла”, 2000. — С. 62—67.

FLAT-ДИЗАЙН, ЯК ТРЕНД СУЧАСНОГО ВЕБ-ДИЗАЙНУ

За роки свого існування веб-дизайн побачив багату різноманітність усіляких стилів популярних у свій час, але технології не стоять на місці і тому сьогодні стає актуальною тема «плоского» дизайну (flat-дизайну).

Мета. Визначити сутність «плоского» дизайну, його особливості і причини популярності.

Сама концепція flat-дизайну полягає в тому, що всі об'єкти виконані у простому якомога мінімалістичному вигляді без застосування градієнтів, тіней та текстур. Все повинно бути просто і не перевантажено.

Виникнення flat-стилю відбулося фактично ще у 80-ті роки ХХ ст., коли окрім плоского і простого інтерфейсу запропонувати було нічого. Але все ж таки, з розвитком технологій на зміну тодішнього «flat» дизайну прийшли інші, такі як «Скевоморфізм», «Метро», «Ретро», «Мальований стиль» та інші. Справжній, той який ми бачимо сьогодні плоский стиль з'явився в 2012 році і прийшов на зміну «Скевоморфізму» з його реалістичністю і обсягами, несучи натомість мінімалістичність і двовірність.

Виокремимо основні принципи сучасного flat-дизайну:

- При розробці дизайну використовуються тільки візуально плоскі (двовірні) об'єкти без ефектів обсягу і глибини.
- Шрифти повинні бути простими і відповідати загальному стилю дизайну. (не більше двох у одному проекті)
- Задіяні односкладові прості фігури з чіткими обрисами.
- Застосовуються яскраві кольори без зайвих відтінків. Колірна палітра, як правило, обмежена двома-чотирма основними кольорами, особливо це стосується дизайну логотипу.

• Плоский дизайн концептуально відповідає тренду на мінімалізм, виключаючи будь-які невиправдані ускладнення [2].

Дизайн інтерфейсу програми або сайту в стилі flat повинен дозволяти користувачеві на візуальному рівні розуміти, що відбувається. Простота елементів, кольорові акценти, мінімалізм і органічні шрифти — ось істинна рушійна сила flat-дизайну.

Що стосується колірної палітри, як було згадано вище, найчастіше використовуються модні, незвичайні кольори, які дуже вдало гармонують. Зазвичай вони яскраві, але не кричущі.

Перейдемо до дослідження використання «плоского» дизайну, окрім мінімалістичності, є ще й інші переваги.

У наше мобільне століття важливо, щоб сайт однаково добре виглядав на всіх пристроях, хоч то телефон, ноутбук або телевізор. Якщо продукт використовує плоский дизайн, в ньому швидше за все використовуються svg-іконки і графіка, яка відмінно масштабується для будь-якого дозволу пристрою. Більше

не треба створювати величезну кількість графічних об'єктів для кожного дозволу та для кожного пристрою — ці складнощі вже в минулому [1].

Відмовившись від флеш-банерів на користь CSS-анімації на базі тієї ж svg-графіки, зменшується навантаження на процесор і сторінка позбавляється від «лагів».

Чим менше зображень, тим простіше код. Чим простіше код, тим легше завантаження. У результаті сайти з плоским дизайном завантажуються набагато швидше своїх «традиційних аналогів». Так і мінімалізм чинить серйозний вплив на поведінку користувача.

Flat дизайн зарекомендував себе з дуже гарної сторони, але чи довго він буде трендом? Відповідь дуже проста — поки його використовують, поки від його використання йде прибуток, ось до тих пір він буде популярний і його будуть використовувати у своїх проектах.

Важливість плоского дизайну полягає в його універсальності: це той рідкісний випадок, коли сайт відображається на багатьох пристроях, коли швидкість сторінок б'є всі рекорди, а час завантаження радує і користувача, і адміністратора сайту. До речі, швидкість — це чи не ключовий показник. Експерти гіганта роздрібної торгівлі Amazon повідомили: коли швидкість сайту збільшилася всього на 100 мілісекунд, їх доходи виросли на 1%. Для такої корпорації, як Amazon, це мільйонні цифри. А весь секрет лише в плоскому дизайні, який використовує ключові принципи мінімалізму, заперечує тіні, рельєфи і фактури. Коли інші зайняті естетикою і візуальною красою, його завдання полягає в наданні клієнтам гнучких і функціональних рішень [4].

Література

1. Flat Design: Trend or Revolution? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.webinsation.com/flat-design-trend-or-revolution/>
2. Плоский дизайн (Flat Design): тренд или революция? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://web-academy.com.ua/stati/14-stati/50-ploskij-dizajn-flat-design-chto-eto>
3. Принципи плоского дизайну [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://prodesign.in.ua/2013/06/pryntsyry-plaskoho-dyzajnu/>
4. Flat-дизайн — красивая обложка или тренд будущего? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.realweb.ru/blog/razrabotka-saytov/flat-dizayn-krasivaya-oblozhka-ili-trend-budushchego/>

Н.А. ПРИТОЛЮК,викладач спеціальних дисциплін, Вінницький коледж будівництва і архітектури
Київського національного університету будівництва і архітектури**ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ
МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ**

У статті розглянуто вплив сучасних інформаційних технологій на організацію навчально-виховного процесу. Проаналізовано стан інформатизації вищої освіти України як вирішального фактора її реформування в контексті європейського вибору.

Ключові слова: інформатизація освіти, інформаційно-комунікаційні технології, електронне навчання, навчальні програмні продукти, електронні навчальні матеріали.

Постановка проблеми. Нові вимоги інформаційного суспільства не лише впливають на розвиток виробництва і науки, а й передбачають значні якісні зміни в професійній підготовці майбутніх фахівців будівельної галузі. В зв'язку з цим принципово важливою є проблема інтеграції професійних знань студентів і формування вмінь інформаційної діяльності. В „Основних напрямках досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні” зазначається, що інформатизація освіти вимагає обґрунтування дидактичних функцій нових інформаційних технологій на всіх етапах освіти та методів і форм їх реалізації. Вирішити це завдання можна шляхом забезпечення високопрофесійного рівня комп'ютерної культури майбутнього фахівця.

Стан дослідження. Глибинна сутність інформатизації суспільства полягає в інтелектуально-гуманістичній трансформації всієї життєдіяльності людини і суспільства на основі все більш повної генерації та використання інформації за допомогою засобів інноваційних інформаційних технологій. Використання мультимедійних інформаційних технологій в освіті дозволяє швидко вносити будь-які зміни в зміст програми в залежності від результатів її апробації, зберегти й опрацьовувати велику кількість різномірної інформації (звукової, графічної, текстової та відео) та компонувати її в зручному вигляді. Це сприяє розкриттю, збереженню та розвитку індивідуальних здібностей студентів, властиво кожній людині унікального сполучення особистих якостей; формуванню пізнавальних можливостей, прагнення до вдосконалення; забезпеченню комплексності вивчення явищ дійсності, безперервності взаємозв'язку між гуманітарними, технічними науками та мистецтвом; постійному динамічному оновленню змісту, форм та методів навчальних процесів.

Сьогодні ця тематика є предметом досліджень багатьох науковців, зокрема питанням впровадження інформаційних технологій займалися такі автори як Л. Васіна, Р. Гуревич, М. Кадемія, Г. Кедрович, О. Костів та В. Черняхівський, І. Мархель, Д. Чернишов. Як зазначають дослідники, значення комп'ютерних технологій в процесі професійної освіти зростає одночасно із підвищенням ступеня впровадження досягнень науково-технічного прогресу в кожен галузь виробництва.

Тільки якісна освіта в сучасному розумінні здатна задовольнити ті вимоги, які ставить до кожної особи суспільство. Освіта перетворюється в одне з основних джерел — стратегічних ресурсів людського капіталу та знань, а головним прискорювачем її розвитку стає інформатизація. Тому саме інформатизація освіти, як невід’ємна складова загальної інформатизації суспільства, має розв’язати завдання підготовки нового покоління для його продуктивної діяльності в умовах інформаційного суспільства. Інформатизація освітньої галузі не означає простого наповнення комп’ютерною технікою, пристроями, новітніми технологіями освітніх закладів. Будь-які технічні інновації — не зміст і не мета цього процесу, а лише більш-менш ефективні засоби. Інформатизація освіти сьогодні розглядається як система взаємопов’язаних організаційно-правових, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих та управлінських процесів, спрямованих на задоволення освітніх, інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу [263].

Виклад основного матеріалу. Використання комп’ютерних засобів дозволяє доповнити методичне забезпечення навчальної дисципліни педагогічними програмними засобами, наприклад, комп’ютерними курсами, програмами-тренажерами тощо. Більш рухомим виявляється програмне забезпечення курсу, тому що саме воно, в першу чергу, реагує на появу нових ідей, методів, досягнень, ознайомлення з якими стає необхідною частиною підготовки майбутнього спеціаліста. Наявність інструментальних середовищ, які дають викладачеві зручні та потужні засоби реалізації авторських комп’ютерних курсів, демонстраційних, моделюючих програм, прості засоби їх швидкого перетворення, що істотно полегшує процес створення, апробації та доробки програмних засобів [12]. Індивідуальні ж завдання, їх збереження в пам’яті комп’ютера не тільки забезпечує оперативний доступ студента до необхідної інформації, але й дозволяє реалізувати систему обліку виданих завдань та контролю їх виконання. Більше того, типові завдання в ряді випадків може генерувати комп’ютер за відповідним зразком, на відміну від розробки підсумкових завдань, що цілком належить до компетенції викладачів [36].

Орієнтація на самостійне оволодіння знаннями є одним з головних чинників у системі сучасної вищої освіти. Самоосвіта студентів та викладачів не забезпечена в достатньому обсязі навчальною, методичною, довідковою та іншою літературою, яка враховує особливості національного виробництва. Розв’язати цю проблему може саме комп’ютеризація навчального процесу. По-перше, можливість поділу роботи з ЕОМ на окремі кроки сприяє алгоритмічності і підвищенню продуктивності мислення, привчає студентів до порядку й організованості. Засобом регулювання самостійної практичної та розумової діяльності студентів у процесі оволодіння ними обраною професією стає комп’ютерна програма. Розвитку гнучкості мислення сприяє можливість самостійного засвоєння матеріалу, тобто забезпечення розвивальної функції навчання. По-друге, створення пакету комп’ютерних програм (навчальних, контролюючих), автоматизованих банків даних науково-педагогічної інформації, інформаційно-методичних матеріалів, комунікаційних мереж, методичних систем навчання та використання

комп'ютерних тестуючих, діагностуючих методик контролю рівня знань студентів тощо, здешевлює доступ до науково-технічної інформації, необхідної у процесі вивчення спеціальної технології оздоблювальних робіт в навчальних закладах будівельного профілю та обмін такою інформацією [189].

Як зазначає Т. Величко, комп'ютерна технологія має здатність різнопланово впливати на студента: по-перше, студент може отримати набагато більше навчального матеріалу, ніж при спілкуванні лише з викладачем; по-друге, в студента формуються вміння працювати з інформацією, вміння приймати оптимальні рішення, розвиваються комунікативні здібності; по-третє, так як ми зробили вже певні кроки до „інформатизаційного суспільства”, то така технологія готує студента стати в такому суспільстві особистістю. У процесі навчання стиль спілкування з комп'ютером можна пристосувати до індивідуальних особливостей студента. Позитивне значення дає діалоговий характер комп'ютерного навчання, при якому у студента підтримується стан психологічного комфорту від спілкування з комп'ютером [36].

М. Юсупова вважає, що оптимальне поєднання технічних можливостей комп'ютера і відповідних педагогічних програмних засобів дає можливість створювати автоматизовані навчальні курси. Автоматизований навчальний курс являє собою людино-машинну систему, яка забезпечує діалогову форму спілкування студента з персональним комп'ютером. При цьому передбачається можливість поетапного самостійного засвоєння навчального матеріалу з відповідною корекцією діяльності студентів на кожному етапі цієї роботи. Автоматизований навчальний курс не тільки сприяє кращому засвоєнню студентами навчального матеріалу, він дає можливість враховувати індивідуальний стиль роботи кожного конкретного студента, вносить корективи в його діяльність і здійснює всебічний контроль за результатами цієї діяльності [290].

Крім дидактичних, комп'ютерні презентації мають переваги, пов'язані із тиражуванням і розповсюдженням. Створені на магнітних носіях матеріали можуть компактно зберігатися в цифровому вигляді, піддаватися модифікації і модернізації. Засоби візуального супроводження лекцій успішно виконують пізнавальну функцію і вплив їх на процес засвоєння навчального матеріалу значно розширюється за рахунок поєднання образу і слова. Наочний матеріал, що подається на екрані комп'ютера сприяє кращому запам'ятовуванню, виділенню найбільш суттєвого та підвищує увагу й інтерес студентів.

Тільки якісна освіта в сучасному розумінні здатна задовольнити ті вимоги, які ставить до кожної особи суспільство. Освіта перетворюється в одне з основних джерел — стратегічних ресурсів людського капіталу та знань, а головним прискорювачем її розвитку стає інформатизація. Тому саме інформатизація освіти, як невід'ємна складова загальної інформатизації суспільства, має розв'язати завдання підготовки нового покоління для його продуктивної діяльності в умовах інформаційного суспільства. Інформатизація освітньої галузі не означає простого наповнення комп'ютерною технікою, пристроями, новітніми технологіями освітніх закладів. Будь-які технічні інновації — не зміст і не мета цього процесу, а лише більш-менш ефективні засоби. Інформатизація освіти сьогодні розглядається

як система взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих та управлінських процесів, спрямованих на задоволення освітніх, інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу [263].

Сьогодні продовжується на новому якісному рівні виділення інформаційних знань, що мають загальносоціальне, техніко-технологічне значення для кожної із специфічних в інформаційному плані груп спеціальностей. Найбільш апробованими є методи і засоби контролю якості підготовки, проте тут коло актуальних проблем включає необхідність розробки вимог і типових варіантів інформаційного забезпечення освітніх установ (методичної, кадрової, інформаційної, матеріально-технічної), розробки основ тестування рівня фундаментальної і прикладної підготовки. Важливим блоком є створення систем тестів для конкретних дисциплін. Організаційні механізми реалізації єдиної системи тестування на основі інформаційних технологій ще чекають свого вирішення [132].

Висновки. Таким чином, застосування інформаційних технологій в багатьох галузях науки і техніки є потребою сучасного суспільства. Тому кожний викладач має вміти: користуватися програмними засобами навчального призначення, опираючись на їхні можливості; добирати навчальний матеріал, завдання різного рівня складності, проблемні ситуації для створення програмних засобів навчального призначення, баз даних тощо; обирати такі варіанти використання інформаційних технологій, які сприяють підвищенню ефективності навчання; організовувати самостійну роботу студентів з використання комп'ютерної техніки.

Література

1. Величко Т. Г. Комп'ютерні технології навчання / Т. Г. Величко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. — К. : Вінниця, — 2002. — С. 17—20.
2. Кирилова Г. И. Информационная подготовка специалиста в средней профессиональной школе в соответствии с требованиями рынка труда (приоритеты исследований) / Образовательный портал Ханты - Мансийского автономного округа [Електронний ресурс] / Г. И. Кирилова. — Режим доступу : <http://www.eduhmao.ru/>.
3. Коношевський Л. Л., Коношевський О. Л. Підготовка викладачів до створення засобів мультимедіа та впровадження їх у самостійну роботу студентів / Л. Л. Коношевський, О. Л. Коношевський // Сучасні інформаційні технології та інноваційні проблеми: зб. наук. пр. — К. ; Вінниця, — 2006. — Вип. 9. — С. 228—229.
4. Ткачук Л. В. До питання про психолого — педагогічні основи впровадження сучасних інформаційних технологій навчання / Л. В. Ткачук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. — К. ; Вінниця, — 2002. — С. 433—436.
5. методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід,
6. Юсупова М. Ф. Застосування нових інформаційних технологій в графічній підготовці студентів вищих навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Юсупова М. Ф. — К., 2002. — 21 с.

Н.В. ЯВОРСЬКА, В.В. ТИТАР,

студенти Національного університету «Львівська політехніка»

С.С. ФЕДУШКО,

науковий керівник, асистент кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності
Національного університету «Львівська політехніка»

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Стаття присвячена дослідженню місця та ролі мультимедійних технологій в освіті. Проведено дослідження попиту мультимедійних технологій у галузі освіти студентами та викладачами.

Ключові слова: мультимедійні технології, потенціал, студенти, інформаційні технології.

У сучасному суспільстві стрімко зростає роль освіти та розвиток інформаційно-комунікаційних технологій і постає проблема надання високого рівня освіти та підвищення пізнавальної активності студентів. І перед педагогами постає вимога пошуку нових методів навчально-пізнавальної діяльності та впровадження нових засобів навчання, які б стимулювали студентів до навчання та пізнання нового.

Застосування і використання мультимедійних-технологій, дає змогу не тільки покращити рівень навчально-пізнавального процесу, але й підвищити рівень інформаційної культури студентів.

Незважаючи на велику кількість наукових досліджень із застосування мультимедійні технологій в галузі освіти, питання не є вичерпним.

Актуальність цього дослідження пов'язана з тим, що мультимедійні технології дають можливість активно використовувати в процесі навчання комп'ютери, програми та найрізноманітніші сучасні технології.

Використання мультимедійних технологій у процесі освіти є актуальним і водночас проблематичним. Під час розробки освітньої системи дуже важливо вибрати для представлення інформації, певні мультимедійні технології. Адже від правильного вибору мультимедійних технологій залежить сприйняття та освоєння матеріалів.

Мультимедіа [1] — це комп'ютерні інтегровані системи, що забезпечують роботу з анімованою комп'ютерною графікою і текстом, мовою і високоякісним звуком, нерухомими зображеннями і відео. За допомогою мультимедіа можна поєднати різні методи обробки типів даних у єдину комп'ютерну систему.

Використання мультимедійних технологій в освіті:

- використання електронних енциклопедій, лекторів, підручників;
- розроблення інтелектуальних ігор;
- створення презентацій;
- створення і підтримка сайту навчального закладу;
- проведення конференцій.

Для створення якісних мультимедійних технологій потрібно мультимедійний комп'ютер, програмне забезпечення та мультимедійний проектор, який допоможе вивести нашу інформацію на великий екран.

Одним з інструментів, який є немало важливий для мультимедійних технологій є SMART Board. Він є досить гнучкий, поєднує у собі просту дошку та можливості комп'ютера. Взаємодію мультимедійного проектора та SMART Board важко не помітити, оскільки SMART Board перетворюється на великий, чутливий на дотик екран. Єдиним дотиком до поверхні екрану, можна продемонструвати інформацію, робити нотатки.

За допомогою SMART Board педагоги можуть якісно та зрозуміло представити інформацію, провести на вищому рівні тренінги, майстер-класів, семінарів.

Мультимедійні технології можуть застосовуватись для проведення будь-яких навчальних занять. При використанні мультимедійних технологій можна отримувати велику кількість навчальної інформації з мінімальними витратами та в доступній формі. Саме через це мультимедійні технології набувають все більшого розповсюдження та популярності в системі освіти.

Мультимедіа за допомогою комп'ютера представляють інформацію у різних форматах: креслення, зображення, карти, слайди, відео, складні відео ефекти та анімації. В освітніх процесах активно використовують мультимедійні технології для проведення різного типу занять. Під час читання лекції застосовуються презентації, які містять різноманітні види інформації. Широкого вжитку набули електронні підручники, які є інструментом самостійної підготовки. Також велику популярність набули текстові програми для остаточного освоєння та закріплення знань, відео завдань, електронні зошити та інтерактивні ігри.

За допомогою мультимедіа можна з'єднати вербальну і наочно почуттєву інформацію, що дозволяє студентам краще освоїти матеріал.

Рис. 1. Переваги мультимедійних технологій

Рис. 2. Напрямки використання мультимедійних технологій

Для більш глибокого аналізу проведено соціологічне дослідження у вигляді он-лайн анкетування щодо застосування мультимедійних засобів в сучасній освіті.

Проаналізувавши відповіді 100 респондентів, висновками стало: 100% опитаних, стверджують, що використовують мультимедійні технології для навчання та праці. Серед опитаних респондентів 82,1% – студенти, 17,8% – викладачі.

На запитання про те які мультимедійні засоби Ви використовуєте для покращення своїх знань, респонденти дали відповідь (рис.3): 25% — електронні підручники, 25% — презентації, 21,4% — електронні мультимедійні-видання та програми, 17,9% — відео фільми, 10,7% — мультимедійні програми з використанням інтерактивної дошки. інше.

Усі респонденти використовують мультимедійні технології для навчання та праці, що показує велику активність використання в галузі освіти.

На запитання про те чи полегшують мультимедійні технології процес навчання та праці, респонденти дали 100% відповідь так

Опитані респонденти дали відповідь на питання про те чи спрощує використання мультимедійних технологій сприйняття інформації: 34,5% — частково, 65,5% — так.

На запитання про те чи варто повністю переходити на мультимедійне викладання, респонденти відповіли (рис. 4): 62,1% — частково, 31% — ні, лише 6,9% — так.

Так як в сучасній освіті мультимедійні технології витісняють традиційні методи викладання, то респонденти обрали такі переваги (рис.5): 7,2% — з'єднання вербальної і наочно почуттєвої інформації, 20,7% — представлення інформації у різних форматах, 31% — отримання великої кількості навчальної інформації з мінімальними витратами, 41,4% — усі вище перераховані варіанти вірні.

На запитання, які є можливості застосування мультимедійних технологій, респонденти відповіли (рис.6): 13,8% — демонстрація навчальних матеріалів, 10,3% — перевірка та закріплення знань, 17,2% — самостійне навчання, 58,6% — усі вище перелічені варіанти вірні.

Які мультимедійні засоби Ви використовуєте для покращення своїх знань

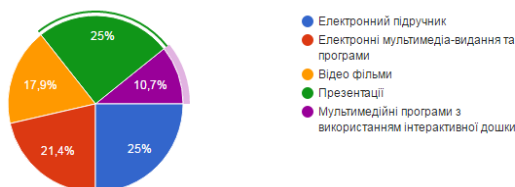

Рис. 3. Мультимедійні засоби які покращують освоєння знань

Переваги мультимедійних технологій над традиційними методами викладання

Рис. 5. Переваги мультимедійних технологій над традиційними методами викладання

Чи варто повністю переходити на мультимедійне викладання?

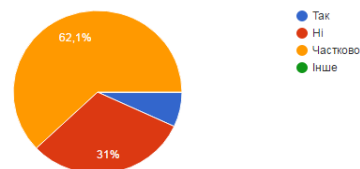

Рис. 4. Перехід на мультимедійне викладання

Які є можливості застосування мультимедійні технології

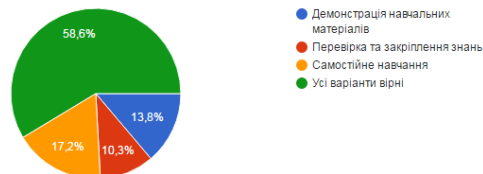

Рис. 6. Можливості застосування мультимедійних технологій

Також респонденти висловили свої зауваження та пропозиції щодо впровадження мультимедійних технологій у галузі освіти:

- коректно використовувати, грамотно і дозовано;
- мультимедійні технології підвищують навчально-пізнавальну активність студентів та їх захоплення до вивчення предметів;
- мультимедійні технології потрібно використовувати в міру, оскільки можлива розсіяна увага студента при повному переході на мультимедійне викладання;
- важливо не просто висвітлювати текст, але й надавати відео-рекомендації чи ілюстрації, які б сприяли кращому засвоєнню інформації;
- необхідно лише частково впроваджувати мультимедійні технології, оскільки не для всіх вони полегшують навчання.

Отже, аналізуючи відповіді на отриманні запитання, можна стверджувати, що мультимедійні технології, витісняють традиційні методи викладання.

Мультимедійні технології несуть користь у сучасній освіті, завдяки властивим якостям гнучкості, інтерактивності, а також завдяки врахуванню індивідуальних особливостей вчитися та мотивування. Використання мультимедіа в освітній галузі поруч з перевагами має і недоліки це розсіювання уваги, недоступність, складність у використанні програмного забезпечення без допомоги викладачів.

Література

1. Боремчук М.М. Використання мультимедійних засобів в освіті [Електронний ресурс] / І. П. Деміхіна // Журнал «Науковий огляд». — Електрон. дані. — 2012. — Режим доступу: <http://intkonf.org/boremchuk-mm-vikoristannya-multimediynih-zasobiv-u-suchasniy-osviti/>
2. Деміхіна І. П. Мультимедійні засоби навчання як вирішальний фактор ефективності навчального процесу [Електронний ресурс] / І. П. Деміхіна // Журнал «Науковий огляд». — Електрон. дані. — 2012. — Режим доступу: <http://intkonf.org/demehina-ip-multimediyni-zasobi-navchannya-yak-virishalniy-faktor-efektivnosti-navchalnogo-protsesu/>
3. Міщенко О. А. Види мультимедійних засобів навчання [Електронний ресурс] / О. А. Міщенко // Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна. — Електрон. дані. — 2012. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/25_DN_2008/Pedagogica/28714.doc.htm
4. Пилипенко В. Ю. Потенціал мультимедійних технологій у навчальному середовищі вищої школи [Електронний ресурс] / В. Ю. Пилипенко // Духовність особистості. — Електрон. дані. — 2013. — Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=domtp_2013_2_20

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 378.147.155

Т.В. БІРКІНА,

кандидат педагогічних наук, голова циклової комісії механіки та транспорту,
ДВНЗ «Олександрійський політехнічний коледж»

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАГАЛЬНОДИДАКТИЧНИХ І СПЕЦИФІЧНИХ ПРИНЦИПІВ НАВЧАННЯ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН НА ПРИКЛАДІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

Стаття присвячена дослідженню загальнодидактичних і специфічних принципів навчання технічних дисциплін. Проведено аналізу сучасного підходу до формування принципів навчання, розкриті можливості їх реалізації при навчанні майбутнього технолога машинобудівного профілю дисципліни «Технологічне оснащення».

Ключові слова: загальнодидактичні, специфічні принципи навчання, технічні дисципліни, особистість, технолог машинобудівного профілю.

Статья посвящена исследованию общедидактических и специфических принципов обучения техническим дисциплинам. Проведен анализ современного подхода к формированию принципов обучения, раскрыты возможности их реализации при обучении дисциплине «Технологическая оснастка» будущего технолога машиностроительного профиля.

Ключевые слова: общедидактические, специфические принципы обучения, технические дисциплины, личность, технолог машиностроительного профиля.

The article investigates the general didactic and specific principles of teaching technical subjects. analysed the modern approach to the formation of the principles of training, disclosed the possibility of their implementation in teaching discipline "Industrial equipment" of future technologies for machine building.

Keywords: general didactic, specific teaching principles, technical discipline, personality, engineer for machine building profile.

Постановка проблеми. З підписанням Україною Болонських угод *реалізація* групи специфічних загальних принципів навчання у вищій школі, які б синтезували всі існуючі принципи в педагогічній практиці набуває особливого значення. Слід однак зазначити, що до теперішнього часу вітчизняна дидактика в значній мірі зберігає риси традиційної моделі навчання: провідну роль викладача, безумовне дотримання навчальної програми, значний академізм у викладанні, що значно відрізняє нашу школу від зарубіжних, де превалює прагматичний підхід до навчання [7].

Ідеї реалізації у вищій школі поряд із загально дидактичними специфічних загальних принципів навчання [1, 2, 7] мають на меті забезпечити орієнтованість вищої освіти на розвиток особистості майбутнього спеціаліста, відповідність її змісту сучасним тенденціям розвитку науки і виробництва, оптимальне поєднання різних форм організації навчального процесу, обґрунтоване використання сучасних методик навчання, орієнтація результатів підготовки спеціалістів вимогам ринку праці за конкретною сферою їх професійної діяльності.

Отже, орієнтація української вищої школи на входження в світовий освітній простір визначатиме і перспективи майбутніх дидактичних пошуків [7]. Одним з елементів дидактичного пошуку, що досліджує автор, є формування самостійності і творчого потягу студенту технічної спеціальності, який починається з мотиваційно-цільового етапу і упевнено ґрунтується на принципах навчального процесу.

Проблема. Необхідно відмітити, що традиційне навчання технічних дисципліни машинобудівного профілю, недостатньо спирається на загальнодидактичні принципи індивідуальності, нетрадиційності, проблемності; обмежено застосовуються принципи самоосвітньої діяльності майбутнього спеціаліста, професійно-творчої спрямованості навчання та принцип навчання на основі інтеграції з наукою і виробництвом, що не дозволяє реалізувати у навчанні вимоги саморозвитку особистості та творчого потенціалу, вимоги усвідомлення значимості професійної творчості та прагнення до самоосвітньої діяльності.

Стан дослідження. Сучасні дослідження спираються на обґрунтовані Л.Занковим основні дидактичні принципи розвивального навчання, суттєво відмінні від принципів традиційної дидактики, спрямованих на успішне навчання, тобто засвоєння студентами знань, умінь, навичок.

Аналіз досліджень [3,5,7] виявив провідні принципи навчання, серед яких забезпечення єдності в науковій та навчальній діяльності студентів (І.Кобиляцький), професійної спрямованості (А. Барабанщиков), професійної мобільності (Ю. Кисельов, Б. Лисицин та ін.), проблемності (Т. Кудрявцев), емоційності та мажорності всього процесу навчання (Р. Нізамов, Ф. Науменко), урахування вікових, соціально-етичних та індивідуальних особливостей студентів (І. Кобиляцький, М. Дьяченко, Л. Кандибович). Голубнича Л. О. дослідила історіографію принципів навчання як дидактичної категорії і дійшла висновку, що простежується наявність різних підходів до визначення вченими кількості принципів навчання, їх змістовного наповнення та шляхів реалізації на практиці [3].

У свою чергу, А.Коржуєв, Ф.Науменко та В.Попков вважають більш важливим для вищої школи дидактичним принципом професійну спрямованість, що, по-перше, вже з молодших курсів включення до програми навчання предметів, які забезпечують студентів професійними фундаментальними знаннями та, по-друге, приділення уваги практичним способам діяльності та виробничій практиці, аналоги яких майбутні фахівці будуть виконувати [5, с. 51]. Науменко Ф. називає принцип гармонійного поєднання спеціалізації з інтеграцією, маючи на увазі виховання всебічно розвиненого фахівця, адже, з одного боку, ми

спостерігаємо диференціацію, а, з іншого, відбувається інтеграція наук та їх взаємопроникнення. Варяниченко О. В., Швець В. Я. [2] розглядають електронні презентації як якісно новий рівень у реалізації принципу наочності, що призводить до формування цілісного навчального образу.

В практиці технічного навчання принципи побудови системи професійної освіти досліджували Ю. Іванов, О. Новіков, Р. Макаров та ін. Переосмислюється розуміння вимог класичних принципів, наприклад, принцип наочності в аналізі П. Каптерева, формулюються нові принципи — принцип науковості, принцип виховання в колективі, принцип рольової участі. З метою забезпечення технолога засобами мобільної конструкторсько-проектної діяльності необхідні специфічні процесуальні принципи професійної підготовки: домінантно-мотиваційної установки, цілісної просторово-часової інтеграції, спеціалізованості, різнонаправленої ритмічності, зворотного зв'язку [1].

Таким чином, аналіз розглянутих досліджень показує, що науковцями визначені структуровані і цілком обґрунтовані основні дидактичні принципи навчання, але відстають практики їх реалізації при навчанні технічних дисциплін у вищій школі.

Саме тому мета статті полягає у тому, щоб на базі проведеного аналізу загальнодидактичних принципів навчання технічних дисциплін і специфічних процесуальних принципів професійної підготовки показати можливості їх практичної реалізації на прикладі викладання технічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Принципи навчання є невід'ємним компонентом дидактичної структури навчання технічним дисциплінам, а їх вибір та ієрархія у процесі підготовки до конкретного заняття суттєво впливають на формування особистості майбутнього фахівця, розвиток його творчого потенціалу та самостійності. В першу чергу розглянемо можливості реалізації загальнодидактичних принципів (на прикладі технічної дисципліни «Технологічне оснащення»).

Принцип науковості. Педагогічними умовами реалізації даного принципу (рис. 1) є відбір і виклад матеріалу, організація і проведення занять на науково-технічній основі та використання сучасних технологій: самостійна робота з інформаційними джерелами, постановка проблем, пошук їх наукового обґрунтування.

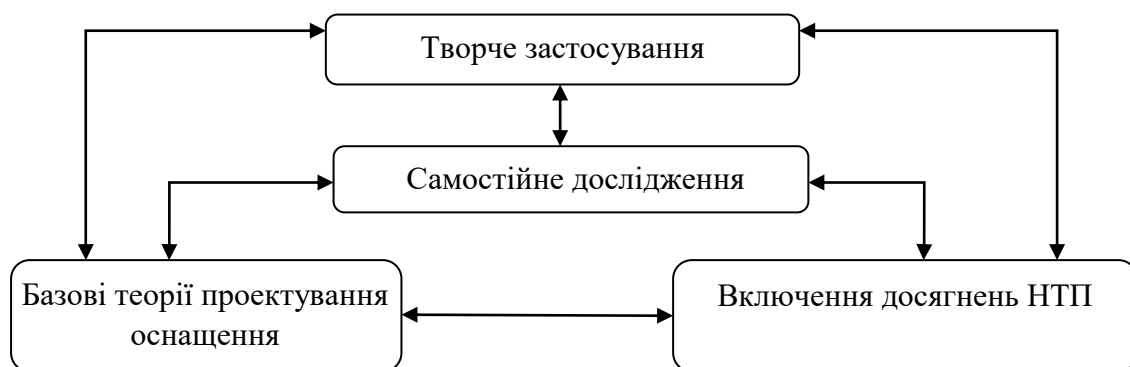

Рис. 1. Схема реалізації принципу науковості

Для дотримання *принципу систематичності та послідовності* (рис. 2) педагогічно раціональним буде виконання умов використання логіки та структури змісту матеріалу, внутрішнього взаємозв'язку всього матеріалу дисципліни «Технологічне оснащення» і міжпредметних зв'язків, переходу на більш високий рівень при стабільному засвоєнні попереднього матеріалу.

Варто забезпечувати побудову матеріалу на основі специфіки роботи технолога верстатних пристроїв: конструкція пристроїв і окремих частин, вимоги до відбору відповідно до специфіки умов роботи пристрою, технічний опис принципу роботи, послідовність розрахунку. Обґрунтовує організацію самостійної творчої роботи студентів на заняттях всіх форм.

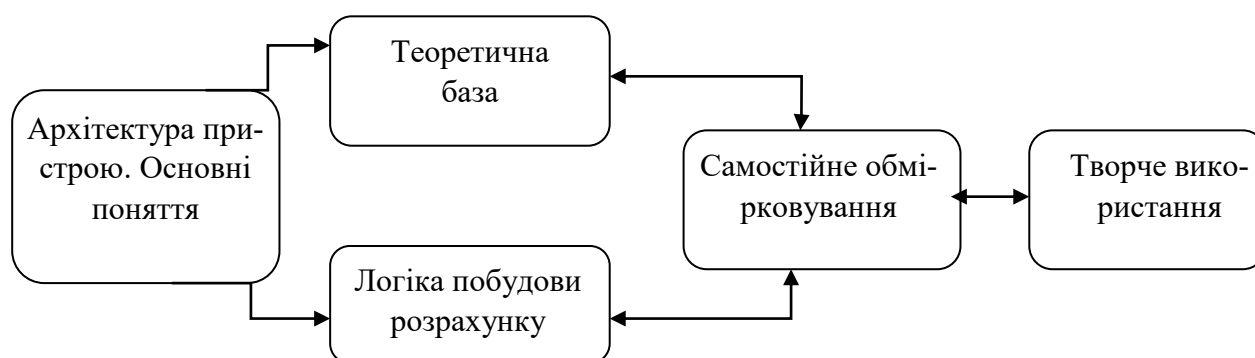

Рис. 2. Схема реалізації принципу системності та послідовності

Принципи свідомості та активності (рис. 3). Педагогічні шляхи дотримання принципу: створення позитиву майбутньої професії і самого змісту інженерної освіти; навчання самоаналізу та самовдосконалення; створення ситуацій, що вимагають прояву самостійності та активності; стимулювання активних самостійних дій студентів.

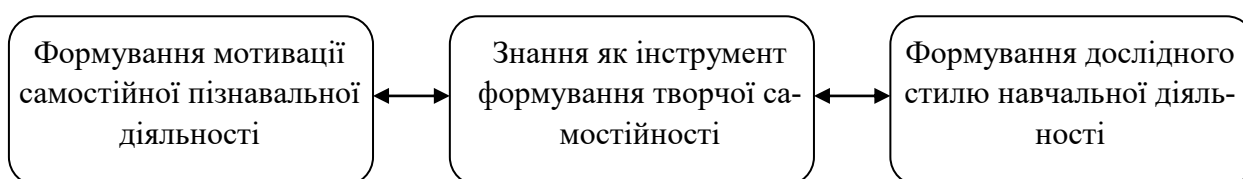

Рис. 3. Схема реалізації принципу свідомості та активності

Педагогічна реалізація *принципів доступності та наочності* (рис. 4) можлива при відслідковуванні нарощування складності професійних знань, навичок, умінь (на теоретичному і практичному матеріалі) на кожному етапі навчального процесу та поєднання з рівнем готовності їх сприйняття залежно від розумових, емоційно-вольових і фізичних можливостей студентів.

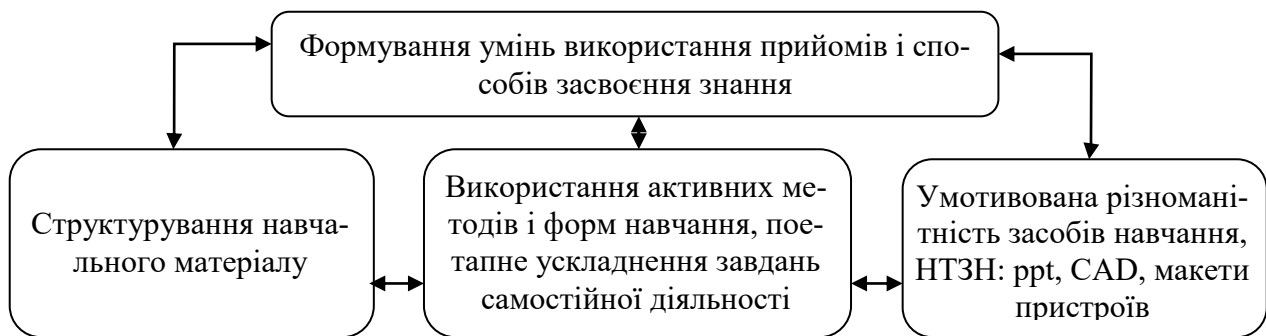

Рис. 4. Схема реалізації принципів доступності та наочності

Необхідно чітко обґрунтоване використання інформаційних систем для ілюстрації теоретичного матеріалу, оптимізації проведення практичних занять, що мають проектно-конструкторські та розрахунково-графічні завдання, максимальна насиченість навчального процесу, не обтяжена зайвою ілюстративністю.

До основних педагогічних положень *принципу індивідуальності* (рис. 5) слід віднести організацію навчальної діяльності відповідно до вимог психологічних і педагогічних наук при оптимальному сполученні колективно-групових та індивідуальних форм навчання, використання активних форм проведення занять і культивування почуття особистої відповідальності, з одночасним заохоченням взаємодопомоги.

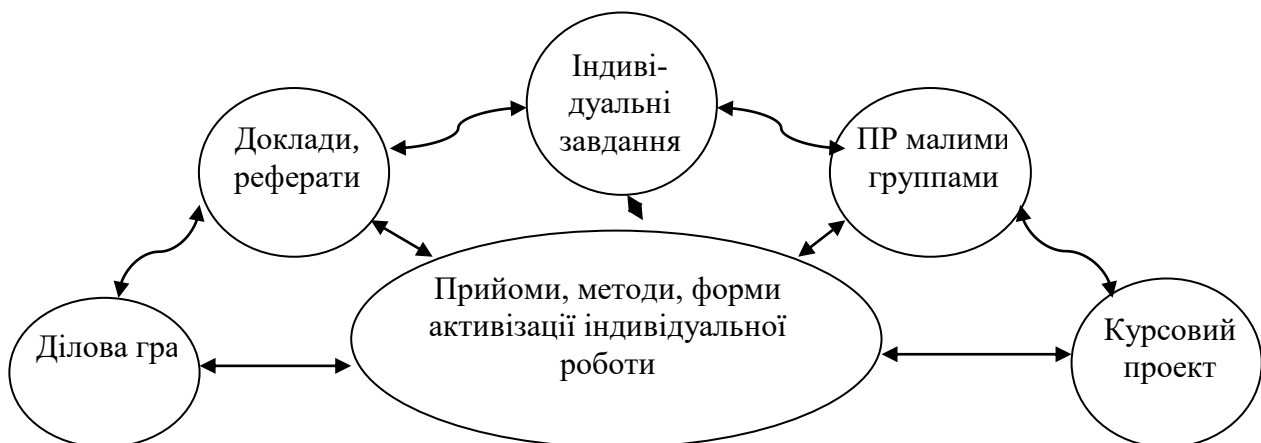

Рис. 5. Схема реалізації принципів індивідуальності та оптимізації формування творчої самостійності

Принцип оптимізації навчання (див. рис. 5) передбачає використання комплексного і конкретизованого підходу до складання навчальних завдань, які націлювали б студента на професійну діяльність, реалізацію розроблених завдань для досягнення цілей в практичній та теоретичній підготовці.

Педагогічними умовами для реалізації *принципу зв'язку з життям, проблемності та практичній спрямованості навчання* (рис. 6) повинні стати: організація занять на основі сучасних теорій в області конструювання, використання новітнього машинобудівного обладнання і технологій, не виклю-

чаючи при цьому, наявний парк промислового обладнання в умовах реального виробництва; моделювання навчальних проблемних ситуацій на заняттях всіх типів, організація творчого пошуку шляхів їх вирішення; дотримання дисципліни навчального процесу як запоруки дисципліни технологічної; обґрунтовані і конкретизовані критерії оцінки, як результативності роботи студента, так і ефективності дидактичної методики.

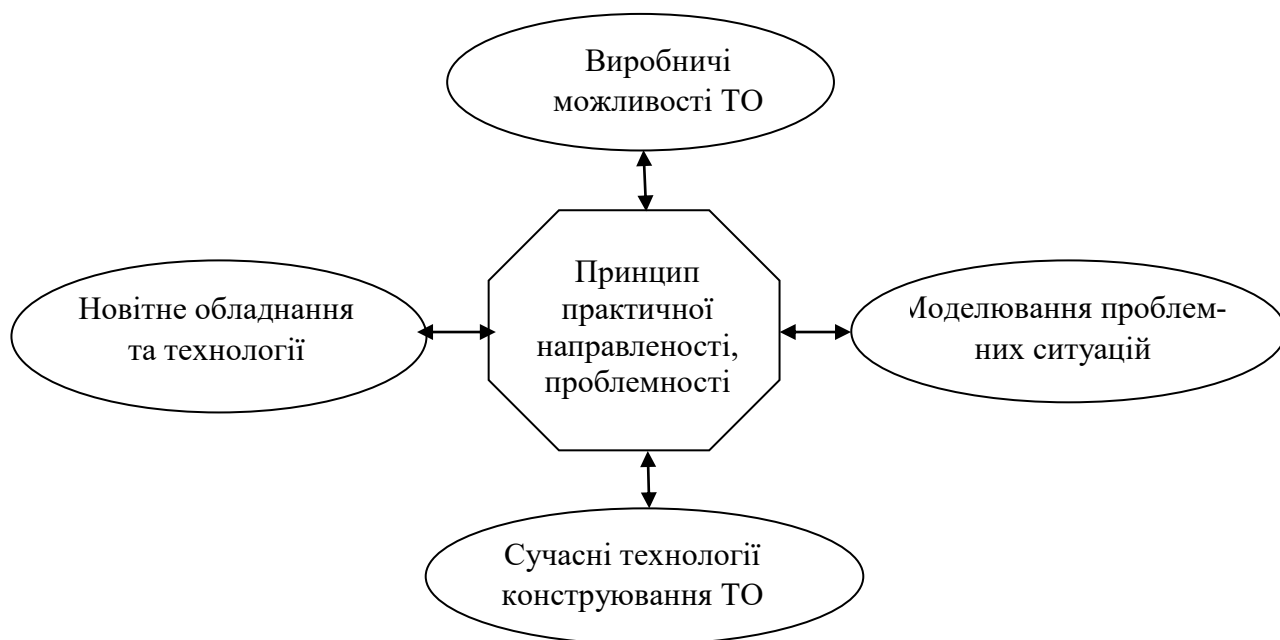

Рис. 6. Схема реалізації принципу проблемності, практичної направленості

Практичне відображення специфічних процесуальних принципів професійної підготовки технолога — домінантно-мотиваційної установки, цілісної просторово-часової інтеграції — втілено в Стандарті освіти (ОПП, ОКХ), в графіку вивчення технічних дисциплін у процесі підготовки молодшого спеціаліста зі спеціальності, у навчальній і робочій навчальній програмах дисципліни «Технологічне оснащення».

Логічна структура чередування форм діяльності та контролю, їх просторово-часової інтеграції дає можливість простежити інтенсивність самостійної діяльності студентів, допомагає моделювати методи і обґрунтовувати засобу формування творчої самостійності в рамках дисципліни.

У рамках одного заняття зазначені принципи професійної підготовки забезпечують активне залучення студента у процес одержання знань, що перетворюється в процес добування знань через динамічність і напруженість педагогічних потоків, логічний зв'язок окремих мікроетапів: теоретичні посилення, акцент діяльності (викладач), практичні дії (ідеї, розрахунки, опис) студента під керівництвом викладача, самостійна діяльність студента (аналіз, узагальнення), дослідження, проблемна ситуація (спільна діяльність), підсумки (викладач).

Висновок. Обґрунтовані та прийняті до реалізації принципи навчання технічних дисциплін забезпечують формування особистості майбутнього технолога, орієнтують навчання на розвиток досвіду самоосвітньої діяльності, на розвиток творчого потенціалу та навчання на основі інтеграції з наукою і виробництвом.

Література

1. Авиационная педагогика: [учебник] / Р. Н. Макаров, С. Н. Неделько, А. П. Бамбуркин, В. А. Григорьевский. — Москва — Кировоград: МНАПЧАК, ГЛАУ, 2005. — 433 с
2. Варяниченко О. В. Електронні презентації як дидактичний принцип наочності при викладанні лекцій з управлінських дисциплін. // О. В. Варяниченко, В. Я. Швець — Всеукраїнська науково-практична конференція «Науково-методичні підходи до викладання управлінських дисциплін в контексті вимог ринку праці» - ДВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна, 2013.
3. Голубнича Л. О. Принципи навчання як дидактична категорія: історіографія питання — / Л. О. Голубнича. - С .59-63. - Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки / ред. кол.: В. В. Радул [та ін.]. - Кіровоград : КДПУ, [б.р.] - . Вип. 131. - 2014. - 274 с. — укр
4. Методика підготовки та проведення лекцій у Київському національному університеті внутрішніх справ: методичні рекомендації / [за ред. Є. М. Мойсєєва].—К.: КНУВС, Навчально-методичний центр, 2004. — 44с
5. Попков В. А. Дидактика высшей школы: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.А.Попков, А.В.Коржуев. - [2-е изд., испр. и доп.]. - М.: Издательский центр «Академия», 2004. - 192 с.
6. Синельник І. В. Стратегія проектування технологій навчання / І. В. Синельник, О. Ю. Плахотнік // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія : щоквартальний науково-практичний журнал. — Х., 2008. — N 1. — С. 33 — 42
7. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://pidruchniki.com/13680808/pedagogika/pedagogika_vischoyi_shkoli

С.В. ВАЩЕНКО,

старший викладач кафедри іноземних мов
Житомирського національного агроекологічного університету

Т.М. РИБАК,

старший викладач кафедри іноземних мов
Житомирського національного агроекологічного університету

РОЗРОБКА СЕРІЇ ІМІТАЦІЙНО-ДІЛОВИХ ІГОР НА ТЕМУ «ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН» В РАМКАХ КУРСУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА АГРОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Ринок праці України демонструє дедалі вищі показники мобільності працівників, як на рівні країни, та і на міжнародному рівні. Тому надзвичайно актуальним є питання підготовки студентів до реалізації професійної комунікації іноземною мовою. Проте навчально-методичне забезпечення курсу іноземної мови для спеціальних цілей не завжди відповідає сучасним вимогам до цілей навчання. Викладачам доводиться самостійно визначати зміст навчання, добирати навчальний матеріал та розробляти методичні рекомендації та дидактичні матеріали курсу іноземної мови, і з цією метою опрацьовувати велику кількість літератури з фахової спеціалізації студентів. Наявність такої літератури для таких спеціальностей як «Менеджмент» або «Маркетинг» є достатньою, проте залишається актуальною проблема розробки сучасних, модернізованих навчальних матеріалів для менш попу-

лярних спеціальностей, де студенти досі вивчають іноземну мову в традиційному форматі. Одним із таких напрямів, які потребують уваги та модернізації, є агроєкономічні дисципліни. Розглянемо практико-орієнтований підхід до розробки навчально-методичного забезпечення курсу «Іноземна мова» для агроєкономічного факультету на прикладі тематичного модулю «Ландшафтний дизайн».

Для визначення змісту модулю скористаємося принципом планування в зворотному порядку «backward planning» [1], який передбачає визначення очікуваних результатів на першому етапі планування. З цією метою проаналізуємо аспекти професійного спілкування ландшафтного дизайнера з метою визначення комунікативних ситуацій для подальшого відбору змісту навчання.

Ми проаналізували доступну в мережі Інтернет інформацію, яку пропонують провідні компанії з ландшафтного дизайну, визначили етапи реалізації проектних робіт із ландшафтного дизайну, і розробили рекомендації стосовно інтеграції фахових знань із тематики ландшафтного дизайну в зміст курсу іноземної мови для студентів відповідної спеціальності.

Етап 1: зустріч клієнта із ландшафтным дизайнером. Клієнт та дизайнер обговорюють переваги клієнта, його уявлення про дизайн, терміни виконання та бюджет проекту. Дизайнер з'ясовує, якій стилістиці, організації ділянки, архітектурним елементам, освітленню, рослинним та декоративним композиціям віддає перевагу клієнт [2].

Спілкування відбувається в усній формі, і для реалізації комунікативної мети діалогу студенту необхідно засвоїти відповідний лексичний та граматичний матеріал: слова та словосполучення для опису ландшафту (наприклад, освітлення, ландшафтний полив, газонне покриття, зелені насадження, декоративні елементи, озеро, ставок, фонтан, скульптура, ансамбль, англійський газон, мавританський газон, струмок, каскад, садовий акваріум, назви рослин, квітів та дерев тощо); різні види питань для з'ясування уподобань замовника тощо.

На цьому етапі ми пропонуємо різні види вправ на засвоєння лексичного матеріалу на базі навчального тексту про ландшафтний дизайн: підібрати визначення до терміну, надати визначення слову, обрати зайве слово в рядку, підібрати антоніми або синоніми до слова тощо; програти міні-діалоги у формі питань та відповідей для імітації ділового спілкування клієнта з дизайнером. Імітаційно-ділові ігри: зустріч із замовником дизайну присадибної ділянки, прибудинкової території, маєтку, корпоративної території тощо; телефонні розмови з клієнтами.

Етап 2: дизайнер робить презентацію свого бачення реалізації проекту ландшафтного дизайну в кількох варіантах з ілюстраціями окремих елементів, уточнює деталі із замовником. На цьому етапі необхідно мати навички презентації та діалогу. Студенти засвоюють та застосовують лексичний матеріал, аналізують та порівнюють приклади ландшафтного дизайну, повторюють відповідний граматичний матеріал (наприклад, ступені порівняння прикметників, прислівників, модальні дієслова, умовний спосіб дієслів), роблять презентації своїх проектів та обговорюють їх у групах. На цьому етапі доцільно розробляти завдання на розвиток навичок діалогу, монологу та письма, актуальними будуть імітаційно-ділові ігри на базі виконаних проектних завдань: обговорення в проектній команді з розподілом

ролей (менеджер проекту, відповідальний за бюджет, графік, архітектор тощо), обговорення готової презентації з клієнтом тощо.

Етап 3: Затвердивши деталі проекту та загальну концепцію, клієнт укладає договір на проектування ландшафтного дизайну із компанією. З точки зору навчання іноземної мови на цьому етапі дизайнер повинен розуміти технічну та юридичну проектну документацію. Аналізуючи кошториси та договори, студенти повторюють кількісні та якісні числівники, збагачують лексичний запас із тематики ландшафтного дизайну, вивчають найбільш уживані фрази при укладанні договорів. Імітаційно-ділові ігри: обговорення з клієнтом можливостей економії на підставі кошторису, підписання та внесення поправок до договору, обговорення кошторису тощо.

Отже, побудова модулю «Ландшафтний дизайн» як серії імітаційно-рольових ігор дозволяє впроваджувати та застосовувати лексичний та граматичний матеріал, навчальні тексти, аудіо та відео в контексті майбутньої професійної діяльності студентів, таким чином підвищуючи їхню мотивацію до вивчення іноземної мови та фахових дисциплін.

Література

1. Болсуновська Л.М., Коротченко Т.В. Переваги використання інноваційної технології «Планування навчання в зворотному порядку» при розробці навчальної програми з дисципліни «Іноземна мова» // Сучасні проблеми науки та освіти. — 2011. — № 5.
2. Белая акация. Ландшафтный дизайн: Как мы работаем. Как выполняется проект [Електронний ресурс]. — 2015. — Режим доступу: <http://www.acacia.od.ua/stati/my-rabotaem>

Н.В. КОНОНЕНКО,

старший лаборант кафедри дошкільної педагогіки

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЗНАНЬ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

Розвиток і впровадження інновацій у практику підготовки педагогічних кадрів у педагогічних вишах України потребує усвідомлення загальних тенденцій, які домінують у світі і набувають глобального характеру. У наукових працях сучасний етап розвитку визначається як суспільство, що базується на знаннях. Саме виробництво знань як інноваційна діяльність за своєю суттю визнається джерелом економічного зростання і конкурентоздатності суспільства.

Ідея суспільства виробництва знань обґрунтовується в багатьох наукових концепціях (Е.Тоффлер, Д.Белл, Ю.Хаяши, М.Кастельс, Ф.Махлуп, П.Дракер, Г. Клейнер). Досліджуючи тенденції змін у традиційних наукових структурах виробництва знань, автори наголошують на трансформації механізмів користування сучасними формами знання, формування нових типів виробництва знань і способів їх упровадження в практику прийняття рішень. Вченими визнано, що наука і знання у ХХІ столітті стали реальною виробничою силою. Створювані

цією силою цінності безпосередньо пов'язані з людиною і залежать від її освіченості і компетентності в інтелектуальній діяльності [1].

На цьому тлі активно розвивається теорія управління знаннями як нова галузь наукової і практичної діяльності. Метою цієї галузі є систематизація досвіду роботи з інтелектуальними ресурсами і створення теоретичної бази для управління знаннями та їх якістю. За визначенням Б.Гейтса, не можна управляти знаннями у традиційному розумінні, проте можна створити такі умови, за яких необхідні знання і інформація в потрібний час стануть доступними людині для виконання необхідних завдань. Знаннями людини можливо управляти, розширюючи і поглиблюючи їх, роблячи їх гнучкими або міцними і сталими. І це досягається за допомогою використання різних форматів і стратегій навчання, що організується і забезпечується педагогами [2].

Відтак, одна з актуальних проблем вищої педагогічної освіти полягає у тому, аби теорію управління знаннями використати в процесі професійної підготовки педагогічних кадрів, адаптуючи її до різних рівнів і типів освітніх навчальних закладів, їх соціального призначення. Показником ефективності використання цієї теорії в освітньому процесі вищої школи стає управління якістю знань майбутніх фахівців, приведення її у відповідність з потребами їх практичної професійної діяльності [3].

Сьогодні якість професійної підготовки майбутніх вихователів визначається обсягом і міцністю засвоєних знань. При цьому фактично не враховується їх здатність адаптувати свої знання до мінливих умов професійної діяльності, поповнювати, оновлювати і творчо використовувати. За цих обставин знання, отримані майбутніми вихователями у виші, не тільки не забезпечують успішного виконання завдань професійної діяльності, а й в силу своєї консервативності і невідповідності реальній ситуації призводять до негативних наслідків. Користуючись професійно-педагогічними термінами і поняттями для формального позначення складових ситуації педагогічної діяльності, цілей її розвитку і не розуміючи їх суті, вони діють фактично інтуїтивно, а не свідомо.

Такий стан якості професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів у вищому навчальному закладі зумовлений кількома обставинами. Перша обставина - це складання плану і освітньо-кваліфікаційної програми підготовки за принципом предметоцентризму, за яким цілісна за своєю природою система професійної педагогічної діяльності вихователя з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку формально і довільно розділяється на окремі фрагменти, що оформляються як навчальні дисципліни. При відсутності єдиної науково обґрунтованої моделі професійно-педагогічної діяльності вихователя дітей дошкільного віку номенклатура нормативних і елективних навчальних дисциплін у кожному виші визначається довільно, за уподобаннями і уявленнями розробників навчальних планів і освітньо-кваліфікаційних програм.

Друга обставина пов'язана з особливостями організації і забезпечення навчального процесу у виші, де кожен викладач презентує і вимагає від студентів усвідомлення власного бачення предмету діяльності і способів дії з ним. Саме викладач визначає цілі щодо вивчення навчальної дисципліни, її зміст і кінцеві

результати. При відсутності цілісної моделі професійно-педагогічної діяльності вихователя дітей дошкільного віку відповідно до якої викладач має визначати місце і зміст своєї навчальної дисципліни в загальному контексті професійної підготовки, розрив між знаннями про потреби реальної практичної діяльності вихователя і тими, що надаються в виші поглиблюється, що негативно позначається на їх якості.

На нашу думку, управління якістю професійно-педагогічних знань майбутніх фахівців для системи дошкільної освіти визначається методологією організації цього процесу. Вихідним для її розробки є розуміння знання як зафіксованої у свідомості людини інформації, що з певним ступенем достовірності, точності і повноти відображає об'єктивні властивості, закономірності існування і функціонування предметів, явищ і процесів світу, який її оточує.

За умови, що у свідомості майбутніх вихователів мають відбиватись уявлення про характеристики і системні властивості педагогічного процесу, що забезпечують його цілісність, модель їх підготовки до професійної діяльності має бути представлена як система знань, яка описує цілісну і системну сутність самого педагогічного процесу і способи діяльності, що забезпечують його організацію і практичне відтворення.

Наступний важливий момент полягає у тому, що будь-яке знання — це завжди певним чином кодифікована інформація, що дозволяє її ідентифікувати і розшифровувати, тобто декодувати. Завдяки цьому існують такі форми знання як перцептивне і понятійне, дискурсивне і інтуїтивне, явне і неявне, емпіричне і теоретичне, декларативне і процедурне тощо. Відтак, визначення й усвідомлення способу кодування інформації виступає складовою управління якістю професійно-педагогічних знань майбутніх вихователів. Тобто поряд із знаннями щодо предмета професійно-педагогічної діяльності вихователя, способів його організації і практичного забезпечення, у свідомості майбутніх фахівців має бути зафіксований спосіб кодування і декодування цих знань у різноманітній інформації.

Урахування зазначених моментів дозволяє упорядкувати зміст навчальних дисциплін через визначення їх місця і ролі у створенні цілісного образу професійно-педагогічної діяльності вихователя дітей дошкільного віку, його цілей, ресурсів, способів здійснення. Накладання змісту навчальних дисциплін на загальну модель професійно-педагогічної діяльності вихователя створює умови для подолання наслідків механістичного і лінійного мислення студентів і викладачів не тільки у межах однієї дисципліни, а й всього професійно зорієнтованого циклу. При цьому обсяг, глибина і необхідність знань будуть визначать не бажаннями і суб'єктивними переконаннями викладачів, а практичними потребами педагогічної професії, якою оволодівають студенти-майбутні вихователі, їх мотивацією, досвідом і рівнем освіти. Впродовж часу, витраченого на підготовку до професійної діяльності, майбутні вихователі повинні навчитися аналізувати кожну конкретну ситуацію, що виникає в процесі їх взаємодії і співпраці з дітьми дошкільного віку, виявляти її типовість або нетиповість, знаходити адекватні ресурси для її розвитку у бажаному напрямку. Задля цього необхідні універса-

льні — системні знання про природу педагогічних явищ і способи їх перетворення.

Література

1. Коулопоулос Т., Фраппаоло К. Управление знаниями / Пер. с англ. / Т. Коулопоулос, К. Фраппаоло.- М., Альпина Бизнес Букс, 2008. - 224 с.
2. Лебедев С. А. Философия науки: Краткая энциклопедия (основные направления, концепции, категории). // С.А.Лебедев.- М.: Академический проект, 2008. 320 с.
3. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В., Петров А.Е. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / под ред. Е.С. Полат. — М.: Академия, 2005. — 272 с.

С.В. МЕЛЬНИК

кандидат технічних наук, доцент,
докторант Національної академії Служби безпеки України

ПРОФЕСІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ ПОБУДОВИ КОМПЕТЕНТІСНОЇ МОДЕЛІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З КІБЕРБЕЗПЕКИ

Процеси запровадження в Україні нової спеціальності «Кібербезпека» галузі знань «Інформаційні технології» актуалізують проблему формалізації професійної підготовки майбутніх фахівців з кібербезпеки у вищих навчальних закладах (ВНЗ) України.

Моделювання майбутнього фахівця дає можливості для формування певного ідеалу випускника вищого навчального закладу, всебічного вивчення факторів його готовності до виконання посадових обов'язків за обраною спеціальністю та спеціалізацією, підходів до самовдосконалення впродовж життя. Модель майбутнього фахівця є результатом соціального замовлення конкретної галузі професійної діяльності, теоретичною основою для розроблення стандартів вищої освіти, визначення цілей та вимог до змісту, обсягу і якості освітніх послуг ВНЗ. Зокрема, модель майбутнього фахівця використовується у моделюванні процесів його професійної підготовки.

У цьому розрізі дослідження проблеми доцільно звернути увагу на слушну думку В. Зінченка [1] про необхідність розмежування понять «модель фахівця» та «модель випускника ВНЗ (майбутнього фахівця)». Оскільки модель фахівця передбачає опис компетентностей (насамперед, у розумінні рівня компетентності) фахівця у більш тривалій часовій перспективі в рамках неперервної освіти на стадіях професійного самовизначення, розвитку та становлення.

Зазначимо, що на шляху до європейського простору вищої освіти у вітчизняній педагогічній науці значна увага приділяється професійній компетентності фахівців, що досліджується В. Андрущенком, С. Батишевим, В. Байденком, В. Болотовим, В. Галузинським, Глузманом, М. Голованем, Т. Григорчук, Е. Зеєром, Ю. Зінковським, Зимньою, І. Зязюном, Н. Кузьміною, А. Мітяєвою, О.

Пометун, В. Сериковим, М. Степком, Ю. Татуром, А. Хуторським, В. Шадриковим та ін.

Теоретичні підходи до моделювання майбутнього фахівця у різних сферах професійної діяльності, у тому числі і з позицій компетентнісного підходу, розглядалися у роботах В. Анісімова, Є.І. Атлягузової, С. Батищева, В. Жернова, Е. Зеєра, В. Зінченка, І. Зимньої, Є. Климова, Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Матвієнко, Н. Селезньова, М. Сергєєва, Є. Смирнової, Н. Тализіної, В. Тартур, Л. Хихловського, В. Шарикова, В. Чернявської, А. Якупової та ін.

Водночас, попри ґрунтовну розробленість вченими зазначеної проблеми представляє науковий інтерес питання побудови компетентнісної моделі майбутнього фахівця з кібербезпеки із використанням методів професіології (професіографії). Адже важливою з позиції компетентнісного підходу є потреба у описі змістовних та структурних характеристик професії майбутнього фахівця, встановлення особливостей взаємин суб'єкта праці з компонентами професійної діяльності.

Серед дослідників професіології можна виділити таких науковців, як Р. Абрамова, М.Сакс, Дж. Олсон, Е. Балакірева, О. Симончук та ін. В свою чергу, проблему дослідження професіографії діяльності фахівців у різних сферах професійної діяльності розглядають такі науковці, як К. Гуревич, М. Дьяченко, Е. Зеєр, Є. Клімов, О. Коханко, Н. Кузьміна, Є. Павлютенков, В. Сафін, М. Скиба та ін.

Враховуючи певну новизну професійної діяльності із забезпечення кібербезпеки доцільно розглянути питання щодо застосування професіографічного підходу до побудови моделі майбутнього фахівця з кібербезпеки.

Далі розкриємо це питання у наступній логіці дослідження: визначення сутності компетентнісної моделі майбутнього фахівця з кібербезпеки; професіологія та професіографія як метод дослідження в педагогіці; професіографічний підхід до побудови компетентнісної моделі майбутнього фахівця з кібербезпеки.

Як зазначає Є.І. Атлягузова [2], узагальнена модель фахівця повинна включати: цілі діяльності фахівця; функції, до виконання яких він повинен бути готовий; індивідуальні риси, які повинні бути сформовані як професійно важливі; нормативні умови, в яких ця діяльність повинна здійснюватися; навички прийняття рішень, що пов'язані з діяльністю; навички роботи з інформацією, яка забезпечує успішність діяльності; уяву про особистісний смисл діяльності.

Є.І. Атлягузова підтримує позицію інших дослідників відносно того, що модель фахівця конкретної спеціальності буде вирізнятися своїми специфічними цілями, функціями, компетенціями, якостями, знаннями, вирішуючими правилами і критеріями досягнення мети, інформаційним забезпеченням.

Запропонований підхід до визначення узагальненої моделі фахівця базується на компетентнісному підході, основними ознаками якого можна вважати особистісний вимір у взаємозв'язку між станом засвоєння професійних компетенцій, сформованістю готовності до їх ефективного застосування у професійній діяльності, готовності до подальшого удосконалення за обраним фахом зокрема.

За результатами вивчення наукових джерел та особливостей професійної діяльності із забезпечення кібербезпеки будемо вважати, що «компетентнісна модель майбутнього фахівця з кібербезпеки» є формальним описом сукупності взаємопов'язаних компетентностей (відповідно, і компетенцій) та готовності до професійної діяльності на ринку праці національної і міжнародної систем кібербезпеки. При цьому мова йде про зміст та структуру не лише професійної компетентності, а і загальнокультурних та методологічних компетентностей.

В. Чернявська та А. Якупова зазначають [3], що модель майбутнього фахівця повинна бути адекватною реаліям професійної діяльності, динамічною та прогностичною, консервативною до національних і галузевих традицій у професійній діяльності та освіті.

Безумовно розглядаючи принципи та підходи до побудови моделі майбутнього фахівця з кібербезпеки доцільно звернути увагу на такі поняття як професія, спеціальність, спеціалізація та кваліфікація, їх тлумаченню в категоріях професійної діяльності суб'єктів національної і міжнародної систем кібербезпеки. Тому при визначенні теоретичних і емпіричних підходів до побудови моделей майбутніх фахівців з кібербезпеки неможливо оминати наукові здобутки сучасної професіології.

У загальному розумінні професіологія [4] — це галузь науки, яка вивчає професії (спеціальності, кваліфікації) методами психології, соціології, економіки, медицини, педагогіки, юриспруденції.

Предметом професіології є закономірності розвитку видів професійної діяльності, а завданнями — накопичення, збереження, передача і раціональне використання професійного досвіду людини.

До категорій професіології відносять самовизначення, професійний відбір, професійна підготовка, професійна готовність, професійна природність, професійна адаптація, професійний розвиток особистості та ін. Вважається, що професіологія є містком, що пов'язує психологію праці та освіти.

Професіографія як одна із важливих галузей професіології розуміється у декількох значеннях і розглядається у різних аспектах. Професіографія [5] — це комплексний метод вивчення і опису змістовних і структурних характеристик професії з метою встановлення особливостей взаємин суб'єкта праці з компонентами діяльності та їх функціональним забезпеченням.

Підсумком професіографії є професіограма — опис різних об'єктивних (змістовних і структурних) характеристик професії, а також психограма — опис психологічних характеристик діяльності. Психограма повинна відображати вимоги і характеристики мотиваційних, когнітивних, емоційно-вольових, характерологічних і інших професійно важливих якостей суб'єкта праці.

Професіографічний принцип побудови компетентнісної моделі майбутнього фахівця з кібербезпеки повинен передбачати використання методів професіографії для визначення основних професійно значимих рис особистості, з урахуванням праксеологічних досліджень діяльності суб'єктів національної та міжнародної систем кібербезпеки. Крім того, доцільно звернути увагу також на пси-

хоаналітичний, персонологічний та ситуативний підходи до аналізу особистісних рис особистості.

Спираючись на те, що структура, функції та відомчі сфери компетенції Національної системи кібербезпеки України визначені лише у 2016 році, і у цьому ж році вперше започатковується спеціальність «Кібербезпека» у ВНЗ України, можна дійти наступних висновків.

По-перше, стандартизація вимог до змісту та обсягу освітньої діяльності за спеціальністю «Кібербезпека» повинна базуватися на наукових результатах щодо визначення моделі майбутнього фахівця з кібербезпеки.

По-друге, професіографічна характеристика моделі майбутнього фахівця з кібербезпеки повинна бути теоретичним підґрунтям при визначенні спеціалізацій, кваліфікацій та видів робіт у відповідності з такими типами професій як «людина-техніка», «людина-знакова система» та «людина-людина».

По-третє, стандартизація вимог до результатів освітньої діяльності повинна враховувати методи професіографічного моніторингу — процесу безперервного, науково обґрунтованого, діагностико-прогностичного та планово-діяльнісного стеження за станом і розвитком освітнього процесу професійної підготовки майбутніх фахівців.

Деталізація запропонованих концептуальних підходів обумовлює перспективні напрямки наукових досліджень з побудови компетентнісної моделі фахівця з кібербезпеки.

Література

1. Зінченко В. О. Модель фахівця з позицій компетентнісного підходу / В. О. Зінченко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. — 2011. — Ч. 1, № 10 (221). — С. 36—43.
2. Атлягузова Е.И. Компетентностная модель специалиста технического профиля / Е.И. Атлягузова // Креативна педагогіка. Вінниця — 2012. - № 6. - С. 61-66.
3. Якупова, А.Р., Чернявская, В.И. Компетентностная модель специалиста технического профиля/ А.Р. Якупова, В.И. Чернявская // Научные исследования в образовании. Приложение к журналу «Профессиональное образование. Столица». — М., 2009. — № 6.
4. Кравцов С. О. Підходи до формування вітчизняної системи професіологічних досліджень / С. О. Кравцов // Український соціум. — 2009. — № 4 (31). — С.59—69.
5. Потапчук Є.М. Теоретичні аспекти професіографії діяльності психолога як суб'єкта праці / Є.М. Потапчук, Б.М. Олексієнко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Психологія. - 2015. — Вип. 1.

В.А. ПАПУШИНА,кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології
Хмельницького національного університету**КОГНІТИВНО-ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ
ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Формування естетичної культури студентів вищих навчальних закладів — складний, цілеспрямований і багатогранний процес, що повинен бути чітко структурованим і наповненим глибоким змістом. Цю складну педагогічну проблему вирішували спеціалісти різних галузей науки: філософії (Г. П. Васянович, А. А. Герасимчук, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, П. Ю. Саух та ін.), психології (І. Д. Бех, Л. С. Виготський, Г. С. Костюк, В. О. Моляко, В. В. Рибалка та ін.), професійної освіти (С. С. Вітвицька, С. У. Гончаренко, О. А. Дубасенюк, С. В. Лісова, А. А. Сбруєва, С. О. Сисоєва); естетичного виховання (В. Г. Бутенко, О. Н. Дем'янчук, Л. М. Масол, Н. Є. Миропольська, О. С. Падалка, Г. П. Шевченко, О. П. Щолокова та ін.). Аналіз наукової літератури показав численні аспекти проблеми, водночас формуванню естетичної культури студентів ВНЗ засобами художньої літератури не приділено достатньої уваги.

Когнітивно-лінгвокультурний підхід, тобто розвиток знань і пізнавальних інтересів, що включає в себе, крім інформаційної спеціальної підготовки студентів, естетичну, закладену в досконалії, логічно послідовній і особистісно спрямованій навчальній програмі, передбачає необхідність використання під час усього процесу навчання різноманітних специфічних форм діяльності, аудиторних і позааудиторних, у тому числі колективних, групових, індивідуальних. Вони необхідні в процесі науково-пошукової роботи в царині літературознавчої та її дотичних наук, адже залучення майбутніх спеціалістів до глибокої самостійної діяльності через вміння аналізувати і синтезувати інформацію та знаходити оригінальні шляхи вирішення поставленої проблеми є ключовим. Інформація, що є складником когнітивного компонента художньо-естетичної компетентності осмислюється не тільки розумово, а й через органи відчуття, несе емоційний елемент через радість творення як під час особистої, так і колективної діяльності, будує відповідні образи, розвиває інтерес до поглиблення знань про світ і ціннісні стосунки з ним. Така діяльність розвиває мотивацію до росту власної естетичної культури через залучення до її носіїв: художньої літератури, музики, живопису, архітектури тощо. Н. Є. Миропольська, дослідження якої присвячене формуванню художньої культури засобами мистецтва слова, наголошує на необхідності сьогодні повернути виховання й освіти в контекст культури, яка є середовищем, що вирощує і духовно збагачує особистість [1, с. 13]. Крім розуміння творів мистецтва слова з їх невичерпним джерелом ідеалу Краси, осмис-

лення яких переростає в потребу спілкування з високим мистецтвом, розширення мистецьких горизонтів відбувається через спрямування студентів на відвідання картинної галереї, театру та реалізації власного творчого потенціалу.

Важливою функцією мистецтва є здатність бути генератором духовності, правди життя, що дозволяє прогнозувати як майбутнє суспільства, так і долю окремої людини на певному етапі історичного розвитку. Як стверджує Ю. Пастухова, «естетичне, як одна із найвищих ознак людської духовності, пронизує всі сфери людського буття. Найтонші одухотворені людські переживання ґрунтуються на усвідомленні краси і відчутті унікальності кожної миті...» [2, 130]. Потреба в естетичних цінностях зростає в міру накопичення студентами наукового багажу та розширення кола інтелектуальних потреб. Тому під час лекційних і практичних занять з курсів української і зарубіжної літератури, при обговоренні результатів та обміні враженнями від відвідування виставок, спектаклів, музеїв, творчих зустрічей з митцями акцентуємо увагу на:

1. Розгляді теоретичного становлення естетичного як рівня пізнання та оцінки художньої творчості.
2. Оцінці естетичних категорій у субрівнях зовнішньої і внутрішньої форми твору мистецтва.
3. Іntenціональній (герменевтичній) функції, що дає можливість з естетичного погляду розглядати сьогодні зміст і значення художніх творів тієї чи іншої епохи.

Науково-методичне підґрунтя такої роботи на гуманітарно-педагогічному факультеті викладене нами в посібнику до спецкурсу «Естетичні аспекти зарубіжної і української літератури», у Матеріалах і методичних вказівках до практичних занять для студентів напряму підготовки «Філологія. Українська мова і література» з курсу «Історія зарубіжної літератури». В інструктивних матеріалах, які отримують студенти для підготовки до практичних занять, закладена ідея здобуття ними на основі опрацьованого програмового матеріалу високої естетичної культури.

Під час аудиторної роботи над лінгвокультурною картиною світу важливо залучати потенціал різноманітних інтерактивних технологій, використання яких обумовлене розробленою для кожної групи технологічною картою, запропонованою в методичних порадах, у ній знайдено місце для індивідуального вибору завдань за інтересами та нахилами. Найбільш результативними для формування естетичної культури, на наш погляд, є проектні технології різних видів: пошуково-дослідницькі, творчі, літературно-критичні, ігрові, інформаційні. За формою проведення частіше використовуємо монопроекти, міжпредметні (компаративістські), культурологічні. Залежно від кількості учасників — індивідуальні, парні, групові. За формою презентації проектів практикуємо творчий звіт, публічний захист, мультимедійну презентацію, портфоліо, брошури, буклети, колажі, наукові статті, щоденники спостережень, аудіо- та відеозаписи, фотосесії подорожей і екскурсій.

Когнітивно-лінгвокультурний підхід плідно реалізується під час позааудиторної діяльності, коли особистість розкривається як творча індивідуальність

через естетичну компетентність, естетичний смак, естетичну досконалість в єдності та виробляє здатність розкривати, аналізувати і активно використовувати інтелектуальні можливості. Студент набуває досвіду організатора колективної справи, заходу, ініціатора креативних ідей, що, у свою чергу, дає можливість підвищити рівень його культури в міжособистісних стосунках. Залучаючи до організації свят, вечорів, форумів, квестів, презентацій, виставок, ми надаємо студентам поштовх до засвоєння великої кількості необхідних для цього знань, навчаємо оцінювати роботу колективу і власну.

Суттєвим шляхом естетичного виховання студентів засобами художньої літератури вважаємо заходи, які проводимо як естетичну практику. Плануємо спільну роботу викладача, куратора, узгоджуючи її з планом роботи факультету. Заходи плануємо також у системі відповідно до сформованих духовних запитів студентів та рівня їх естетичної культури й спрямовуємо на її поглиблення та розширення. Проводячи виховні заходи, залучаємо якомога більше учасників задля самовираження кожного на ґрунті опрацювання того чи іншого запропонованого проекту. Необхідність перспективного планування позааудиторної виховної роботи, систематичні, а не епізодичні виховні заходи стають традицією в Хмельницькому національному університеті. При цьому суттєвим вважаємо не тільки різнобічне змістове наповнення заходу, а й ретельно оформлені приміщення, де відбувається дійство: актова зала, аудиторія, вестибюль, мистецька вітальня тощо. Стенди, плакати, фотовиставки, відеосупровід, музика, освітлення готуються професійно, бо чуттєвий контакт учасників заходу з об'єктами безпосереднього споглядання також формує естетичні смаки, підсилює емоційне сприйняття й виступає як особливий психофізичний феномен [3, с. 28]. Найрезультативнішими з позааудиторних заходів, що сприяють художньо-естетичному вихованню студентів, вважаємо перфоманс, наукову конференцію, творчий звіт гуртків, клубів та студентських театрів, засідання поетичної вітальні, літературні квести, приурочені до ювілейних дат, зустрічі з митцями, брейринги, національно-мистецькі форуми.

Література

1. Миропольська Н. Є. Формування художньої культури учнів загальноосвітньої школи засобами мистецтва слова : дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : 13.00.01 / Н. Є. Миропольська. — К., 2003. — 394 с.
2. Пастухова Ю. А. Естетичне виховання студентської молоді засобами мистецтва / Ю. А. Пастухова // Духовність особистості : методологія, теорія і практика. — Луганськ. — 2006. — Вип. 4 (17). — С. 129–135.
3. Ткемаладзе А. Вопросы эстетического познания / А. Ткемаладзе. — Тбилиси : Хеловнеба, 1982. — 179 с.

ПЕДАГОГІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ ТА СЕРЕДНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

В.В. КОРІНЧУК,

класний керівник, викладач-методист

Луцького вищого професійного училища будівництва та архітектури

Н.Ю. КОРІНЧУК,

класний керівник, викладач-методист Луцького педагогічного коледжу

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ В РОБОТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ПО ФОРМУВАННЮ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

Особливої актуальності на сучасному етапі розбудови нашої держави набувають проблеми формування творчої особистості. Одним з основних завдань української школи є виховання творчої особистості учня. Підвищення інтелектуального потенціалу нації і розвиток творчої особистості є однією з найактуальніших цілей освіти. З цією метою мають бути створені максимально сприятливі умови для прояву та розвитку здібностей і таланту дитини для самовизначення і самореалізації.

Однак накопичений у психології теоретичний матеріал не був повністю використаний для постановки та вирішення проблем розвитку творчого мислення дітей на уроках математики. У сучасній школі недостатньо йде розвиток психічних якостей дитини, а особливо мислення, творчого мислення зокрема. Учителі не завжди вміють раціонально, цікаво організувати діяльність учнів; негативно ставляться до завдань творчого характеру, які мають на меті розвиток творчого мислення школярів

Проблема виховання підростаючих поколінь виникла не сьогодні. Вона завжди хвилювала людство. Мислителі, філософи, письменники, видатні педагоги минулого і наші сучасники присвятили їм чимало праць. Прикметно, що думки Арістотеля й Демократа, Каменського й Ушинського, Макаренка й Корчака, Сухомлинського мають спільну основу, вони пронизані ідеями добра, гуманізму, людяності, правди. Це говорить про те, що загальнолюдські цінності вічні, вони не підлягають реставрації і переоцінці.

Чому ми відчуваємо дефіцит добра, людяності, культури? Чому не вміємо спілкуватися, чому нам бракує культури праці і навчання? Чому розгубили національне коріння, не вміємо шанувати культуру і звичаї свого та інших народів? - задаємося ми такими риторичними питаннями і тут же даємо коротку відповідь.

Це - наслідок нашого виховання.

Як свідчать соціологи - батьки за одинадцять робочих місяців займаються дітьми-учнями 18-20 хвилин на день, або 9 годин на місяць. Працюючи, міські матері витрачають на виховання дітей у 12 разів менше часу, ніж на приготування їжі. Зрозуміло, що 20 хвилин на день не можуть покрити дефіциту цього спілкування для дитини.

Звичайно, не лише кількість часу, відданого меншим, але й якість його стає сьогодні соціальною проблемою. Учень професійно-технічного навчального закладу проводить значну частину свого часу в стінах цього закладу, де батьків йому замінюють класний керівник та майстер виробничого навчання.

Досвідчений класний керівник досягає високих результатів праці завдяки тому, що він спочатку глибоко вивчає особистість кожного учня, а потім добирає ефективні засоби і форми впливу на його виховання та навчання.

Свою роботу я як класний керівник розпочинаю з вивчення особистих справ першокурсників. В щоденник педагогічних спостережень записую відомості про батьків і учнів. Потім знайомлюся з свідоцтвами про освіту, щоб знати, які предмети добре засвоювались учнями, а які складають трудність. На перших виховних заняттях разом з психологічною службою училища проводимо анкетування щодо матеріального забезпечення, соціального стану, здібностей та нахилів учнів. На основі цих досліджень та анкетування складається план виховної роботи з учнями групи на місяць, півріччя та рік.

Через тиждень часу за участю класного керівника та майстра виробничого навчання формується актив групи, учні самі обирають старосту та заступника, розподіляють доручення між учнями групи.

Хочеться звернути увагу на те, що учні закладів професійно-технічної освіти по-особливому реагують з якою інтонацією класний керівник дає доручення, чи робить деякі зауваження. При всіх учнях класний керівник старається похвалити учня чи попросити про що-небудь, а зауваження чи догану виносить наодинці з учнем. Особливо не люблять учні розмов при всіх про погану успішність.

В наступні дні навчального року проводиться звичайна робота з учнями, батьками, колегами. Крім цього, про що йде вище, ведеться багато інших справ, треба організувати чергування в групі, училищі, їдальні і т.д.

Перші збори учнів і їх батьків класний керівник проводить у вересні. Про збори попереджуються учні за один-два тижні до них, щоб сільські діти змогли попередити завчасно своїх батьків. Напередодні ще раз нагадує учням про дату і час проведення зборів, разом готуємо до них кабінет. Перед зборами класний керівник проглядає щоденник педагогічних спостережень, робочий зошит із записками, рапортники, разом з учнями виписує оцінки із предметів.

Першим зборам групи класний керівник приділяє увагу тому, що від них в подальшому залежить багато. На зборах класний керівник розкажує про себе: хто, яка сім'я, скільки років працює в училищі, який характер, які вимоги і т.д. Далі характеризує відношення учнів до навчання, про їх здібності, про завдання в навчальному році, головним з яких - закінчити успішно училище і отримати диплом спеціаліста. А для цього учням потрібно заставити себе працювати з повним

навантаженням. Пропонує подумати, як краще учням використати позаурочний час. До їх послуг в училищі організовуються: предметні факультативи, спортивні секції, гуртки художньої самодіяльності та інше.

Батьки записують домашню адресу і мобільний телефон класного керівника та майстра навчального навчання. З цих зборів розпочинається серйозне відношення батьків до класного керівника. А далі - робота в групі і з групою, яка найбільше цікава.

Це лише фрагмент про початок роботи класного керівника. А в його обов'язки входить багато інших справ, серед яких, наприклад, планування виховної роботи на місяць, півріччя, рік, формування активу групи, визначення системи роботи з батьками учнів, проведення виховних годин, бесід, вечорів, конкурсів і т.д.

Загальні завдання виховної роботи на першому курсі визначаються потребою залучення першокурсників до учнівського життя. Хоч факт проведення першого вересня лінійки до дня знань має ритуальний, святковий характер і залишає в свідомості першокурсника глибокий слід, проте він не зменшує ще справжнього залучення особистості до нової ролі. Учні першого курсу перебувають у складному становищі, оскільки процес адаптації до нових вимог порівняно з школою дуже складний і потребує значних зусиль. Ця складність породжує в багатьох розгубленість, внаслідок чого саме на перший курс припадає найбільший процент відрахувань. Керівник групи першого курсу намагається розібратись в складі групи — скільки в ній зовсім юних, що прийшли з школи, особливо із сільської місцевості, а їх в училищі переважна більшість (вони потребують особливої уваги, хоч ні при яких обставинах педагогічне ставлення до них не повинно нагадувати опіку). Спостереження показує, що учні встигають у першому семестрі багато гірше, але потім в дальшому надолужують і рівень знань зростає. Першокурсники в перший день навчання ознайомлюються із відомостями про училище і правилами поведінки. Але першокурсникам ще треба пояснити ці правила. Це вже суто педагогічне завдання. Тут треба розворушити внутрішні сили, волю, спрямувати моральну енергію юнацтва на подолання труднощів, урегулювати взаємини.

На першому курсі робота класного керівника та майстра виробничого навчання з групою різнобічна. На великій перерві вони заходять у групу, розмовляють з викладачами. Якщо в навчальних заняттях були які-небудь ускладнення або учні уже записані в рапортчику, то вони заходять в групу розібратися. Їх прихильність і повага до молоді, відповідальність за долю учнів неоцінімі. Класний керівник та майстер виробничого навчання намагається підтримувати зв'язки з батьками. Особлива увага звертається на тих, у кого є утруднення в навчанні. Усі їх турботи мають, проте, чітке спрямування — виховати особисту відповідальність за себе в кожного учня. На щотижневих годинах класного керівника та майстра виробничого навчання підбивають підсумки успішності та навчання, викривають недоліки, намічають нові спільні справи.

З першого курсу в групі створюється атмосфера сумлінного ставлення до навчання, вимогливості. Практика показує, що напруженість навчальної роботи та виробничого навчання звужує інтереси особистості на першому курсі. Ми зве-

рнулися до кількох учнів, що добре встигають і захоплені своєю спеціальністю, з запитаннями: «Чим, крім навчання ви цікавитесь?». Їхні відповіді, мабуть, адекватні і ідентичні тим, що сказав один із них: «Це моє вразливе місце. Цікавлюсь багато чим, але на реалізацію інтересів, на жаль, не вистачає часу. Люблю читати. Але на першому курсі я не прочитав жодної книжки, що не стосується навчання, бо займатись довелося багато чим. Я розумію, що таке обмеження стримує розвиток особистості». Здавалося б, ця обставина повинна стурбувати. Але психологами доведено, що в напруженому пошуку і праці формуються якості особистості, що розвивають цілеспрямованість і здібності, які важать більше, ніж спеціальні знання. Досвід підказує, що учні, які навчаються на високому рівні і добилися цього працею, відзначаються розвинутою культурою мислення, внутрішньою дисциплінованістю і широкими духовними потребами. Вже той факт, що вони скаржаться на відсутність часу для інших занять, свідчить, що в них є духовні потреби. А це дуже важливо. Серед вступників в училище — більше половини мешканці сільської місцевості, тому ми прийшли до висновку, що на першому курсі всі такі учні повинні обов'язково жити в гуртожитку: це економить час і включає їх у новий спосіб життя — діловий і напружений. Самі учні ж дуже прагнуть потрапити в гуртожиток, навіть ті, що живуть в ближніх до міста селах, з заздрістю говорять, що життя в гуртожитку має переважне благо колектив ровесників, звільнений від опіки батьків. Ця обставина насторожує і диктує потребу особливої уваги колективу училища до режиму і побуту учнів у гуртожитку. Учнівське самоврядування та профспілкова організації училища, як правило, постійно контролюють цю ділянку і застосовують різні форми роботи, залучаючи вихователів, класних керівників та майстрів виробничого навчання. Цікавитися життям учнів, їх побутом — цей обов'язок вони вважають найважчим. Вони регулярно бувають в гуртожитку. Інколи потрібно зробити зауваження, що у них поганий смак, не зовсім чисто і треба прибирати в кімнаті. Відвідини в гуртожитку не носять характеру інспекторської перевірки. Але яку форму вибрати? Адже в побуті ніби втручаєшся в особисте життя учнів. А це молоді люди, які мають свої особливості, свої смаки.

Передумовою успішної роботи вихователів, класних керівників та майстрів виробничого навчання у цій галузі є створення в гуртожитку атмосфери розкутості і водночас діловитості. Для того, щоб режим як сукупність правил співжиття, що забезпечують оптимальні умови для життя і розвитку юнацтва, був усвідомлений усіма учнями, які там живуть, треба, насамперед, спрямувати роботу учнівського самоврядування. Функції учнівського самоврядування дуже широкі: від турбот про умови для самостійної роботи до організації дозвілля, відпочинку учнів і збереження їхнього здоров'я.

По суті, якщо вдуматися, то гуртожиток — це школа колективізму і спілкування, у ньому виникають різноманітні зв'язки, прихильності, розкривається «людина як вона є», з усіма її позитивними рисами і слабостями. У цьому середовищі можливі труднощі, конфлікти. Тому юнацьке середовище і тут потребує наставників. Пересичення опікою в школі і батьківському домі — факт ілюзорний. Насправді учні, навіть й досвідчені, дуже потребують поради, співчуття, під-

тримки старших. Але особливу потребу в цьому мають першокурсники, вони багато чого чекають від педагогів.

Спільна робота класного керівника та майстра виробничого навчання з учнями неминує розвиватиме й власні зусилля, прийоми і методи самовиховання, спрямовані на розвиток творчої особистості. Вихована людина не працюватиме абияк, ніколи не образить іншу людину завжди допоможе слабшому, вона чесна і порядна. Тому класний керівник, викладач спрямовує основні зусилля на виховання учнів. Вихований учень і вчитись буде гарно, бо відчує потребу до знань, свободи, творчості, без чого неможливо стати особистістю.

Чи не перше поняття, з яким ознайомлює класний керівник учнів - це поняття про рідну землю, Україну. Учні дізнаються, що в кожній людині є своя маленька батьківщина - це її домівка, стежинка, якою зроблено перші кроки до школи, училища.

У класного керівника своя педагогічна позиція, педагогічна філософія навчання і виховання. Ця позиція полягає в тому, щоб об'єднати зусилля класного керівника, батьків, учнів та громадських організацій у виховній системі. Мета - повернути учням знання рідної мови, навчити поважати свій рід, любити батьків, прагнути продовжити їхні добрі починання, бачити все те хороше, що зробили наші попередники. Зневага до минулого не тільки абсурдна, вона і небезпечна, бо роз'їдає душі. Протистояти цьому допоможе правда, живі свідки історії.

Багатьом учням професійно-технічного училища властива апатія, інтелектуальна лінивість. Якщо деяким учням навчатись важко, в інших для цього немає необхідних умов, то треті не хочуть вчитися взагалі. В основному до училища вступають учні, які володіють середніми здібностями, яких ще в школі не навчили ефективним прийомам самостійної роботи. На уроці вони не встигають засвоїти вивчений матеріал, а вдома не можуть зрозуміти суть завдання. Нерідко домашнє завдання за них виконують батьки чи учні переписують готову роботу в своїх друзів. Серед таких учнів зустрічаються такі, у яких училище на другому плані, а на першому - конфлікт з батьками, сімейні драми, а то і трагедії, в яких ніхто не хоче розібратись, щоб допомогти дитині знайти себе.

Тому класний керівник намагається одного учня навчити на уроці. В другому випадку - озброїти його уміннями самостійно вчитися. В третьому - навчити переборювати апатію, лінивість, виховувати працелюбність. В четвертому - зайнятися оздоровленням сімейних відносин. В п'ятому - налагодити здорові відносини в учнівському колективі. В шостому - потурбуватися про лікування учня, направлення його в лікарню на медогляд та лікування і т.д. Найчастіше перераховані обставини переплітаються. В усіх цих випадках переважаючим в роботі класного керівника є організаційно-діяльний, індивідуальний підхід, виховання високої організованості учнів з тим, щоб вони повірили в свої сили, мали можливість змінити обстановку і себе.

Повсякденний побут в училищі, система навчальних занять, позаурочна робота, робота в громадських організаціях - ось в загальних рисах складає суть організаційно-методичної діяльності класного керівника по формуванню творчої особистості учня.

Т.Ю. ШАФРАНЬКА,

викладач фармацевтичних дисциплін

Медичного коледжу Запорізького державного медичного університету

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ КОЛЕДЖІВ УКРАЇНИ

Сформована деонтологічна культура майбутніх фармацевтів надасть змогу в повному обсязі та доцільно надавати належну фармацевтичну допомогу, що є запорукою покращення здоров'я та подовження довголіття людського життя. Вчена Л. Г. Буданова акцентує увагу на тому, що «фармацевтична освіта складна й гетерогенна соціальна система цілеспрямованої підготовки й удосконалення практичних і науково-педагогічних фармацевтичних кадрів. Відповідно до принципів світової системи освіти в ХХІ ст., в основі моделі сучасної фармацевтичної освіти закладена етика професії, цілісність особистості та світосприйняття, фармацевтична культура і свідомість» [1, с. 116].

Вітчизняні дослідники, зосереджені на питаннях формування етико-деонтологічної культури студентів під час отримання вищої медичної освіти, приділяють увагу вихованню особистісних деонтологічних рис та чеснот, зорієнтовані на подоланні браку сумління людей в білих халатах. Вчена І. П. Камінська, вивчаючи формування деонтологічної культури майбутніх медиків, розглядає її як процес новоутворення когнітивних, емоційно-ціннісних та конативних якостей в структурі особистості, включаючи індивідуальну культуру, професійну культуру та культуру на соціальному рівні [7, с. 22].

Деонтологічне виховання майбутніх фармацевтів забезпечує надання належної фармацевтичної допомоги клієнтам аптеки, та як внаслідок призводить до збереження їх здоров'я. Вчена Н. В. Губіна наголошує, що «важливими є знання по використанню етичних критеріїв просування лікарських препаратів на ринок, оскільки робота в аптеці має комерційний характер, однак в центрі діяльності фармацевта має бути не прибуток, а інтереси хворого» [5, с. 267]. За дослідженнями науковця В. А. Вишневського головною задачею медичних вузів є виховання та підготовка кваліфікованих спеціалістів-професіоналів з дотриманням принципів: чуйності, милосердя по відношенню до хворої людини, здатності володіти словом та емоціями [3, с. 17]. Дослідниця Т. В. Воробйова впевнена в головній ролі викладача у формуванні деонтологічної культури, відтак вона зазначає, що «особистість викладача, його гуманізм, наукова захопленість, широта кругозору, високий інтелектуальний рівень викладання, любов до своєї професійної праці, етика поведінки визначає успіх навчально-виховного процесу у ВНЗ» [4, с. 76].

Дослідниця О. С. Ісаєва в своїх працях окреслює важливість принципів толерантності в освітньому процесі студентів-медиків, що забезпечує клінічне мислення як орієнтир медичної діяльності та морально-етичні якості майбутніх медичних працівників [6, с. 532]. Вчена С. І. Корнага наголошує на необхідності формування у майбутніх медичних працівників вміння викликати довіру у пацієнтів, розглядаючи

контакт з хворим як лікувальний процес [9, с. 50]. Про кастовість медичних працівників, зазначає вчений В. В. Коломієць наголошує на прищепленні студентам-медикам в процесі навчання ввічливості, акуратності, тактовності, стриманості [8, с. 97].

Дослідниця О. М. Акімова зазначає, що принципи деонтології як компоненту інклюзивної освіти включають гуманне ставлення, піклування про стан здоров'я вихованців, незалежне оцінювання результатів навчальної діяльності, демократичний стиль спілкування, поважне ставлення до особистості та педагогічний оптимізм [1, с. 29].

Значну увагу до формування етико-деонтологічної домінанти у вищій медичній та фармацевтичній освіті виявили зарубіжні науковці.

Проблемами професійної освіти фармацевтів, а саме безперервністю навчання та прищепленням професійно-важливих якостей, займались ряд іноземних науковців зокрема Катрін Кнап та Макс Фелдман [15, с. 545]. Вчена Меган Розентал наголошує, що ключовою роллю у формуванні аптечної культури є само сприйняття фармацевтів їх професійної позиції [17, с. 366]. Португальський досвід засвідчує велику роль етики та деонтології в вищій медичній професійній освіті, відтак дослідниця Клара Коста акцентує увагу на формуванні етичних якостей медичних працівників для їх подальшої ефективної роботи [10, с. 193]. Важливість та актуальність виховання професійної фармацевтичної етики, малайзійський досвід, показані у роботі дослідника М. Нурдіна [18, с. 83].

Іспанська професійна фармацевтична освіта, за твердженням вченої Т. Регуени, включає низку питань вирішення етичних проблем в процесі навчання клінічних фармацевтів [19, с. 255]. Американський вчений Скотт Еванс особливу увагу приділяє формуванню у майбутніх фармацевтів милосердя, та здатності до максимального поліпшення безпеки пацієнтів [20, с. 489]. Американська дослідниця Дженифер Родіз, формування моральних якостей фармацевтичних працівників, вбачає у вихованні здатності до сервісно-орієнтованого партнерства [14, с. 642].

Виховання професійно-важливих моральних якостей фармацевтичних працівників, як зазначають іноземні дослідники Луї Кліфтон та Елізабет Мертз, забезпечують високу професійну культуру, підвищують здатність до стратегічного мислення майбутніх фармацевтів-маркетологів, відкривають їх лідерські якості [11, с. 98].

Польська дослідниця Анна Грицхтол впевнена в необхідності морального виховання майбутніх фармацевтів, та розкриває в своїх дослідженнях проблеми моральних дилем в професійній діяльності [13, с. 105]. Її співвітчизники дослідники С. Варзесзак, К. Кієтлінські наголошують на необхідності фундаментального вивчення етичних засад, зокрема польського етичного кодексу фармацевтів [21, с. 221].

З останнім погоджується дослідниця Даніела Сальвіоні, що зазначає, запорукою високо рівня формування деонтологічної культури є прищеплення комунікативних якостей майбутнім фармацевтам, ефективна професійна поведінка майбутніх фармацевтів починається з оволодіння ними етичних кодексів, що в подальшому є основою для формування їх високого рівня комунікативної культури [12, с. 62].

Формування деонтологічної культури майбутніх фармацевтів на базі фармацевтичних коледжів України є запорукою їх подальшої належної професійної поведінки на робочих місцях в аптеках, надання компетентної фармацевтичної допомоги населенню країни та збереження здоров'я нації.

Література

1. Акімова О. М. Педагогічна деонтологія як компонент інклюзивної освіти майбутніх учителів початкових класів [Електронний ресурс] / О. М. Акімова // Наук. зап. каф. педагогіки. — 2015. — Вип. 38. — С. 23-30. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzkr_2015_38_5.
2. Буданова Л. Г. Особливості професійної підготовки студентів для фармацевтичної галузі в Україні [Електронний ресурс] / Л. Г. Буданова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. — 2014. — Вип. 36. — С. 110-117. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2014_36_19.
3. Вишневский В. А. Современные подходы к деонтологии и воспитательной работе со студентами медицинских вузов [Електронний ресурс] / В. А. Вишневский // Проблемы непрерывной медичної освіти та науки. — 2014. — №3. — С. 15-17. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psmno_2014_3_5.
4. Воробйова Т. В. Мотиваційно-ціннісне ставлення майбутніх медиків до формування професійно значущих якостей засобами проектних технологій [Електронний ресурс] / Т. В. Воробйова // Вісн. Луганського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Пед. науки. — 2012. — № 15(1). — С. 73-77. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_15\(1\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_15(1)_12).
5. Губіна Н. В. Етика і деонтологія у фармації: нові аспекти викладання в рамках кредитно-модульної системи [Електронний ресурс] / Н. В. Губіна // Наук. вісн. Ужгородського ун-ту. Серія: Медицина. — 2015. — Вип. 1. — С. 266-268. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UNUMED_2015_1_56.
6. Ісаєва О. С. Особливості формування комунікативної культури майбутнього фахівця медичного профілю [Електронний ресурс] / О. С. Ісаєва // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. — 2013. — № 38-39. — С. 134-141. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ripo_2013_38-39_20.
7. Камінська І. П. Дослідження складових компонентів деонтологічної культури майбутніх медиків в умовах англomовного навчання [Електронний ресурс] / І. П. Камінська // Освіта та розвиток обдарованої особистості. — 2015. — №9. — С. 21-25. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_9_6.
8. Коломієць В. В. Деонтологічні аспекти навчання студентів внутрішньої медицини в умовах болонської системи [Електронний ресурс] / В. В. Коломієць, Н. В. Ванханен, Н. В. Грона, В. В. Красьоха-Денисова // Мед. освіта. — №3. — 2011. — Режим доступу: http://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/944.
9. Корнага С. І. Етика і деонтологія в навчальному процесі студента-медика [Електронний ресурс] / С. І. Корнага, О. В. Денефіль, З. П. Мандзій // Мед. освіта. — 2013. — № 4. — С. 48-50. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2013_4_15.
10. Clara Costa Oliveira Ethics and deontology of medical education and nurses in Portugal / Clara Costa Oliveira, Maria da Conceição Azevedo // Revista Reflexão e Ação. — Santa Cruz do Sul. — v. 20. — n. 1. — 2012. — 192-208 p. — Режим доступу: [http://repositorium.sdum.uminho.pt/bitstream/1822/19992/1/2430-10500-1-PB%20\(1\).pdf](http://repositorium.sdum.uminho.pt/bitstream/1822/19992/1/2430-10500-1-PB%20(1).pdf).
11. Clifton Louie A pharmacy leadership action study [Electronic resource] / Clifton Louie, Elizabeth Mertz, Brett Penfil, Edward O'Neil // Journal of the American Pharmacists Association. — Vol. 49. — 2009. — P. 98-104. — Access mode: [http://www.japha.org/article/S1544-3191\(15\)30939-0/pdf](http://www.japha.org/article/S1544-3191(15)30939-0/pdf).
12. Daniela M. Salvioni Corporate responsibility and ethical culture in pharmaceutical industry [Електронний ресурс] / Daniela M. Salvioni, Francesca Gennari, Riccardo Astori // Journal of

- Business & Economic Policy. — Vol. 2. — No.2. — 2015. — 62-84 p. — Режим доступа: http://jbepnet.com/journals/Vol_2_No_2_June_2015/7.pdf.
13. Grychtoł A. Dylematy moralne polskich aptekarzy *Annales. Etyka w życiu gospodarczym* [Электронный ресурс] / Anna Grychtoł // *Annales. Ethics in Economic Life*. — 2015. — Vol. 18. — №1. — S. 103–113. — Режим доступа: http://www.annalesonline.uni.lodz.pl/archiwum/2015/2015_1_grychtol_103_113.pdf.
 14. Jennifer L. Rodis Students as catalysts to increase community pharmacy-led direct patient care services [Electronic resource] / Jennifer L. Rodis, Timothy R. Ulbrich, Brandon T. Jennings and etc. // *Journal of the American Pharmacists Association*. — Vol. 55. — 2015. — P. 642-648. — Access mode: [http://www.japha.org/article/S1544-3191\(16\)30009-7/pdf](http://www.japha.org/article/S1544-3191(16)30009-7/pdf).
 15. Kaczmarek E. Etyczne wyzwania w przemyśle farmaceutycznym [Электронный ресурс] / Emilia Kaczmarek // *Annales. Ethics in Economic Life*. — 2015. — Vol. 18. — №3. — S. 99-108. — Режим доступа: http://www.annalesonline.uni.lodz.pl/archiwum/2015/2015_3_kaczmarek_99_108.pdf
 16. Katherine K. Knapp Education and training of pharmacists: Comments on sustaining continuous improvement [Electronic resource] / Katherine K. Knapp, Max D. Ray, Stuart Feldman // *Journal of the American Pharmacists Association*. — Vol. 48. — 2008. — P. 544-549. — Access mode: [http://www.japha.org/article/S1544-3191\(15\)31174-2/pdf](http://www.japha.org/article/S1544-3191(15)31174-2/pdf).
 17. Meagen M. Rosenthal Pharmacists' self-perception of their professional role: Insights into community pharmacy culture [Electronic resource] / Meagen M. Rosenthal, Rene R. Breault, Zubin Austin, Ross T. Tsuyuki // *Journal of the American Pharmacists Association*. — Vol. 51. — 2011. — P. 363-367. — Access mode: [http://www.japha.org/article/S1544-3191\(15\)30668-3/pdf](http://www.japha.org/article/S1544-3191(15)30668-3/pdf).
 18. Noordin M. I. Ethics in pharmaceutical issues [Электронный ресурс] / M. I. Noordin // *Contemporary issues in bioethics* [edited by Dr. Peter A. Clark]. — 83-102 p. — Режим доступа: <http://cdn.intechopen.com/pdfs-wm/31746.pdf>.
 19. Reguena T. Ética clínica. Problemas éticos en la práctica del farmacéutico de hospital [Электронный ресурс] / T. Reguena // *Farmacia hospitalaria*. — P. 255-272. — Режим доступа: <http://www.sefh.es/bibliotecavirtual/fhtomo1/cap15.pdf>.
 20. Scott Evans Providing maximal patient care, improving patient safety: Being good isn't always good enough [Electronic resource] / Scott Evans // *Journal of the American Pharmacists Association*. — Vol. 49. — 2009. — P. 489-491. — Access mode: [http://www.japha.org/article/S1544-3191\(15\)31022-0/pdf](http://www.japha.org/article/S1544-3191(15)31022-0/pdf).
 21. Warzeszak S. Fundamentalne problemy i zasady etyki farmaceutów [Электронный ресурс] / S. Warzeszak, K. Kietlinski // *Warszawskie Studia Teologiczne*. — 2013. — S. 221-230. — Режим доступа: <http://www.pwtw.pl/wp-content/uploads/2014/01/Fundamentalne-problemy-i-zasady-etyki-farmaceutow.pdf>.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК ПЕДАГОГА

Л.О. ЛИТВИНЮК,

кандидат філологічних наук,
учитель вищої категорії, старший вчитель гімназії №283 м.Києва

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Стаття присвячена висвітленню сутності та змісту використання сучасних інтерактивних технологій як засобу розвитку критичного мислення, пізнавального інтересу учнів до вивчення української мови та літератури.

Ключові слова: критичне мислення, інтерактивні технології, алгоритм, кластер, ментальні карти.

Найважливішим завданням педагогічної науки є вдосконалення планування процесу навчання в цілому і підвищення ефективності управління пізнавальною діяльністю учнів. Пошуки оптимальних шляхів управління навчанням вилилися у створення нової системи навчальної роботи, названої програмованим навчанням, однією із складових якого є алгоритмізація. А тому вчитель, щоб зацікавити учнів, спонукати їх до навчально-пізнавальної діяльності, повинен іти в ногу з часом, використовувати нові методи навчання та виховання школярів, спрямувати володіння учнями сучасними технологіями у правильне русло. Для цього потрібно відмовитися від цілком традиційного проведення уроків, одноманітності дидактичного матеріалу, приділяти більше уваги інтерактивним методам навчання, підвищенню мовної культури учнів, наголошувати на ролі української мови як основного засобу спілкування в різних сферах життя, мотивувати до вивчення української літератури як особливого роду словесного мистецтва, що формує соціокультурну, комунікативну, культурологічну компетентності в учнів.

Постановка проблеми полягає у поєднанні традиційних методів навчання та сучасних інноваційних технологій в навчально-виховному процесі в умовах оптимізації навчання для формування ключових компетентностей учнів, розвитку їх критичного та логічного мислення, пізнавальної активності та творчих зді-

бностей; формування навичок сприйняття інформації, співвіднесення її з раніше засвоєною; підвищення інтересу до досліджуваного матеріалу; активізація розумової діяльності учнів, а, отже, мотивація до предмета.

Актуальність досвіду полягає в тому, що варто спроектувати інноваційні підходи у навчання через творчо-пошуковий процес, під час якого вчитель керується гаслом: «Не можна підносити знання готовими, треба кожне нове відкриття робити разом з дітьми».

Педагогічна ідея досвіду полягає у визнанні шляхів підвищення ефективності процесу викладання української мови та літератури на основі широкого впровадження в навчальний процес прийомів технології зустрічних зусиль, що сприяють переходу суб'єктів навчання з інертного на більш високий — ситуаційний, системний, інтегрований рівень у спільній діяльності.

Стан дослідження. Принципи побудови навчальних алгоритмів відображено в працях дидактів (Ю.К.Бабанський, М.О.Данилов, Л.В.Занков, І.Я.Лернер, М.І.Махмутов, В.Ф.Паламарчук, М.М.Скаткін, А.В.Усова). Учені-методисти (І.М.Антипов, В.Г.Болтянський, В.М.Монахов, Р.Ніколов, С.Пейперт, Б.Сендов, А.А.Столяр, І.Ф.Тесленко, С.І.Шварцбурд, М.І.Шкіль та ін.) великої уваги надавали розробленню методики застосування алгоритмів у навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Серед психологічних досліджень, спрямованих на вдосконалення навчального процесу, важливе місце належить розробці способів алгоритмізації навчання.

У процесі навчання існують такі різновиди алгоритмів:

- **алгоритми пошуку**, які забезпечують правильне вичленення ознак і безпомилкове, швидке виявлення в тексті тих місць, де треба застосовувати один із дозволяючих алгоритмів;

- **дозволяючі алгоритми** будуються за принципом завдань з одним або кількома альтернативними питаннями. Алгоритми дозволу різноманітні за обсягом: від 3-4 кроків до 30-40 і більше.

- **алгоритми з широким охопленням правил** можна назвати **узагальнюючими**. Вони узагальнюють серію однорідних правил. Основна перевага узагальнюючих алгоритмів полягає в тому, що вони допомагають із самого початку вивчення матеріалу формувати правильні і повні узагальнення, навчають школярів того, як найбільш економно і правильно знаходити відповідь при вирішенні навчально-пізнавальних завдань.

- **допоміжні алгоритми** (формування граматичних понять) не потребують особливих прийомів роботи, адже засвоюються без використання наочних схем і карток. Побудовані вони на основі аналізу граматичного значення і граматичних форм слова

Навчання учнів ефективно використовувати алгоритми проходить у 3 етапи.

1. Пропедевтичний етап — підготовка бази для роботи з новим навчальним матеріалом, актуалізація навичок, на яких ґрунтується застосування алгоритму,

формування нової навички. Учні мають бути добре підготовлені до виконання елементарних операцій алгоритму.

2. Основний етап:

а) розпочинається з моменту пояснення правила. Учні беруть активну участь у складанні й записі алгоритму. Учитель проводить бесіду, під час якої на дошці здійснюється запис алгоритму, що полегшує розуміння й засвоєння правила;

б) далі за схемою розглядаються 2–3 приклади;

в) роздаються картки з записом алгоритму або навчання проводиться за загальною таблицею. Зміст зачитує один учень. Потім виконуються тренувальні вправи (спочатку — колективно, потім — самостійно). Потрібно здійснювати жорстку фіксацію розумових дій (наприклад, у формі таблиці);

г) розгорнуте коментування (картки закриваються);

д) діти намагаються працювати самостійно (у разі потреби можуть використати картки та вказівки).

3. Етап скорочення операцій.

На цьому етапі відбувається процес автоматизації навички: деякі операції здійснюються за аналогією, інші — інтуїтивним шляхом, без напруження пам'яті. Процес згортання відбувається не одночасно, а різними шляхами в різних учнів. Своєчасному згортанню алгоритму сприяють скорочені коментарі та приклади. Коментарі ефективні тоді, коли викладені системно й пов'язані між собою загальними ознаками, подані в певній послідовності

Зацікавити сучасних дітей до вивчення української літератури можна складаючи кластери. **Кластер** — виділення смислових одиниць тексту та їх графічне оформлення у формі пучка. Він включає ключові слова, ідеї, подані у логічній послідовності текстових суб'єктів, котрі створюють цілісну і наочну картину. Метод «кластера» дозволяє представити на уроці великий обсяг інформації в структурованому і систематизованому вигляді, виявити ключові слова теми. Таким чином підвищується мотивація, адже самі ідеї дітьми сприймаються легше. Однією з переваг кластера є його динамічність. Матеріал подається поступово, в міру засвоєння його учнями. Це дає змогу не забігати наперед, не вгадувати результати, а бути присутніми при народженні граматичного правила і самим творити його. «Кластер» може бути використаний на самих різних етапах уроку: на етапі актуалізації — для стимулювання розумової діяльності. На етапі осмислення — для структуризації учбового матеріалу. На етапі рефлексії — для підведення підсумків того, що учні вивчили. Таким чином, логічні схеми на уроці повинні стати постійним помічником, основою взаємодіючого спілкування, результатом власних пошуків, імпульсом до активної роботи і стимулів в інтересі учнів до предмета.

Вважаю, що створення школярами мультимедійних презентацій теж є своєрідним кластером, оскільки задана тема розбивається на слайди, які, у свою чергу, мають ширше інформаційне наповнення. Те ж саме можна сказати і про проекти. Сучасні учні з цікавістю беруться за такий вид навчальної діяльності як створення кластера, який дає їм матеріал для роздумів, можливість виявляти

ініціативу та самостійність, вимагає розумового напруження, винахідливості та творчості. Участь кожної дитини у трьох видах діяльності (*думаю, пишу, проговорюю*) забезпечує *внутрішню обробку інформації*. Ці фактори сприяють засвоєнню нового матеріалу на рівні розуміння і осмислення, розвитку навчально-пізнавальної мотивації і активності.

Використовуючи **ментальні карти** на уроках української літератури під час вивчення прозових та ліричних творів, матеріалів з теорії літератури, учні мають змогу самостійно здобувати знання, що є вкрай необхідним для подальшої самореалізації особистості. Ментальні карти під час вивчення повісті «Захар Беркут» учитель може використовувати на різних етапах роботи: для кращого засвоєння учнями окремих розділів і повісті в цілому, бути основою для складання характеристики персонажа чи підготовкою для написання твору за історичною повістю.

Висновки. Наведена методична система ТРКМ дає можливість мені як учителю:

- активізувати мислення учнів;
- мотивувати та стимулювати їх діяльність;
- залучати всіх учнів до творчої, продуктивної діяльності;
- активізувати і розвивати пізнавальний процес;
- вчити умінню логічно та аргументовано викладати матеріал;
- вдосконалювати навички колективного спілкування;
- виховувати почуття взаємодопомоги, взаємопідтримки;
- формувати ключові компетентності учнів.

Вважаю, уроки, побудовані на засадах критичного мислення, дозволяють вирішувати завдання сучасного підходу до навчання та виховання учнів, а саме: ставити запитання, направляти увагу школярів у конкретне русло, самостійно робити висновки та знаходити рішення, співпрацювати в колективі. У школярів формується внутрішня потреба передавати власне бачення світу, мати особисту позицію, вміти її відстоювати. Сучасні учні з цікавістю беруться за такий вид навчальної діяльності як створення кластера, який дає їм матеріал для роздумів, можливість виявляти ініціативу та самостійність, вимагає розумового напруження, винахідливості та творчості. Участь кожної дитини у трьох видах діяльності (*думаю, пишу, проговорюю*) забезпечує *внутрішню обробку інформації*. Ці фактори сприяють засвоєнню нового матеріалу на рівні розуміння і осмислення, розвитку навчально-пізнавальної мотивації і активності.

Робота з алгоритмами має ряд важливих якостей: по-перше, дає змогу чітко визначити послідовність навчальних задач, які повинен розв'язувати учень, щоб оволодіти змістом теми (параграфу, уроку); по-друге, дозволяє організовувати активну самостійну роботу всіх учнів з урахуванням можливостей кожного; по-третє, допомагає учням контролювати і коригувати кожний крок своєї діяльності; по-четверте, забезпечує одержання вчителем зворотної інформації.

Складання кластеру та ментальних карт дозволяє учням вільно і відкрито думати з приводу будь-якої теми. Цей прийом може бути використаний для організації індивідуальної і групової роботи як в класі, так і удома. Традиційна ро-

бота з теорії літератури багатьом учням здається нудною, нецікавою й непотрібною. До того ж мало хто зі школярів прагне заучувати сухі наукові визначення термінів. Використання ментальних карт дає можливість учням швидко й легко засвоїти подібний матеріал.

Сучасний розвиток освіти, зростаючий потік інформації свідчать про те, що в наш час недостатньо використовувати лише традиційні засоби навчання, потрібно їх удосконалювати на основі новітніх досягнень науки і техніки.

Література

1. Беляев О. М. Інтегровані уроки рідної мови // Дивослово. — 2003. — №5. — 36-40 с.
2. Гадяцький М. В., Хлебнікова Т. М. Організація навчального процесу в сучасній школі. — Харків: Видавництво «Ранок», «Векста». — 2004. — 136 с.
3. Інтерактивні методи навчання. Досвід упровадження / За ред. В. Шарко. — Херсон: Олді-Плюс. — 2002. — 207 с.
4. Кларін М. В. Педагогічна технологія в навчальному процесі (Аналіз зарубіжного досвіду). — М.: Знання, 1989. — 325с.
5. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах / За ред. М. І. Пентиліук. — К.: Ленвіт, 2000. — 145-148с.
6. Пентиліук М. І., Окуневич Т. Г. Сучасний урок української мови. — Х.: Вид. група «Основа», 2007. — 176с.
7. Пометун О. І., Пироженко Л. В. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. — метод. посіб. / За ред. О. І. Пометун. — К.: «А.С.К.», 2005. — 192с.: іл.
8. Попова Т. Ю. Рольова гра на уроках словесності // Вивчаємо українську мову та літературу. — 2007. — №16. — 18-19с.
9. Сиротенко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. — Харків: Основа. — 2003. — 80с.

ПОЗАШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

О.С. КУЦА,

вчитель-методист Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 25

ВДОСКОНАЛЕННЯ ГЕОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ У ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сучасні національно-культурні трансформації в Україні відзначаються реформуванням природничої освіти, яка перебуває під пильною увагою влади та суспільства. Про її важливість для нашої держави свідчить посилення геологічного компонента географічної освіти, про що зазначено в змісті Законів України «Про освіту» та «Про позашкільну освіту» [1]. Логічним поясненням відповідному явищу є досить вагоме значення для нашої держави мінерально-сировинних ресурсів, які й досі вважаються основою українського економічного розвитку та конструктивне вирішення питань щодо захисту від стихійних лих і катастроф, землекористування, охорони навколишнього середовища тощо [2, с. 19].

Виходить, що потреба в поглибленні геологічних знань постає з необхідністю діяльності в області використання надр, тобто в господарчій діяльності людини, і базується на новітніх інтерактивних формах і методах формування екологічного мислення. Зазначені нами аргументи підвищують практичну необхідність геологічної грамотності населення, в першу чергу, молодого покоління, адже геологія є однією з фундаментальних природничих наук, які є важливими для формування екологічного світогляду та екологічної безпеки суспільства.

Суттєву роль у сучасній українській системі безперервної освіти в справі геологічної підготовки відіграє позашкільне навчання та виховання, яке не лише сприяє інтелектуальному та моральному розвитку учнів, формуючи в них фізичні й творчо-перетворювальні здібності, а й надає додаткові можливості для їх професійного самовизначення. Однак, не дивлячись на високу цінність системи геологічних знань та накопичений досвід позашкільної практики, педагогами цих закладів відмічається слабка увага до формування практичних умінь. Наприклад, аналіз практики засвідчує, що кардинальних зрушень в інноваційній діяльності позашкільних навчальних закладів (ПНЗ) ще не відбулося. На їх думку, науково-методична література для позашкільного вивчення з геології утруднює реалізацію творчих задатків особистості у навчально-виховному процесі

через акцентування уваги багатьох дослідників саме на висвітленні змісту діяльності ПНЗ замість розкриття процесу розвитку творчої особистості [5, с. 154].

Зазначена вище проблема набуває особливої гостроти в зв'язку з орієнтацією змісту освітньої системи на компетентнісний підхід і посилення практичної направленості, що повинно привести у відповідність позашкільне навчання та виховання і потреби ринку праці [2, с. 21].

Проблема щодо ролі геологічної освіти в ПНЗ неодноразово привертала увагу науковців: М. Коржнева [2], Н. Перепелиці [3], М. Космачева [5; 6], О. Биковської [7] та інших. Проте, залишається ще не достатньо розглянутим питання геологічної підготовки учнівської молоді в ПНЗ. Його дослідження дозволило виявити ряд протиріч: між сучасними цілями позашкільної освіти, основними ідеями її модернізації, в тому числі посиленням компетентісного підходу, і змістом геологічної підготовки учнів; між досягненнями сучасної геологічної науки та їх недостатнім відображенням у змісті методичних матеріалів. Вказані розбіжності й визначили проблему дослідження та вибір теми наукової розвідки «Вдосконалення геологічної підготовки учнів у позашкільних навчальних закладах в умовах модернізації освітньої системи України».

Об'єкт вивчення: навчально-виховний процес геологічної підготовки учнів у ПНЗ.

Предмет дослідження: методика ефективного формування вдосконаленої системи геологічних знань та вмінь у позашкільному навчанні та вихованні.

Мета наукової роботи: корекція системи геологічних знань та вмінь в умовах модернізації позашкільної освіти України та розробка методичних умов її формування.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- ❖ з'ясувати місце та роль геологічних знань та умінь у системі позашкільної освіти у відповідності з сучасним рівнем розвитку геологічної науки та провести корекцію змісту геологічної складової з урахуванням вимог до результатів навчання учнів у ПНЗ;

- ❖ визначити методичні умови формування геологічних знань та вмінь із урахуванням їх особливостей;

- ❖ експериментально перевірити ефективність розробленої методики.

Система геологічних знань та вмінь на заняттях із геології в ПНЗ має відображати стан сучасної геологічної науки.

Пройшовши довготривалу еволюцію, геологія на сьогоднішній день — багатогранна та багатогалузева наука, яка вивчає склад, будову, походження та історію розвитку земної кори та Землі в цілому. Вона направлена на реконструкцію конкретних етапів еволюції Землі та вироблення історико-геологічної основи ретрогнозів, прогнозів і пошуків місцезнаходження корисних копалин, а також для вирішення інших природоохоронних та технічних завдань [7, с. 115]. Все зростаючу вагу геологія, як наука, отримує при вирішенні проблем із охорони навколишнього середовища та захисту від природних і антропогенних катастроф [5, с. 89].

Значення геологічної складової в системі позашкільної освіти визначається складною структурою сучасної геології та її багатосторонніми зв'язками з іншими науками, перш за все природничими та точними, такими як: географія, біологія, екологія, астрономія, фізика, хімія та математика [7, с. 114].

Не меншу роль відіграють геологічні знання і у формуванні наукового світогляду та загальнокультурного рівня сучасної людини, що теж, у свою чергу, забезпечує геології провідне місце в освіті [5, с. 64].

З іншого боку, система геологічних знань та вмінь у ПНЗ повинна не тільки відповідати сучасному рівню розвитку геології, але й реалізовувати цільові установки концепції модернізації позашкільної освіти [1]. В наслідок цього при розробці методики вивчення основ геології в ПНЗ важливими критеріями стають облік діяльнісного характеру освіти та затребуваність її результатів у житті [5, с. 109]. При реалізації цих вимог принциповою методичною новацією є орієнтація на, так званий, компетентнісний підхід покликаний придати змісту позашкільної освіти практико-орієнтовану направленість [4, с. 38]. Виняткове практичне значення геологічної науки та методів її дослідження обумовлює їх роль у посиленні компетентісної направленості позашкільної освіти [7, с. 116].

Вимоги до рівня геологічної підготовки учнів у ПНЗ неодноразово змінювалися. У зв'язку з цим структура та зміст системи геологічних знань і вмінь у позашкільній освіті постійно вдосконалювалися. Об'єм і структура геологічної складової постійно корегувалися в напрямку підвищення науковості знання [5, с. 192].

Історичний огляд і дослідження сучасного становища системи геологічних знань та вмінь у позашкільній геологічній підготовці учнів, її зміст та методики дослідження виявили необхідність вдосконалення геологічної підготовки учнів, так як вона не у повній мірі відповідає перспективним ідеям модернізації системи позашкільної освіти України та деяким положенням сучасної геологічної науки [4, с. 73].

Традиційна система геологічних знань та вмінь має певні недоліки (недостатню практичну направленість відповідної системи, а це протирічить основній меті геологічної освіти, направленої на формування компетентності у використанні геологічних знань; слабку екологічну направленість і відсутність системності у формуванні знань та вмінь еколого-геологічної групи), тому неодмінно потребує корекції [5, с. 116].

Було з'ясовано, що для її вдосконалення необхідний відібраний зміст і сконструйована удосконалена система геологічних знань та вмінь у напрямку посилення компетентісного підходу. Це досягається шляхом її доповнення і систематизації, в першу чергу, в екологічній та прикладній геології [4, с. 61].

Посилення еколого-геологічної складової реалізовувалося через засоби включення та систематизації знань та вмінь про: діяльність людини щодо збереження літосферних пам'яток і надр Землі, способи рекультивації землі, вичерпність мінеральних ресурсів, небезпечні явища в літосфері; вміння пояснювати на конкретних прикладах особливості рельєфу, пов'язані з господарською діяльністю тощо [2, с. 21].

Посилення практичної направленості шляхом систематизації знань та вмінь із галузі прикладної геології передбачає включення у систему відомостей про: методи дослідження внутрішньої будови Землі й геологічні процеси, способи поновлення геологічного минулого, щодо методів прогнозу стихійних явищ, роль інженерної геології й т.п. На заняттях із геології в ПНЗ учні отримують знання про: корисні копалини, способи їх розвідки та видобування, види мінеральних ресурсів, оцінку їх запасів і використання в господарстві [4, с. 58].

Отже, на нашу думку, корегування система необхідно проводити шляхом акцентування уваги на практичних аспектах геології та питаннях охорони навколишнього середовища, оскільки, згідно з концепцією модернізації освіти, учні повинні навчитися використовувати знання та вміння у практичній діяльності.

Не меншу увагу в науковій розвідці приділено опису проведеного нами педагогічного експерименту при перевірці основних положень удосконалення системи та методичних умов її формування.

Експериментальна робота, що проводилася в процесі вивчення позашкільного курсу геології з застосуванням вище зазначених методичних умов формування системи геологічних знань та вмінь, показала, що для досягнення високих результатів необхідне врахування особливостей даної системи і використання практичної роботи: спостереження під час еколого-геологічних екскурсій та походів до науково-природничих музеїв, встановлення міжпредметних зв'язків тощо.

Таким чином, слід зазначити, що: відповідно до цілей геологічної підготовки учнів доцільно вдосконалювати систему геологічних знань та вмінь, засновану на введенні та систематизації знань і вмінь з області екологічної та прикладної геології; для реалізації удосконаленої системи геологічних знань та вмінь досить ефективним є застосування методичних умов, які базуються на ідеї відповідальності та ініціативності самих учнів; для формування світогляду та цілісної картини світу доведено ефективність використання різних форм роботи, спрямованих на встановлення міжпредметних зв'язків, при вивченні геологічного змісту, які сприяють зменшенню відриву шкільних знань від життя, так як дозволяють бачити об'єкти, процеси та явища з різних точок зору; одним із необхідних методичних умов вивчення геологічних питань у позашкільному навчанні є еколого-геологічні екскурсії, які вважаються найбільш результативною для розвитку екологічного світогляду учнів формою роботи внаслідок впливу на раціональну та емоційну сфери їх свідомості; зміни, внесені в зміст системи геологічних знань та вмінь і запропоновані методичні умови її реалізації позитивно позначилися на якості геологічної освіти, що доведено експериментальною перевіркою та безпосереднім спостереженням за ходом навчально-виховного процесу.

Головний висновок по експерименту полягає в тому, що: більшість вчителів ПНЗ (учасники експерименту) схвалили запропоновану вище методику. Вони наголосили на важливості знань і вмінь екологічної та прикладної геології для підтримки стійкого інтересу в учнів, їх активності, кращого засвоєння нових знань; ними (вчителями) було підтверджено необхідність і доцільність застосу-

вання удосконаленої системи і методичних умов її вивчення для підвищення рівня геологічної підготовки учнів у ПНЗ.

Отже, у статті розглянуто один з найважливіших компонентів позашкільної освіти — геологічна підготовка. В ході наукової розвідки встановлено, що: існуюча система ще не в повній мірі відповідає новим цілям, які стоять перед ПНЗ і досягненням сучасної геологічної науки; принциповою новацією в формуванні змісту позашкільної освіти є компетентний підхід, а головною особливістю — практична спрямованість даної системи; провідна роль відводиться краєзнавчому принципу, зоровим образам та уявленням.

Література

1. Закон України «Про освіту» (чинний, поточна редакція від 01.01.2013 р.) [Електронний ресурс] Режим доступу — <http://zakon4.rada.gov.ua>; Закон України «Про позашкільну освіту» (чинний, поточна редакція від 28.12.2014 р.) [Електронний ресурс] Режим доступу — <http://zakon3.rada.gov.ua>
2. Коржнев М. Геолого-економічні проблеми розвитку мінерально-сировинного комплексу України / М. Коржнев // Геолог України. — 2003. — № 2. — С. 19-23.
3. Перепелиця Н.В. Загальна педтехнологія роботи гуртків та інших творчих об'єднань у позашкільних навчальних закладах: навч.-метод. посіб. / Н.В. Перепелиця. — Суми, 2004. — 90 с.
4. Позашкільна освіта в Україні: навч. посіб. / За ред. О.В. Биковської. — К.: ІВЦ АЛКОН, 2006. — 224 с.
5. Космачева М.В. Геолого-географічне краєве́дє́ннє: методическіє особенності і конструпктивне обєспєчє́ннє / М.В. Космачєва // Вісник ХНУ. — 2003. — № 610: Геологія — географія — екологія. — С. 138-143.
6. Космачова М.В. Пошуково-творча робота учнів та студентів при вивченні геолого-географічних пам'яток природи у системі безперервної географічної освіти / М.В. Космачєва // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наук. праць. — К.: ІПТ, 2006. — Вип. 6. — С. 114-117.
7. Биковська О. Розвиток позашкільної освіти в Україні: теоретико-методичні аспекти. / О. Биковська // Вісник Інституту розвитку дитини. Вип. 5. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: Збір. наук. праць. — Київ: Вид. НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. — 198 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ

М.Ф. ШМИР,

к.пед.н., доцент, завідувач кафедри німецької філології
Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Основні завдання сучасної освіти зорієнтовані на інтелектуальний і творчий розвиток особистості, формування її комунікативної компетентності, здатності до інноваційної діяльності, та мобільного сприйняття світу.

Вищою школою (С. А. Архангельський, В. П. Безпалько, В. І. Виготський, С. У. Гончаренко, В. І. Євдокимов, А. Н. Леонтьєв, А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. М. Пьехота, О. К. Філіпов, О. М. Шаян, О. Т. Шпак та ін.) нагромаджений багатий досвід в питаннях організації та оптимізації процесу навчання, що є важливим підґрунтям для розв'язання поставлених завдань.

В цьому контексті досить актуальною стає проблема реалізації діяльнісного підходу в навчанні. Головне в діяльнісному підході — спрямованість навчального процесу на розвиток практичних вмінь володіння мовою як засобом спілкування у різноманітних життєвих ситуаціях у залежності від мети спілкування, тобто на формування діяльнісної компетентності певного рівня.

Суть діяльнісного підходу у навчанні іноземних мов полягає в тому, що сам процес оволодіння мовою є своєрідною моделлю спілкування. Діяльність у даному випадку підпорядковує собі всі сторони навчання: співвідношення знань з уміннями і навичками, відбір прийомів навчання, зміст загальноосвітніх завдань та обсяг і характер зв'язків з іншими дисциплінами.

Діяльність є основним принципом для всіх етапів навчання. Вона є головною характеристикою буття людини в соціумі, а навчальна діяльність, що властива будь-якому етапу її розвитку і становлення, є необхідною для неї, оскільки без цієї діяльності неможливе засвоєння соціального досвіду, набутого минулими поколіннями.

Діяльність — це форма активності, що характеризує здатність людини бути причиною змін у бутті.

Активність проявляється шляхом свідомої постановки мети, яка формується в процесі виникнення певних потреб, що є джерелом активності. Сама по собі потреба не породжує свідомої діяльності. Для її виникнення необхідне спів-

відношення потреби з предметом, за допомогою якого можна задовільнити дану потребу.

Усвідомлена потреба стає мотивом поведінки. Мотив — це те, що спонукає діяльність, заради чого вона здійснюється. Для суб'єкта його мотив виступає як безпосередня спонукальна сила. У загальному плані мотив — це відображення потреби, що діє як об'єктивна необхідність. Мотив тісно пов'язаний з діяльністю, визначається метою. Мотив належить до потреби, яка спонукає до діяльності, а мета — до предмета, на який спрямована діяльність, і, який у ході її виконання повинен бути перетворений у продукт, що є метою діяльності. Він може бути тим, що створюється людиною.

Так, наприклад, предметом пізнавальної діяльності є будь-яка інформація, предметом навчальної діяльності — знання, уміння і навички.

Діяльність тісно пов'язана з активністю. Діяльність людини — це свідома активність, яка виявляється в системі доцільних дій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Власне свідомий характер людської діяльності виявляється в її плануванні, передбаченні результатів, регуляції дій, прагненні до її вдосконалення, підбору найкращих засобів використання досягнень науки тощо.

Діяльність — це внутрішня і зовнішня активність людини, яка спрямована на особистісні зміни і є основою діяльнісного підходу, змістом якого є формування у студентів вміння самостійно вирішувати проблеми в різних сферах та видах діяльності. Організаційною основою даного підходу є створення умов для самостійного вирішення проблеми.

Передбачаючи організацію самого процесу навчання як організацію і керування навчальною діяльністю студентів, діяльнісний підхід означає переорієнтацію цього процесу на постановку і самостійне розв'язання ними конкретних навчальних завдань (пізнавальних, дослідницьких, перетворюючих, проектних тощо).

Пошуки шляхів розв'язання поставлених проблем приводять до висновку, що ефективним засобом реалізації діяльнісного підходу є інтерактивне навчання.

Інтерактивне навчання не є новим явищем в науці. Його витoki сягають часів Й. Песталоцці, в працях якого просліджується ідея взаємного навчання. Ця ідея знаходить своє відображення в працях Дж. Дьюї та ін. Вивченням проблеми інтерактивного навчання, використання його в навчальному процесі займаються В. Гузєєв, О. Біда, М. Картель, М. Кларін, Г. Коберник, О. Пехота, Л. Пироженко, О. Пометун, І. Шевчук та ін.

Використання технології інтерактивного навчання в системі підготовки майбутніх педагогів є предметом дослідження І. Гладкої, Н. Карапузової, Г. Коберника, В. Мартинюк, Н. Павленко, О. Січкарук, Л. Тополі та ін.

Термін «інтерактивне навчання» походить з англійської мови («interactive learning»), що означає учіння засноване на взаємодії [2, с. 12-19].

У психолого-педагогічних дослідженнях І. Беґа, Г. Кравцова, Х. Лейметс, В. Рубцова, Д. Фельдштейна інтерактивне навчання розглядається як процес

безпосереднього чи опосередкованого взаємовпливу вчителя і учня, що породжує їх взаємозв'язок, взаємоперехід, взаємотворчість.

Л. Пироженко, О. Пошетун характеризують цей вид навчання як спів навчання, взаємонавчання, де учень і вчитель є рівноправними суб'єктами навчання [3].

Отже, інтерактивне навчання є однією із форм організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну і передбачувану мету — створити сприятливі умови навчання, за яких кожен студент буде відчувати свою успішність, професійну спроможність [1]. Це взаємонавчання, де студент і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами, дає можливість зрозуміти, чого вони досягають.

Порівняно з традиційним навчанням інтерактивне навчання має ряд переваг, а саме: суб'єкт суб'єктивний характер взаємодії між викладачем і студентами, активна позиція і зацікавленість студентів під час навчання; розвиток критичного мислення і розширення їхніх пізнавальних можливостей; глибока внутрішня мотивація до навчання. При такому навчанні студенти попадають в ситуацію успіху, що сприяє не тільки кращому засвоєнню навчального матеріалу, але й позитивному ставленню до предмета і до навчання загалом. Атмосфера взаємопідтримки і співпраці, що панує під час занять, позитивно впливає на рівень знань та стосунки в колективі.

Залежно від мети заняття і форм організації навчальної діяльності студентів доцільно використовувати різні технології інтерактивного навчання, а саме: технології ситуативного мовлення, технології опрацювання дискусійних питань та ін. Студенти можуть працювати парами або невеликими групами. При умові такої роботи всі студенти отримують можливість обмінятися ідеями спочатку з партнером, а потім озвучити їх. Така форма роботи сприяє розвитку навичок спілкування, критичного мислення, вміння висловлюватись, переконувати, вести дискусію.

Найбільш ефективним, на нашу думку, є форма навчання «карусель», що забезпечує одночасне включання всіх студентів групи в активну роботу в активну групу з різними партнерами у спілкуванні для обговорення дискусійних питань.

До технологій колективно-групової форми роботи, що передбачає одночасну фронтальну роботу всієї групи, належать такі варіанти роботи: «Мозковий штурм», «Аналіз ситуацій», «Мікрофон», «Незакінчене речення», «Дерево рішень» та ін. це сприяє формуванню вміння висловлюватись, говорити переконливо, конкретно, але по суті.

Ефективним видом роботи є ситуативне моделювання. Найпоширенішими видами є: імітації, розігрування ситуацій за ролями та ін.

Учасники навчального процесу за ігровою моделлю перебувають в інших умовах, ніж при традиційному навчанні. Студентам надається максимальна свобода інтелектуальної діяльності, яка обмежується лише правилами гри. Вони самі обирають роль у грі, створюють проблемну ситуацію, шукають шляхи її розв'язання. Викладач виступає як ведучий, інструктор.

Розвитку критичного мислення сприяють технології опрацювання дискусійних питань. Сюди належать такі форми роботи: «Метод прес», «Нескінчений ланцюжок» та ін.

Інтерактивне навчання є одним із ефективних способів реалізації діяльнісного підходу в навчанні, що сприяє активному включенню студентів в роботу, встановленню міжособистісних стосунків, якісному засвоєнню навчального матеріалу, виникненню внутрішньої мотивації.

При такій організації навчання викладач не дає готових знань, а спонукає до самостійного пошуку. Такий підхід до навчання створює можливість знаходити нові шляхи організації навчальної діяльності, що забезпечує реалізацію діяльнісного підходу в навчанні.

Література

1. Інтерактивні технології навчання. Теорія, досвід. [Метод. посіб.] / авт.-уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. — К.: АПН., 2002. — 136 с.
2. Кларин М.В. Интеративное обучение освоения нового опыта / М.В. Кларин // Педагогика. — 2000. — №7 — С. 12–19.
3. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. — К.: Видавництво А.С.К., 2004. — 192 с.
4. Січкарук О. Інтерактивні методи навчання у вищій школі: [навч.-метод. посіб.] / О. Січкарук. — К.: Таксон, 2006. — 86 с.

СИСТЕМА ДОДАТКОВОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Т.Д. РАДЕЦЬКА,

учитель української мови та літератури гімназії №283 м. Києва

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ. УРОК ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Одним із пріоритетних напрямів програми модернізації загальноосвітньої школи визнане дистанційне навчання. В 2000 році прийнята Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні, створені Українська Система Дистанційного Навчання - UDL System та Український центр дистанційної освіти (УЦДО), центри та лабораторії на базі вищих навчальних закладів. Дистанційна форма навчання успішно використовується у вищій освіті, при професійній підготовці та перепідготовці кадрів, для самоосвіти. На рівні загальноосвітніх навчальних закладів дистанційна форма навчання - справа нова. Впровадження елементів дистанційної форми навчання в школі є необхідною умовою для досягнення сучасного рівня якості освіти.

Дистанційне навчання (ДН) — це одна із форм організації навчального процесу, при якому усі або частина занять здійснюється з використанням сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій при територіальній віддаленості викладача й учнів. Саме дистанційна форма навчання відкриває можливість для учнів, які пропускають школу з поважних причин (змагання, конкурси, або хвороба та інше) та особливо для тих, хто за станом здоров'я навчається індивідуально і хоче якісно задовольнити власні потреби в здобутті освіти.

Технології дистанційного навчання. Дистанційні технології навчання розглядаються як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки й комп'ютерних навчальних систем, від паперової бібліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до віртуальної.

До складу технологій дистанційного навчання входять педагогічні та інформаційні технології.

Педагогічні технології дистанційного навчання — це технології опосередкованого активного спілкування учителя з учнем з використанням комунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи зі структурованим навчальним матеріалом, представленим в електронному вигляді. **Інформаційні технології** дистанційного навчання — це технології створення, передачі і збереження нав-

чальних матеріалів, організації та супроводу навчального процесу дистанційного навчання за допомогою телекомунікаційного зв'язку.

Хто може навчатися дистанційно?

За експертними оцінками ще на 2009 рік в Україні понад 50 000 учнів потребували навчання за дистанційною формою, що дозволяє практично без обмежень розширити навчальну аудиторію викладача, "знімаючи" всі географічні, адміністративні та соціальні кордони. Вона сприяє забезпеченню рівного доступу до якісної освіти широких верств різних категорій учнів (зокрема інвалідів), максимально «наближає» свої послуги до спеціальних потреб тих, хто здобуває освіту.

Форми дистанційного навчання.

1. Дистанційна форма навчання.

Учень індивідуально записується на курс та навчається дистанційно за методикою відповідного навчального центру.

2. Дистанційно-очна форма навчання.

Учень вивчає предмет у школі та має можливість додатково вивчати його дистанційно. Тьютором може бути шкільний учитель або викладач іншого закладу (тьютор — це дистанційний викладач). За такої форми навчання дистанційні матеріали органічно залучаються в традиційний навчальний процес.

3. Класно-дистанційна форма.

Учні одного класу (однієї школи) вивчають предмет за дистанційною формою. Вони мають можливість спілкуватися зі своїм учителем. Кількість очних уроків зменшується, вони перетворюються на очні консультації. У ролі тьютора виступає вчитель своєї школи.

4. Дистанційна форма навчання з учителем-куратором.

Учні навчаються дистанційно, а тьютор з іншої школи. Причому шкільний вчитель з предмету дистанційного навчання є вчителем-куратором, він виконує функції консультанта на місці (роз'яснює школярам деталі дистанційного навчання та незрозумілі місця з предмету).

Інструменти спілкування у дистанційному навчанні.

Електронна пошта — це стандартний сервіс Інтернету, що забезпечує передавання повідомлень, як у формі звичайних текстів, які в інших формах (програмах, графіці, звуках, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді. У системі освіти електронна пошта використовується для організації спілкування викладача й учня, а також учнів між собою.

Форум — найпоширеніша форма спілкування викладача й учнів у дистанційному навчанні. Кожний форум присвячений будь-якій проблемі або темі. Модератор форуму (мережевий викладач) реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою інформацією.

Чат — спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативного спілкування людей через Інтернет. Є кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіовідеочат. Найбільш поширений текстовий чат.

Відеоконференція — це конференція реального часу в on-line режимі. Вона проводиться у визначений день і в призначений час. Для якісного проведення

відеоконференції, як і телеконференції, необхідна її чітка підготовка: створення програм (цим займається мережевий викладач), своєчасна інформація на сайті і розсилка за списком (виконує педагог-куратор). Відеоконференція — один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених класах», коли учні і викладач знаходяться на відстані.

Блог. Це форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей. З української чи іноземної мови технології блогу можна використовувати під час навчання у колективі. Наприклад, автор (один учень чи їх група) виконав певне завдання (твір, есе), яке розміщується на сайті свого мережевого щоденника (блогу), потім автор блогу дає можливість іншим учням прочитати і прокоментувати розміщений матеріал. У учнів з'являється можливість обговорення й оцінки якості публікації і коментарів іноземною мовою, що сприяє розвитку мовленнєвих навичок.

Від учителів впровадження елементів дистанційного навчання в школі вимагає здійснення освітньої діяльності за новими технологіями, апробацію та впровадження новітніх методик організації навчального процесу. Впровадження дистанційного навчання не можливе без застосування інформаційно-комп'ютерних технологій як інструменту, що допомагає розширити можливості як учнів, так і вчителів. Застосування новітніх інформаційно-комп'ютерних технологій змінює роль учителя, стимулює до впровадження нових педагогічних прийомів і підходів у підготовці до уроку. Звичним для багатьох учителів школи є спілкування з учнями через мережу Internet: консультації, обмін завданнями та їх виконання, підготовка проектів та інше. Під час карантину таке спілкування набуло масового характеру, учні одержували завдання через розсилку та на сторінках сайту школи.

Для вдалого впровадження елементів дистанційного навчання вчитель повинен :

- мати навички користування комп'ютером;
- стати **тьютером**, а для цього пройти необхідну підготовку та навчання.

Курси, які готують **тьютерів** — вчителів з дистанційного навчання, - можна пройти в «Дистанційній академії» ВГ «Основа» (<http://osnova.com.ua/>);

- конструювати власний курс та вміти його супроводжувати — організовувати дистанційне навчання.

Урок — це логічно закінчена, цілісна, визначена в часі частина навчально-виховного процесу за якою вчитель займається з групою учнів (у постійному складі) за певним розкладом. Отже, урок у класно-урочній формі навчання — це визначена в часі частина навчального процесу. Урок при дистанційному навчанні відбувається опосередковано, у зручний для учня час. Це одна із основних відмінностей традиційної форми навчання та дистанційної.

Структура дистанційного уроку (засвоєння нових знань):

- містить як теоретичний, так і практичний матеріал;
- складається із логічно структурованих частин:
- актуалізація знань;

- пояснення-демонстрація нового матеріалу;
- практика виконання завдань;
- тестова перевірка рівня засвоєних знань;
- домашнє завдання.

Учні, які брали участь у проведенні дистанційних уроків, відзначили:

- креативну роботу вчителя, яка поєднала нові форми роботи з навчальним матеріалом;
- значну економію часу за рахунок індивідуального відвідування й опрацювання матеріалу в on-line режимі;
- зручний синтез трьох компонентів — часу, місця і дії;

Переваги дистанційного навчання:

- виконання завдань вдома;
- вільний графік навчання;
- навчання у відповідності до свого темпу, особистісних особливостей;
- індивідуальні консультації в on-line режимі.

Недоліки дистанційного навчання:

- відсутність досвіду роботи в даному напрямку;
- відсутність достатньої нормативно-правової та науково-методичної бази;
- відсутність “живого” спілкування між всіма учасниками навчально-виховного процесу;
- необхідність психологічної підготовки всіх учасників навчально-виховного процесу до запровадження та використання такої інновації;
- невизначеність чітких розмежувань розподілу навчального часу на очне та дистанційне навчання;
- відсутність системи підготовки педагогів - предметників до використання та запровадження дистанційного навчання в школі;
- недостатнє забезпечення технічними засобами як школи так і учнів;
- недостатній рівень володіння комп'ютерною технікою, навичками роботи в Інтернеті, використання інтерактивних технологій навчання.

Через потреби часу та з власної ініціативи вчителі шкіл використовують елементи дистанційного навчання в своїй роботі. Але для того, щоб ця форма навчання стала повноцінною для тих, хто її потребує, необхідно вирішення багатьох питань та проблем не лише на рівні школи. Для дистанційної форми навчання в школі повинна бути підготовлена науково — методична база, робочі навчальні плани із годинами на дистанційні курси та факультативи, проведена велика підготовча та організаційна робота.

Література

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
2. Биков В. Ю. Дистанційне навчання в країнах Європи та США і перспективи для України // Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби технології : монографія / [В. Ю. Биков, О. О. Гриценчук, Ю. О. Жук та ін.] / Академія педагогічних наук України, Інститут засобів навчання. — Київ : Атіка, 2005. — С. 77—140.
3. Клокар Н. Методологічні основи запровадження дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації / Н. Клокар // Шлях освіти. — 2007. — №4 (46). — С. 38—41.
4. Ковальська К. Р. Дистанційне навчання як перспективна форма розвитку предметно-орієнтованих професійних компетентностей учителів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuiv.gov.ua/old_jrn/e-journals/ITZN/em10/content/09krktci.htm
5. Український центр оцінювання якості освіти [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://testportal.org.ua/>
6. Відділ дослідження і проектування навчального середовища ІТЗН АПН України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/nauk.html>
7. Дерба Т.О. ISSN 2076-8184. Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. №5 (13). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>

ЗМІСТ

Розділ 1 ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

<i>Л.І. Арабаджи,</i> ГЕНЕЗИС ПОНЯТТЯ КОМПЕТЕНТНІСТЬ.....	3
<i>I.R. Khariuk,</i> CROSSOVER LEARNING APPROACH.....	6

Розділ 2 ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

<i>А.С. Аріщенко,</i> УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН У СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ВИШАХ: ДОСВІД США.....	9
---	---

Розділ 3 ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

<i>О.В. Журба,</i> ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	12
<i>С.А. Шелудько,</i> ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНИХ МАТЕМАТИЧНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	16

Розділ 4 ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

<i>Н.М. Вовненко,</i> ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВЕБ-РЕСУРСІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА.....	21
<i>Т.В. Іванова,</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ БУДІВЕЛЬНИКІВ.....	25
<i>І.В. Ісиченко,</i> FLAT-ДИЗАЙН, ЯК ТРЕНД СУЧАСНОГО ВЕБ-ДИЗАЙНУ.....	29
<i>Н.А. Притолук,</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ.....	31

Н.В. Яворська, В.В. Титар, С.С. Федущко, МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ.....	35
--	----

Розділ 5 ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Т.В. Біркіна, ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАГАЛЬНОДИДАКТИЧНИХ І СПЕЦИФІЧНИХ ПРИНЦИПІВ НАВЧАННЯ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН НА ПРИКЛАДІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ.....	40
С.В. Ващенко, Т.М. Рибак, РОЗРОБКА СЕРІЇ ІМІТАЦІЙНО-ДІЛОВИХ ІГОР НА ТЕМУ «ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН» В РАМКАХ КУРСУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА АГРОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ.....	46
Н.В. Кононенко, УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЗНАНЬ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ.....	48
С.В. Мельник ПРОФЕСІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ ПОБУДОВИ КОМПЕТЕНТІСНОЇ МОДЕЛІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З КІБЕРБЕЗПЕКИ.....	51
В.А. Папушина, КОГНІТИВНО-ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	55

Розділ 6 ПЕДАГОГІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ ТА СЕРЕДНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

В.В. Корінчук, Н.Ю. Корінчук, ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ В РОБОТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ПО ФОРМУВАННЮ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ (З ДОСВІДУ РОБОТИ).....	58
Т.Ю. Шафранська, РОЛЬ ТА МІСЦЕ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ КОЛЕДЖІВ УКРАЇНИ.....	63

Розділ 7
ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ТА
ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК ПЕДАГОГА

Л.О. Литвинюк,
ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....67

Розділ 8
ПОЗАШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

О.С. Куца,
ВДОСКОНАЛЕННЯ ГЕОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ У ПОЗАШКІЛЬНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ.....72

Розділ 9
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ

М.Ф. Шмир,
ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ
ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....77

Розділ 10
СИСТЕМА ДОДАТКОВОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Т.Д. Радецька,
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ. УРОК ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ.....81

Підписано до друку 16.11.2016. Формат 60x84/16. Папір офсетний білий.
Гарнітура «Literatyna». Друк цифровий. Ум. друк. арк. 5,12.
Зам. № 1611-1. Тираж 50 прим. Ціна договірна. Виходить змішаними мовами.

Віддруковано з готового оригінал-макета ФОП Москвін А.А.
м. Запоріжжя, пр. Леніна, 109, моб. 38 (050) 961-66-67

Інститут інноваційної освіти. Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України
e-mail: novaosvita@gmail.com; сайт: www.novaosvita.com.ua

Видання здійснене за експертної підтримки
Науково-навчального центру прикладної інформатики НАН України
03680, Київ-187, просп. Академіка Глушкова, 40